

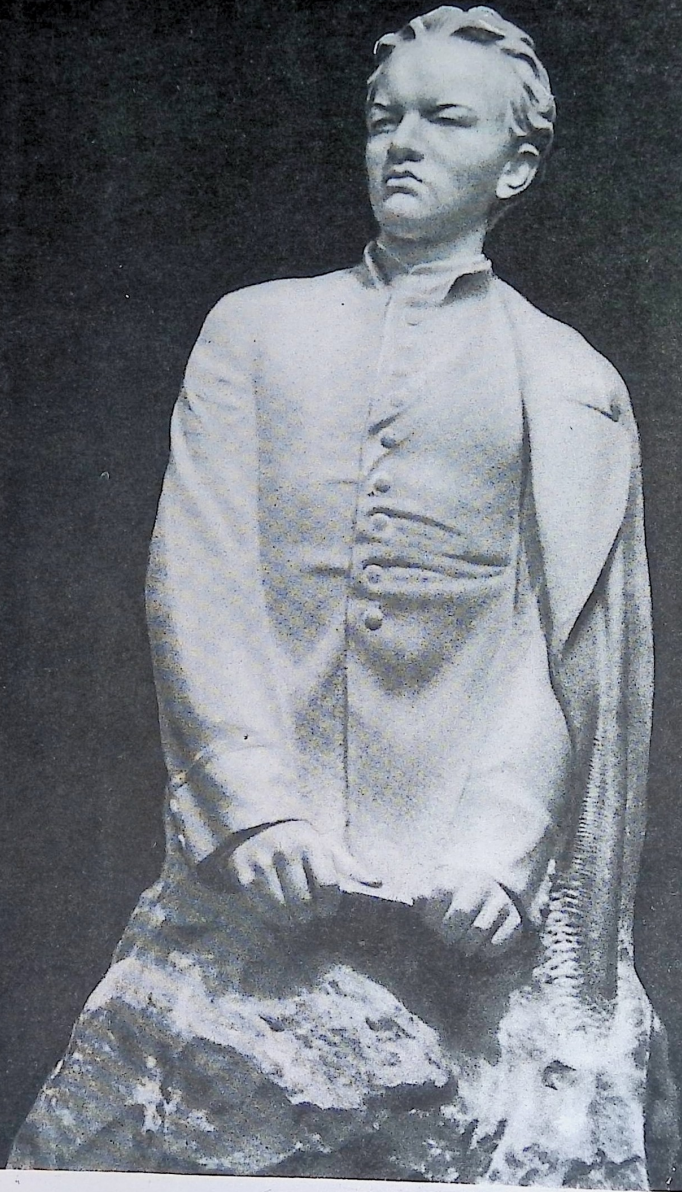
10

140

ს. ნ. ნ. ნ. ნ. ნ.

№ 1
იანვარი
1954

ლ ე ნ ი ნ ი - ბ ი მ ნ ა ზ ი ა ლ ი

ქანდაკება ვ. ე. ციგალისა

ქალღიერ ბიბლიკოსი

კ ო მ კ ა ვ შ ი რ უ ლ ი *

აწენებს,
ანგრევს,
კერავს
და ჭრის,
მშვილდება
და ჰქუხს სიმღერებით,
გრიანებს,
საუბრობს
და ცეცხლსა ღვრის
ჭაბუკთა არმია —
ლენინელები.
ქალაქთა ძარღვების
მღელვარე სისხლი ვართ,
ვართ ღორთქო ჯეჯილი,
მშრომელთა ძალა...
ლენინი —
ცოცხლობდა,
ლენინი —
ცოცხლობს,
ლენინი —
იცოცხლებს მარად.
სევდით გავითანგეთ —
დავდეთ მავსოლეუმს
ლენინის ნაწილი —
სხეული.
მაგრამ დროს
არ არგებს
მასთან გაბრძოლებსა,—
იცოცხლებს ლენინის
საქმე ღირსეული.
სიკვდილო,
შენ ასლა
დროა დაიმორცხვოს!

მის სიკვდილს
შედლებდი განა?!
ლენინი —
ცოცხლობდა,
ლენინი —
ცოცხლობს,
ლენინი —
იცოცხლებს მარად.
ის ცოცხლობს, —
როდესაც
კრემლი განაგებს, —
ხალხთა ბედს,
სიცოცხლეს
და თვალის გახელას.
იცოცხლებს
და მიწა
მუდამ იამაყებს
ლენინის
ღიადი,
უკვდავი
სახელით...
სევდას გაუმგარდი,
გახსოვდეს,
იცოდე,
წუხილს არ ავყვებით,
არა!
ლენინი —
ცოცხლობდა,
ლენინი —
ცოცხლობს,
ლენინი —
იცოცხლებს მარად.

სასახლებო
უფროსილით კოცონსი
თქვენს ბიჭებს
გავფანტავთ
მყარ ფერფლის გვარად.
ლენინი —
ცოცხლობდა,
ლენინი —
ცოცხლობს,
ლენინი —
იცოცხლებს მარად.
აწენებს,
ანგრევს,
კერავს
და ჭრის,
მშვილდება
და ჰქუხს სიმღერებით,
გრიანებს,
საუბრობს
და ცეცხლსა ღვრის
ჭაბუკთა არმია —
ლენინელები.
ქალაქთა ძარღვების
მღელვარე სისხლი ვართ,
ვართ ღორთქო ჯეჯილი,
მშრომელთა ძალა...
ლენინი —
ცოცხლობდა,
ლენინი —
ცოცხლობს,
ლენინი —
იცოცხლებს მარად.

თარგმანი ნოდარ გუჩუაშვილი

* იხილეთ მემოკლები

შ ა ბ ა თ ო ბ ა

ვისაც 1919—1920 წლებში ჩვენი რკინიგზებით უმოგზაურია, მას უნახავს «ორთქლმავლების სასაფლაო». ასე ეწოდებოდა იმ ადგილებს, სადაც დამტვრეულ ორთქლმავლებს ყრინდნენ. სამოქალაქო ომის დროს ისინი ყუმბარებით დაზიანდნენ და ახლა თავდაყირა უმწეოდ ეყარნენ.

მძიმე წლები იყო. ყველგან ომის ნაკვალევი ჩანდა: მდინარეებზე — აფეთქებული ხიდები, ქალაქებში — გადაამწყვარი სახლები, რკინიგზებზე — დამსხვრეული ორთქლმავლები.

საბჭოთა ქვეყანას თავისი მეურნეობის ხელახალი აღდგენა უხდებოდა.

აი, მაშინ დაიწყო დიდი საქმე: საბჭოთა ხალხი თავს იყრიდა უქმე დღეებში, ანდა მუშაობისაგან თავისუფალ საათებში, რომ უანგარო შრომით დახმარებოდა თავის ქვეყანას.

ეს საქმე წამოიწყეს ყაზანის რკინიგზის მუშებმა 1919 წლის 10 მაისს.

ისინი ნებაყოფლობით, თავიანთი სურვილით შეუდგნენ «ორთქლმავლების სასაფლაოს» გაწმენდას. ეძებდნენ გადარჩენილ ნაწილებს, ცდიდნენ შეშით და ნახშირით დატვირთულ მატარებლებს. თავდაპირველად ასეთი ნებაყოფლობითი სამუშაოები სრულდებოდა შაბათობით, ამიტომ იყო, რომ იმ დღეებს, როცა საბჭოთა ადამიანები ამ სამუშაოებზე იკრიბებოდნენ, ეწოდებოდა შაბათობები.

ყაზანის რკინიგზელთა მაგალითით სხვა ქარხნებმაც დაიწყეს შაბათობების მოწყობა.

ხოლო 1920 წლის პირველი მაისი გამოცხადებულ იქნა მთელი რუსეთის შაბათობის დღედ. ამ სადღესასწაულო დღეს მუშაობდნენ ყველგან, დაწყებული კრემლიდან და გათავებული სადმე შორეული ციხიბირის მუშათა დაბით. მაგრამ სამუშაოზე ხალხი ისე მიდიოდა, როგორც ზემიზე.

ამ დღეს, დღის რვა საათზე, კრემლში სამჯერ ზედიზედ დაიქუხა ზარბაზანმა. მუშები, მოსამსახურეები და კრემლის სამხედრო სკოლის კურსანტები მოედანზე გავიდნენ. როდესაც ყველა რიგში დაეწყო, რათა სამხედრო მწყობრით წასულიყვნენ სამუშაოზე, კრემლის კომენდანტმა თქვა: ამხანაგი ლენინი მიოდის შაბათობაში მონაწილეობის მისაღებად.

ვლადიმერ ილიას-ქემ ჩქარი ნაბიჯით ჩაუარა მწყობრს.

სამხედრო სკოლის კომისარმა სთხოვა მას, რომ როგორც უფროსი, მწყობრის თავში მარჯვენე ჩამდგარიყო. ლენინი მაშინვე ჩადგა იქ, სადაც მას მიუთითეს. გაისმა ბრძანება:

— მწკრივებო, მოეწყვეთ!

და შემდეგ:

— მარჯვნივსაქენ, ნაბიჯით იარ!

მუსიკის ხმაზე, ფხაწყობით, სამხედრო ნაბიჯით გაემართნენ კრემლის იმ ადგილას, სადაც ეყარა მორები, ქვები, ფიცრები, ნაკავი. იქვე ეყარა დამტვრეული ოთხთვალბები; მიწაზე მოჩანდა ყუმბარებისაგან დათხრილი ორმოები. ყოველივე ეს დაჩენილიყო დიდი ოქტომბრის რევოლუციის დროს თეთრგვარდიელებთან ბრძოლის შემდეგ.

საჭირო იყო ერთი დღის განმავლობაში კრემლის მთელი მოედნის გაწმენდა და წესრიგში მოყვანა.

ჯერ მორებიდან დაიწყეს, თითოეული მორის წაღება უხდებოდა ორ კაცს, ზოგჯერ კი ოთხსაც, თუ კი მორი ძლიერ დიდი იყო. ლენინი მუშაობდა ერთ სამხედრო პირთან ერთად. ის სულ ცდილობდა ლენინისათვის მსუბუქი ბოლო მიემარჯვებინა, თვითონ კი მორის მძიმე ბოლოს ეწეოდა, მაგრამ ვლადიმერ ილიას-ქემ ეს მაშინვე შეამჩნია და პირველი დასწვდებოდა ხოლმე მორს.

მაშინ სამხედრომ უთხრა:

— მე ოცდარვა წლისა ვარ, თქვენ კი ორმოცდაათისა.

ლენინმა გაიღო მხარზე მძიმე ბოლო და ჩაიცინა:

— მაშ ნურც მეკამათებო, თუ კი უფროსი ვარ. გადაზიდეს მოედნიდან მთელი მორები და ახლა ხელი მიჭყვეს მუხის უზარმაზარ კუნძებს, — ჯოხებზე დებდნენ და ექვს-ექვს კაცს მიჭქონდა. იოლი სამუშაო არ იყო; გამოცდილ მუშებსაც კი სახეზე ოფლი წურწურით ჩამოსდიოდათ.

ახლა ვლადიმერ ილიას-ქესთან ერთად სამი კურსანტი და ორი მუშა მუშაობდა.

ერთმა მუშამ უყურა, უყურა ლენინს და ბოლოს თქვა:

გ. ი. ლენინი სრულიად რუსეთის შაბათობაზე 1920 წლის ბირველ მაისს კრემლში.

— ვლადიმერ ილიას-ძეც! ამ საქმეს უთქვენოდაც მოვერგეით, თქვენ უფრო დიდი საქმეები გაქვთ.

ვლადიმერ ილიას-ძემ უპასუხა:

— ახლა ეს საქმეა ყველაზე დიდი.

კაშკაშა მზისა და იმის გამო, რომ გვერდით ვლადიმერ ილიას-ძე მუშაობდა, ყველა გრძნობდა: ეს დღევანდელი მუშაობა — მხიარული დღესასწაული იყო.

თითოეულს უნდოდა მუშაობაში თავის გამოჩენა. გაისმოდა ხუმრობა, სიცილი, სიმღერა. ყველა ცდილობდა ლენინს არ ჩამორჩენოდა.

ბოლოს, დაიღალნენ და დასასვენებლად და თამბაქოს მოსაწევად ჩამოსხდნენ.

ვლადიმერ ილიას-ძე თამბაქოს არ ეწეოდა და თითქოს დასვენებასაც არ აპირებდა. ხან საათს დასხედავდა, ხან დარჩენილ მუხის კუნძებს და ქვების გროვებს. ბოლოს, მაინც მიუჯდა ამხანაგებს. ვიღაცამ მას ბაპიროსი შესთავაზა. ლენინმა უარი თქვა და უამბო, რომ მან თამბაქოს წვევა გიმნაზიაში სწავლის დროს დაიწყო, მაგრამ მალე მიანება თავი

და მას შემდეგ აღარ ეწევა. ყველას უზაროდა ვლადიმერ ილიას-ძესთან დიდხანს საუბარი, მაგრამ მან ისევ ამოიღო საათი: როგორც ჩანდა, სადღაც მიეჩქარებოდა.

დასვენების შემდეგ შეუდგნენ ქვების გროვისა და ნაგვის ორხელათი გადაზიდვას.

ლენინი ჩქარობდა, ცდილობდა კიდევ უფრო სწრაფად ემუშავა, მაგრამ შაბათობის დამთავრებამდე რამდენიმე წუთით ადრე მაინც მოუხდა წასვლა! იმ დღეს საძირკველს უყრიდნენ კარლ მარქსის ძეგლს და ლენინს ელოდნენ.

სამუშაოც ცოტადა დარჩათ მოედანზე.

ისიც სწრაფად მოათავეს და დაღლილები, თან ძლიერ კმაცოფილები დაიშალნენ. ყველა დარწმუნდა, რომ ამ დღეს მათ ჭეშმარიტად დიდი საქმე გააკეთეს: შემდეგ შაბათობაზე უფრო მეტი ხალხი გამოვიდა; აღსდგებიან ახალი მილიონები ყველგან, თვალწევდენ საბჭოთა ქვეყანაში.

თარგმნა მახვალა მრმვლიშვილმა

იოსებ ნონაშვილი

ნახ. გ. ფაცხოშვილისა

სოფელი გორკა

ბოემა

1.

ვინ მოსთვლის ქვეყნად რამდენი არის სოფელი ასეთი, შექმნილი ტყით და ჭალებით, ყანებით — მოხასხასეთი. ტანაშოლტილი ფიჭვები დგანან ასწლოვან მუხებთან და ნაძვანას, როგორც ჭაღარა, თეთრი არყის ხე უნდება. ტყის პირად ლიანდაგია და ორთქლმავალი გაჰყვირის. შორს მოჩანს დიდი ქარხნების მიწები ცაში აყრილი. იქვე პატარა მდინარე, ნავი, მობმული ნაბირზე. ვეჯილში ქარის წისკილი თითქოს გაფრენას აპირებს. ელექტროწაკიდებული სახლები ნაშუქურთმევი, მწვანე ველები... რუსული მშენებნა ენით უთქმელი. ვინ მოსთვლის ჩვენს დიდ ქვეყანას მთებით, ტყეებით მოფენილს, ამშვენებს მართლაც რამდენი ასეთი კოხტა სოფელი. მას რატომ არის რომ ყველგან გაისმის მისი სახელი,

რომ განუწყვეტელ ნაკადად მნახველს მიჰყვება მნახველი? სოფელი გორკა საქვეყნოდ იმითმ გამოიჩინა,— სიცოცხლის ბოლო თვეები იქ გაატარა ლენინმა. მეც გული მისკენ მიწვედა, მეც იქით მივისწრაფოდი, ხავერდის ტრამალს მივდევდი ასფალტის დანით გააბობილს. მხედებოდნენ ბერიკაცები გრძელი, ქათქათა წვერითა. ვინ იცის, იქნებ ბევრ მათგანს უსაუბრია ლენინთან. დილა იყო და ტრაქტორებს ხედებოდნენ გრცელი ველები. სკოლისკენ მიიჩქაროდნენ პატარა ლენინელები. ახალ დღეს შრომით იწყებდა სოფელი ღამენათევი. გულზე მზედ გადაჰფენოდა დიდი ლენინის ნათელი.

2.

გორკა რუსეთში იშვიათ მაღალ გორაკზე ყოფილა. რა ახლოს არის მოსკოვთან, მაქანა სწრაფად მოფრინდა.

აი ის სახლიც... გარშემო ბალი არტყია ვეება. აქა-იქ ლერწმით დაწნული სკამები მოჩანს ხეებთან. მღუმარედ დგანან ხეები, თითქოს ფიჭრებით მოცულან, მაგრამ ხალხის ხმა გუგუნებს, რამდენი ხალხი მოსულა! რუსები, ბელორუსები, დევკაცებს მისათვალეში, გულმოქარგული კაბეებით უკრაინელი ქალები. აგერ სომხები... ჩუვასია... სკოლამდელელები პაწია. პა, უზბეკებიც, ბრტყელშოლა ხალათები რომ აცვიათ. ლატვიელები, კარელები, ქართველები და ოსები, ქუდმობილები მხარიმხარ დგანან ლენინზე ოცნებით. აგერ ჩინელი გმირბები და კორეებიც აყები. მათი სიმტკიცე დასწკვკვა მტრმა თავისი გამჩენი. აგერ ჩემი და სლოვაკი, ბულგარელი თუ უნგრელი, ლენინის სიბრძნის მახვილი ვინც დასცა მონის უღელი.

ვინც კი ეწვევა დიდ მოსკოვს.
მოსკოვს — ქალაქთა გოლიათს,
პატარა გოგონაც არ ნახოს,
აბა ვის გაუგონია.
და აი, ზალის ბოლიკით
ნიღინელ მივმართებით,
მიგვაცილებენ ხეები
სუროს შრიალა კალთებით.
სხვადასხვა ერის ვაჭაყებს
ხეიხილელ ჩაგვიცილია,
ერთი ფირით და ოცნებით
ბრძენის სახლისკენ მივდივართ.
სხვადასხვა ერის შვილები
შეგვრულებართ, როგორც კედელი.
ლენინი იყო ამ ქობის
პირველი გამომჟღავნელი.

3.

ზალს ვარდისფერი ბილიკი
შემოვლენია არშიად.
აქ სოფლის ზაგვებებს ილიჩთან
რამდენჯერ უთამაშნიათ,
მაღში მრავალი ხე არის,
ზაგვამ ერთია ტყეული,
ჩგა საუკუნის მუხა დგას
ბებერი, დაყოფრებული.
ამბობენ, მუხა მოსკოვის —
დიდი მოსკოვის ტოლია.
ხისაც კი თითქოს რუსული
სიმტიყე გამოჰყოლია.
მუხის ძირს ერთი სკამია,
ამ სკამზე, აბა ვინ იცის,
ხალხისთვის ჩაფიქრებული
რამდენჯერ მუდარა ილიჩი.
ეზოში მოჩანს პატარა
გარაკი კარბევასხნილი
გარაკში არის მანქანა,
გვერდით რუსული მარხილი.
ის ამ მანქანით მიჰქროდა,
მაგრამ, ვინ იცის, იქნება
მანქანის ქროლვას რამდენჯერ
გაასწრო მისმა ფიქრებმა.
რამდენჯერ ველზე მარხილი
მოჰქროდა, როგორც ირემი,
რედნენ მარხილის ზარბი,
მოჰქონდა ნანადირევი.
შიგ იჯდა დიდი ლენინი,
შემოთვლილული ფიქრებით
და განთიადის ზარებად
რედნენ ლენინის ფიქრებიც.
აი, ნავი და ნიჩაბი,
ვეყურებთ, როგორც სავანძურს.
ამ ნავით უსერიანია
ლენინს შრომისგან დაქანცულს.
მიჰყავდა ნავი ბაწია,
ცოვი მხეფები ეყარა,
მას ვისაც, როგორც ხომალდი
მიჰყავდა მთელი ქვეყანა.

4.

ვხედავთ დროების ფრიალს და
ხელებს თავზევით აწეულს.
ბაღში შეკრება ჰქონია
პიონერების რაზმეულს.
ეს მათი ხმები წკრიალებს,
ზანს აძლევს ვრცელი ველები.
ლენინის სახლთან ფიცს სდებენ
პატარა ლენინელები.
ფიცს სდებენ იყვნენ სწავლაში,
შრომში დაუზრახველნი
და ღირსეულად ატარონ
ლენინელების სახელი.
ფიცს სდებენ იყვნენ ბეჯითნი,
ერთგულნი, ამნანაგურნი
და კომუნისმის შენობას
მათაც შემატონ აგური.
ფიცს დებენ კეთილად,
მტრულად დაუხედნენ მუხანათს,
ისე უყვარდეთ სამშობლო,
როგორც დიდ ლენინს უყვარდა.
ეს მათი ხმები წკრიალებს,
ზანს აძლევს ვრცელი ველები,
ლენინის სახლთან ფიცს სდებენ
პატარა ლენინელები.

5.

ამ აიგინიდან უცქერდა
ველებს, გაუფილოს ნობიფისთ,
აქ ისვენებდა ილიჩი
შრომით და ბრძოლით მოღლილი.
ამ ზაგვასთან ლენინი
წერდა სიცოცხლის ბუკარებით
და შეუძლებოდა ნაწერი
აზრების მინანქარებით.
რა ძვირფასია ყოველი,
ვდგავართ და დიღხანს ვუცქერით.
გვაღელვებს წიგნიც, ქაღალდიც,
დაუწერილი ფურცელიც.
ვდგავართ და დიღხანს ვუცქერით,
თითქოს სიამით ვიზრდებით.
ავერ წიგნია გორკისა
და ჯექ ლონლონის წიგნები.
ჩვენ თვალი ვეღარ მოვწყვიტეთ
სურათით ცნობილ სავარძელს.
ამ სავარძელში გორკისთან
უსაუბრია მრავალჯერ.
ეს საჩუქრები მიაართვეს
ლენინს საბავშვო სახლიდან.
გაიღიშებოს ილიჩი
ჩვენი ხელსაქმის ნახვითა.
ეს ხომ ცნობილი სკამია,
თუთარა რომ გააქვს კრიალი.
ამ მუდარა ორი ბელადი.
ორი მზე ადამიანი.
გარდასულ დღეთა დიდება
ბულუქ იფეთქებს ალოთი
და თითქოს გვესმის ლენინთან
როგორ საუბრობს სტალინი.

6.

სდუმს კედლის დიდი საათი,
ისარდახრილი, უცვლელი.
რა გულსაკლავად ჰკიდა
კალენდარს ერთი ფურცელი.
ვეყურებთ, თვალს ვერ ვუწივრებთ
თარიღს — 21 იანვარს,
მატრკო კალენდარს კი არა,
გულზეც გვატყვია იარაღ-
ამ სარცელზე, ამ სახლში
ოვალი დახუბა ბელადმა.
დაიღონდა გული ზალხისა,
თვალზეზე ტრემლი ელავდა.
მაგრამ ლენინის კუბოსთან
სტალინის ფიცი გაისმა.
ფიცი იყო თუ ზღვის ღელვა,
გუგუნეი ქარიშხალისა.
სტალინთან ერთად ფიცს სდებდა
მთელი საბჭოთა კავშირი,
რომ ძირს არ დახრებოდა
ლენინის დროშა გაშლილი.

7.

ლამის გულიც კი მკერდიანს
უყვრად ამოგვიფრინდა...
დიდი ლენინის ხმას ვისმენთ,
შემოუნახავს ფირფიტას,
რამდენი სითბო, სიმტიყე,
ცეცხლი, ლტოლვა და ალერსი
ბგვედრება გულში, როდესაც
ილიჩის სიტყვა ჩაგვესმის,
ეს ხმა ჩვენ გულებს გვინათებს,
მტრისთვის ხმალივით მჭრელია.
ეს ხმა მტიკეც და ძვირფასი,
სტალინის ხმაში გვესმის.
ეს ხმა დაზგების გრგვინვა,
ტუხილი არის მაისის.
ეს ხმა მშვიდობის მომხრეთა
ღელვა-გუგუნვით გაისმის.
ეს ხმაა, როცა შრიალებს
ესნებით თავთუხანი,
ყანბა ზვირთქემის ხმა არის
და ქარიშხალთა გრიალი.
და რაკავს, რეკავს ზარივით
მიმომჟანტველი წყვილიანის
ლენინის აზრი ნათელი,
ლენინის სიტყვა დილია.

8.

ჩვენც ეს ხმა მიგვაცილებდა
ლენინის სახლს რომ ვტოვებდით,
მიგვაცილებდნენ ნაძვები
ხავერდოვანი რტოებით.
შიგ მიდიოდნენ სიმღერით
პატარა ლენინელები
და ზანს აძლევდნენ გუგუნით
რუსეთის ვრცელი ველები.
მიჰქონდათ დროშა წითელი
ლაღად გაშლილი კალთებით
და გულზე გადაჰფინოდით
დიდი ლენინის ნათელი.

ალექსანდრა გომილაშვილი

გომილოცხნია ახალი წელი

ეს წელიწადიც დასრულდა ძველი,
მიწის სურხელით გაღლებული, —
ზღვსავით დღეებს სამოთხლო მთელი,
დოვლათი ჩვენი, ხვალი მთებური.
და როგორც ქვეყნ-დ ნათელი ვრცელი,
ოცნება ცამდე ამაღლებული, —
ნელა შემოდის ახალი წელი
ცის გაოსკვლავებით განათებული.

ახალი წელი ფიქრი ცხოველი
ჩვენს გულში ხ. ტავს ახალ სურათებს, —
კრემლის ვარსკვლავის შუქი მთოველი
მეკვლეს ბილიკებს გადაუნათებს;
თეთრად ქათქაიებს რგველი ჯოველი,
თოვლის ფ. ტელი დაჰფენია ტვეოს
და ჩემს ბინაშიც ახალი წელი
შემიპყავს მაღალ კრემლის კურანტებს.

დიდება შენდა. სამშობლოვ ჩემო,
ზეიმობს შენი შთამომავალი.
ზეიმობს ხალხი და ამ ზეიმში
მრავალე მიერს ამბოსს მრაველი:
— მომილოცნია ახალი წელი! —
გუგუნეს მეკვლი ქვეყნ-დ მავალი.
და ამ გუგუნეში ხმას აძლევს აწყყოს
ჩვენი წარსული და მომავალი.

ვახტზე დამდგარა კავკასი მთელი
ორი ზღვს-შუა გაშლილი ფრთებით:
სომებს ახარებს ქართვლის ნათელი,
ქართველს — შუქური სომხეთის მთების...
აქ სხვახაირად ამოდის მზეო,
ბოდღვილებს ახალ შუქში ბინები
და მიიწვევს ღრუბლების ზემოთ
ნავთის ქალაქის ჭაბურღილები.

შენც. ჩემო ლექსო, არწივის ფრთათ,
ახალ სიმღერის თაო და თაო, —
გაიშორალე ზეცაში ლაღად,
გადაიარე ყაზბეგის მთათ.
თოვლში და ქარში გზა გაიმოკლე,
ველებისაკენ გააქურ ზეკარი, —
გასჭერ მანძილი... და როგორც მეკვლემ
სოფლად, ქალაქად შეაღე კარი.

თქვი გამარჯვების საგალობელი —
ძლიერი. ლაღი, ნათელი, ვრცელი, —
გადასახოდე სოფელს სოფელი:
«მომილოცნია ახალი წელი!» —
და გაისმოდეს ამ სამ სიტყვაში
კრქელის ზაოივით სიმღერა წრფელი, —
მაღალი, როგორც ლაქვარდი მთაში,
უსაზღვრო, როგორც რუსეთის ველი..

გრიგოლ რიკოვანი

ნახ. გ. თოთბაძისა

მეორე ოჯახი

მ ო თ ს რ ო ხ ა

ახალი ნაწევმარი იყო. მთვიარის შუქზე შავად ბრწყინა, და მიწა, ღობეები, სახლების ხავსმოკიდებული სახურავები. კირით შეღესილი კედლები კი თითქოს უფრო გათეთრებულობოყვნენ.

სახე მთვარე დაშურებდა სოფელს. ცა ისე იყო მოქედლი ვარსკვლავებით, გეგონებოდა, რაც წინათ მნათობები იყო, ერთი იმდენი კიდევ შემატებულია უცვლად.

მიტო ბუქლიშვილი კოლმეურნეობის ბაღში ვაშლის ხეთა მჭკრიავეშუა მიდიოდა. ზოგან ხეხილის ჩახლართული ტოტები ზეცას თითქმის ფარავდა და მიტოს ერთმანეთში ერეოდა წვიმით შეწინწკლული თეთრ-ვარდისფერი ყვავილები და ვარსკვლავები.

კოლმეურნეობის კანტორისკენ მიიჩქაროდა მიტო. ნახნავში ფეხი ეფლობოდა, მაგრამ ამას ყურადღებას არ აქცევდა. მის ზევით დაუსრულებლად მიცურავდა სურნელებით გაჟღერებული მოკაფე, ქათამთა ნაირფერი ყვავილები.

მიტო ბაღიდან გავიდა და იქვე ორდობეში შეუხვია. ცოტა გაიარა თუ არა, შორიდან ამხანაგების ხმა მოესმა.

შუა სოფელში, კლუბის წინ, გზის პირზე ბებერი ქადარი იდგა. ქადრის ქვეშ გრძელი მორა იდგა. ბებერი ქადარი და ძველი მორა სოფლის ბავშვების საყვარელი ადგილი იყო.

გაზაფხულზე, ზაფხულში და შემოდგომაზე, კვირაში ორისამი ხალამო ისე არ გავიღოდა, რომ ბავშვები ქადრის ქვეშ არ შეკრებილიყვნენ.

რა არ ეწყობოდა აქ: გზეთების ნამაღალი კითხვა, წიგნების განხილვა, ამოცანების ამოსხნა და მაგალითების გამოყვანა, შიორბა. მყვეზოდნენ ზღაპრებს, იმართებოდა ცეკვა, ქილობა, თამაშობდნენ ლახტს, ოთურმას.

ამხანაგებიდან მხოლოდ მიტო არ ესწრებოდა დღევანდელ შეკრებას. მამა მინდვრიდან კოლმეურნეობის კანტორაში წასულიყო კრებაზე და მიტო აქამდე ოჯახის საქმეებს შერჩა: დააბინავა პირუტყვი, მოამზადა ვახშამი, მერე გამოკეტა ხახლი და კანტორისკენ გასწავა.

მიტოს დედა თუ ბუქლიშვილი გორში აგროტექნიკოსთა კურსებზე სწავლობდა და ოჯახი მიტოს ებარა. ის ტრილებდა შინ სკოლაში წასვლამდე და საღამოს მამის მოსვლამდე, თუ მამას კრებაზე დაიბარებდნენ, მიტო ადრე მოათავებდა ოჯახის საქმეს და კანტორაში მიაკითხავდა.

მიტოს მამა ნიკო ბუქლიშვილი მეხილეობის მეცტრე ბრიგადის ხელმძღვანელობდა კოლმეურნეობაში და გამგეობის წევრიც იყო.

მიორე წელი სრულდებოდა რაც მიტო გამგეობის კრებებს ესწრებოდა. მივლდებოდა ხოლმე თაბის კუხრში ან ფანჯარასთან და ისეთი ცნობისმოყვარეობით და ყურადღებით უსმარდა თავმჯდომარის, პარტორგანიზაციის მდივნის, ბუღალტრის, ბრიგადირებისა და მერგოლურების სიტყვებს, თითქმის სკოლაში ვაკციეოთ უფლებდა უყრს.

ხშირად კოლმეურნიების თავმჯდომარე ძია თედო და პარტორგანიზაციის მდივანი გიორგი ირემმაზე თვალს რომ მოჰკარგებდნენ მიტოს დაფიქრებულ და ცნობისმოყვარეობით განაბულ სახეს, უნებლიეთ გაედღებოდათ, „შენ რას ბტყვი, მიტო, ამ საკითხზე?“ შკითხვადნენ სეროშული კილოთ.

მიტომ იცოდა, არ დაცინდნენ თავმჯდომარე და მდივანი, გულწრფელად ეკითხვოდნენ. მათ იცოდნენ, რაც კი ქართულად წვიან თუ ბრძოლაში გამოიღოდა სოფლის მეურნეობაზე, მიტო ყველაფერს კითხულობდა.

მაგრამ მიუხედავად ამისა, მას არახილდეს არ გაუცია ძმა თედოს და გიორგის კითხვაზე პასუხი. იგი მორიდებულთა და დედაქვერდით ბავშვი იყო და უფროსების საუბარში იშვიათად ჩაერეოდა. ერთხელ კი პარტორგანიზაციის მდივნის შეკითხვაზე გულმა ვერ მოუთმინა, წამოაღა და ისე როგორც სკოლაში მასწავლებლის წინ, წინაფის ჩვეული ხილნიჯით უპასუხა.

იმ დამეს გამგეობა ბრიგადირებთან და მერგოლურებთან ერთად მიწების მორწყვის საკითხს იხილავდა. ჭანდრიანის მიწები მიწწყვი იყო და ამიტომ აქ მუდამ დაბალი მოსავლის იწყვდნენ. ჭანდრიანი ტირიფონის არხიდან შორს მდებარეობდა, კოლმეურნიებამ მხოლოდ შარშან გამოიყენა იქიდან წყალი.

ჭანდრიანელებს რწყვაში გამოცდილება არა ჰქონდათ, არც გვრონი გამოვლათ ამ საქმის კარგი მცოდნე და რწყვის თავი ვერ დააღება. წყალი პირქვინდად რცხავდა მიწის წედაიანი, ფიტავდა ნიდავს.

მეზობელ სოფოლში — დედოფლისკალში ნორჩი მებაღეებს ორი შეტყობი ბაღი და ბოსტანი ჰქონდათ. ნორჩი მებარნელები უმთავრესად სოფლის პიონერების წევრებისაგან შედგებოდა. მათ სისტემატური მიწერ-მოწერა ჰქონდათ სტავროპოლის მხარის სოფელ ლუწოვის ნორჩი მებაღეებთან.

ორი სოფლის ქართველი და რუსი პიონერები ყველა თავის მიღწევის წართველით უზარებდნენ ერთმანეთს. უგზავნიდნენ ერთმანეთს ბოსტნულის, დეკორაციული მცენარეების და ყვავილების თესლს.

შარშან ლუწოვლები მთელი ერთი კვირით ესტუმრნენ დედოფლისკალელებს. ლუწოვლები აღტაცებაში მოვიდნენ ქართველი პიონერების ბაღითა და ბოსტანს. სტუმრებს განსაკუთრებით ზესტავაშვილის მიერ გამოყვანილი ახალი გვიშის ატომი მოეწონათ, თან წაიღეს მისი კურკა. შემოდგომაზე ნერგებასც გამოავიზავნითო, შეპარდნენ დედოფლისკალელები. და დადგა თუ არა შემოდგომა, ორასი ძირი ნერგა ჩააწყვის უუთხობი და კოლმეურნიების გამოცდილები მებაღის ხელონ გაგზავნეს ლუწოვში.

მიტო გავსენ დედოფლისკალში ბიძასთან იყო. ნორჩი მებაღეებს, თურმე, დღითი ლუწოვოდნენ წერილი მიეღოთ. ატომის ნერგებს მშვენივრად დავაუტანათ შარშარი. მოკითხვისა და მადლობის შემდეგ ისინი წერდნენ: „შარშან თქვენ და თქვენს მეზობელ კოლმეურნებს არხი გაგყავდით, თქვენ ალაბო უკეთ ვაქო წყალი. ჩვენ კი თორმეტი წელიწადია, რაც არხი ვავიყვანეთ და მხოლოდ ახლა ვავიგეთ, თუ რა სასწაულის მიხედვით შეუძლია წყალს. ეს იმიტომ, რომ რწყვის ახალი წესი შემოვიდით. მიწები პატარა საწყავ ნაკეთებდა

დაყვავით და გამანაწილებელი არხებით ვრწყავთ. ამით იგიდან ავიტოვებ ნიადაგს გადარცხვა. წყალი იცვო იწყებდა და გამოვტობს ნაცვლად ანოყურებს ნიადაგს. ამ წერილის შინაარსი მიტომ დაწერილებით მოუთხრო ვაშეუბოხს და თავისი სიტყვა ასე დაასრულა:

— თურმე, ლუწოვოს კოლმეურნობა ასე რწყავს მიწას. რუსი ნორჩი მებაღეები ურჩვენ დედოფლისკალელებს, ამ წესით მორწყან ბაღი და კოლმეურნობასაც გააცნონ ეს წესი.

ყველა დაინტერესდა მიტოს ნათქვამით. თავმჯდომარე თავის „მისკერში“ ჩასვა მიტო და დედოფლისკალში აგვრინა წერილის მოსატანად, რათა თავისი თვლით წაეკითხა იგი. ერთი საათის შემდეგ ლუწოველი ნორჩი მებაღეების წერილი მაგადაწე ელო ძია თედოს.

წერილში რწყვის ახალი წესი უფრო დაწვრილებით იყო აღწერილი. სახეგარწყენებული და ვახარებული მიტო შესცქერდა თავმჯდომარეს, ბრიგადირებს და მერგოლურებს.

— ძან არ მოუფიქრებიათ ამ დედოფლისკალზე? — თქვა კმაყოფილებით პაპა ტიმოთე, როდესაც წერილის კითხვა მთავდა. ტიმოთე თავისი გრძელი წვერის გზო ეძახდნენ პაპას, თორემ არც ისე თვლი ხნისა იყო — მიწერ-მოწერითა, ბავშვებისა კი არა, პროფესორის ნაწერი გავლდა.

— არა, პაპა ტიმოთე. ეს ლუწოვლებმა კი არ მოიფიქრეს, შეცნიერებმა გამოიმუშვეს. — შენიშნა ტიმოთეს მიტომ.

იმ სულერთია, ვინ გამოიგონა, — მოყოლა პაპა ტიმოთემ მიტო და ჩვეულებისამებრ წვერზე ბრტყლად ჩამოსივდა თავისი კორძიანი, მზისაგან გარუჯული ხელი, — ვხლავამ მოიგონა, კარგად მოეგონა, — საუვედურით შეხედა მიტოს: — შენ ისა თქვი, რატომ თქვენს პიონერაზებს არა ჰყავს ნორჩი მებაღეები? არა გაქვთ ბაღი, არა გაქვთ არავისთან მიწერ-მოწერა. სომ ხედავ, რა ნაყოფი მოჰქვს გამოცდილების განხორბებს. ვინ იცის, იმ დედოფლისკალის ბავშვებს რომ ამ მოწერათ დედოფლისკალელებისათვის წერილი, როდის მოაღწევდა ჩვენამდე ეს ამბავი.

კრებიდან დაბრუნებულმა ტიმოთემ მთელი დამე თეთრად გათიხა, „გვერ, მეზობლად, უყრისძირში. დედოფლისკალში, ნორჩი მებაღეები არიან. ისეთი ბაღი და ბოსტანი აქვთ იმ ბაღლებს, რომ კაცი უკეთეს ვერ იხატებს. რუსეთთან აქვთ მიწერ-მოწერა. მათ საქმეს და ამბავს აათხი კილომეტრის იქით იტოვებ. ჩვენ? ჩვენს ბაღებს რატომ არა აქვთ ბაღი? ჩვენ რატომ არა ვავყავს ნორჩი მებაღეები?“

არ შეიძლება იუქავს, რომ პაპა ტიმოთე შურიანი იყო. მას შემდეგული ოჯახი ჰქონდა. კმაყოფილი იყო თავისი მდგომარეობით. მოულოდნელად იცი კაცი რომ სტუმრებოდა, ტიმოთე იგი გაუმასპინძლებოდა, გარედან არა ღვრის მოტანა არ დასტურდებოდა. იყენენ უფრო შემტებული ოჯახებაც ჭანდრიანში. მაგრამ ისინი მხოლოდ ახარებდნენ ტიმოთეს და არასოდეს შეუშვებია მათი ბედი და მდგომარეობა.

პირად საქმეთი ალალი გულისა იყო, სხვისას ავი თვლით არ შემეხდებოდა. სასოფლო საქმეში კი თავისი თავს არა ჰგავდა ტიმოთე. აქ წინ არავისი ვაშევაბა არ უნდოდა. მეზობელი კოლმეურნობა მეტ მოსავალს რომ აიღებდა, ცუცხლად შემოინთებოდა გულზე. თუ იქ ახალ ბოსტელს, ან საწყობს ააშენებდნენ, მთელი კვირა გუნებაზე იყო გავჯობებს, უკუდევრში ჩვენზე წინ არიან, შენდებთან, ვართოდებთან, ყველა კი ერთ ადგილას ვავიყენითო, — ბუზღუნებდა შინ და გარეთ.

მისი ასეთი საქციელი ბევრ კარგ რამეს აკეთებდა. კოლმეურნობაში შენდებდა ის, რის აშენებასაც არ აპირებდნენ

იძენდნენ იმას, რის შემენასაც არ ფიქრობდნენ. მოსავალი იწვედნენ იმაზე მეტს, რაც გვემით ჰქონდათ გათვალისწინებული.

* * *

ჯერ თეთრად არ იყო გათენებული, როცა პაპა ტიმოთე კოლმეურნიეობის თავმჯდომარეს მიადგა კარზე. მან ლოგინში მიუხსრო თელს.

„რადღაც ახალი აიტენა პაპა ტიმოთემ, — გაიფიქრა თელსმ და წამოვიდა.

— რამ წამოგადლო, პაპა ტიმოთე, ასე უთენია? — ჰკითხა თავზე წამოღმადარ ტიმოთეს და ხალათი გადაიკვა.

— შუალდემდე რომ ვითრევე წელს ლოგინში, იმიტომ მიგვიდის კარგად საქმე.

— რაო, რა დაგვეჩართა?

— ცა არ დაგვეცემა თავზე...

— თორემ მიწა კი გავგისკდა, არა? — ჩამოართვა სიტყვა თელსმ.

— მაშ არა? — მიუგო პაპა ტიმოთემ თავმჯდომარესკ და ლოგინზე ჩამოვიდა. წვერზე ცვრის ვერცხლისფერი წინწყლემი უხრწყინავდა. — ერთი ეს მითხარა, რატომ უნდა გვეჯობინდეს ჩვენ დედოფლისკალო?

— ვინ თქვა, რომ გვეჯობინს? — გაიცივრა თელსმ.

— გვეჯობის, მაშ არა? ვერა ხედავ, ცხრა მთას იქით ჰქონიათ მიწერ-მიწერა მათ ბაღებს. იმათ რომ მიწერ-მიწერა არა ჰქონიათ, როდის გავიყვებით ჩვენ რწყვის ახალი წესის ამბავს?

— გავიგებდით, ადრე თუ გვიან, — განგებ ვუღვრიალად უპასუხა თელსმ. იცოდა, იფიქრებდა პაპა ტიმოთე, და იფიქრებდა.

— ზო, ადრე თუ გვიან რა გვაჩქარებს, მოსავალი თავზე გადაგვის, სახვე ვართ უელამდე. რატომ ჩვენს პიონერებს არა აქვთ ბაღი?.. რატომ არა გვეცის ნორჩი მებაღეები? ნაკლები ბაღლებია ჩვენს სოფელში, სკოლა არ გვივარგა, თუ მასწავლებლები? მიწა არ გვეყოფის, თუ ნერგებია და იარაღით ვერ დავემარებით ბავშვებს?!

— ყველაფერი გვაქვს, პაპა ტიმოთე, ჩვენი ბაღლები არაფრით ჩამორჩებიან დედოფლისკალოს ბავშვებს, მაგრამ ახლა ჩვენ მაგის დრო არა გვაქვს. ახლა თესვა, თესვა და თესვა!

— თესვა თავისი გზით, და ჰუნარიანის ბავშვებისთვის სახალა მიწის გამოყოფა — თავისი გზით, — თქვა ტიმოთემ გადაწყვეტილი, თითქმის ბრძანებით.

სამი დღე ებრძოდა ტიმოთე თავმჯდომარეს, არ მოეშვა, სანამ ყველაზე კარგი მიწის ნაკვეთი არ გამოყოფინა ნორჩი მებაღეებისათვის. პიონერთა რაზმმა ნორჩ მებაღეთა მეთაურად მიტო ბუქულიშვილი აირჩია. ეგებულობსა და მეგობრებისათვის საქმის უკეთ მცოდნეს რაზმში აბა ვის ნახავდნენ.

ნორჩმებაღეთა წრეში ოცამდე გოგო და ბიჭი ჩაეწერა. შეგაროვებს ფული, გათიწერეს საპირი ლიტერატურა, კოლმეურნიეობიდან პაპა ტიმოთეს და პარტორგანიზაციის მდივნის დახმარებით მიიღეს ბარები, თხები, წოლდები, ფიწვლები, რა იარაღიც არ დასჭირდათ, ყველაფრით ხელი გაუშართა წრეს კოლმეურნიეობამ. იმ გაუაფხულსევე ბოტანიკის მასწავლებლის დახმარებით გაწმინდეს ნაკვეთი, შემოკლდეს, გაუყვანეს თხრები, დაჰყვეს კვლავად და გადაბარეს. ჰიშკარზე ცისფერი თუნუქის აპრა ჩამოკიდეს და ზედ მსხვილი ასოებით დაწერეს:

„ აბა, ვინ ამოსხნის გამოცანას? “

„ოლღე კოშევილის სახელობის სოფელ ჰუნარიანის ნორჩ მიწურინელთა ბაღი“.

ამის შემდეგ შეუდგნენ ხეხილის რგავს და ნაკვეთის ირგვლივ ქარსაცვის გაშენებას. სოფელი აღტაცებული იყო ბავშვების შრომით. პაპა ტიმოთე დღეში ხუთჯერ მიაკითხავდა ბატარებს. ზოგს თხრების გაჭრაში აძლევდა რჩევას, ზოგს — ღობის ჩაწვენში, ზოგს — რგავში.

ახე გააშენა ბაღი ჰუნარიანის პიონერთა რაზმმა. ამ დღიდან მიტოს კოლმეურნიეობის გამგეობის არც ერთი კრება არ გაუტრდინია. იგი ყოველ კრებაზე რამდენ ახალსა და სახიროსი შეიმჩნეა და ირგვლივ იდისა და მერგოლურების ნათქვამიდან.

* * *

— მინდორში ბოძი იდგა...
შეესმა მიტოს ბუებრი ჰუნარიანი, როგორც კი შარავნიდან მოედანზე გამოვიდა, თავისი ამხანაგის — რამეულის საბუხს თავმჯდომარის ლევან ვარდაშვილის ხმა.

კაშკაშა ღამე იყო. მთვარის შუქი სახეზე სცემდა მორზე ჩამოსხმად ბავშვებს. ზოგი ზურგიით იდგა მიტოსკენ.

— ბოძი თორმეტი მეტრის სიმაღლისა იყო, — განაგრძობდა ლევანი, — ბოძის თავზე ჰიანჭველა უნდა ასულიყო. იგი დღეში ორ მეტრს ავიდოდა და ერთ მეტრს ისევ დაბლა დაიწვედა. რამდენ დღეში მოეციეოდა ბოძის თავზე ჰიანჭველა?

„სიღან მოიტანს ხოლმე ლევანი ასეთ უცნაურ გამოცანებს?“ — გაიფიქრა მიტომ და ნაბიჯს აუჩქარა. არ უნდოდა ამხანაგებს დაეხანათ. გამგეობის კრება დიდი ხნის დაწყებული იგულეოდა და დავიანება აღარ ივარგებდა.
— ეს რა სულელი ჰიანჭველა ყოფილა! — გაიცინა ვილაცამ.

„შიამა გაციანა“, — წაიჭირულა მიტომ, — მართლაც, რა სულელი ჰიანჭველა ყოფილა, ნეტავ, რად იგრძელებდა გზას?

— აბა, ზი, ვინ ამოსხნის გამოცანას? — გაისმა ისევ ლევანის ხმა.

მიტო შუა მოედანზე მიდიოდა, მაგრამ უნებლიედ შედგა; იგრძნო, რომ ლევანი დამცინავი ღმილით შეჰყურებდა ამხანაგებს; ვერა, ვერ ამოსხნით ამოცანას.

„სკდებო, ლევან, მაგას ჩვენი „ნაგარიშა“ ამოხსნის.“ — ამის გაფიქრება-ღა მოახსროს მითომ, იმავე წამს ზაქაროს ხმაც გაიგინა:

— მე ამოვხსნი გამოცანას მაგ შენს უკუყო კიანჭველაზე, ლევან! — წამოღდა ზაქარი.

— აბა!

— მიდი, მიდი, „ნაგარიშა“.

— შენ თუ ეგ ამოხსენი, ზაქარი, მე მაია არ ვიყო, ჩემი ავტოკალიში თუ არ გაწუქი! — შესახა მაიამ, წამოფრინდა თავისი ადგილიდან და ზაქაროს გვერდში ამოუღდა.

— ამოხსენი, რაღა? — მიმართა ზაქაროს ლევანმა.

— მეთრამეტე დღეს ავა ბოძის თავზე შენი კიანჭველა.

— რატომ? — ჰკითხა ლევანმა.

— თავზე რომ მოექცევა, დაბლა ხომ აღარ დაიწევს? — მიუღო ზაქარი და მაიას მიუბრუნდა: — სიტყვაზე ხომ არ გადასვალ, ჰინკავ.

— თავი შემიტრცხვს მაშინ. ერთს კი არა, ორი ავტოკალიში რომ მქონდეს, ორივეს მოგცემდი, — თუხარა მაიამ ზაქაროს და თავი უბრტყელები შეანათა. მერე ლევანს მიუბრუნდა: — ემე, შენი ავტოკალიში ყურთ რომ გამომიქედ დღეს, ისეთი გამოცანა ვიცი, ეშმაკი ვერ ამოხსნის!

— რით არ არის ეშმაკი ეგ შენი „ნაგარიშა“, — ზურგი შეეკცია მაიას ლევანმა და თავის ადგილზე დაჯდა.

— ყოჩაღ, ზაქარი!

— რა უღებ ამოხსნა!

— ნამდვილი კუთის კოლფი ხარ, „ნაგარიშა“!

გაიხმა აქეთ-იქიდან ამხანაგების ხმა.

მიტოს გაეღმა. ეს მან შეარქვა ზაქაროს „ნაგარიშა“ მითღს სკოლაში ზაქარი ჯამაშვილი პირველი მოსწავლე იყო. არითმეტიკაში. იგი თვითონ ადგენდა მაგალითებს და ამოცანებს.

— აბა, ახლა ისიც თქვი, ზაქარი, ერთ მეტრზე რად იწევ-ღა დაბლა კიანჭველა? — დაუძახა მითომ მეგობარს.

ქადრის ქვეშ შეყრილები მიტოსკენ მობრუნდნენ.

— შენა თქვი, როგორც საქმეში ჩახედულმა კაცმა. — უბასუხა მეგობარს ზაქარომ, — მოდი, მიტო, რა შორიდან გვე-ლაპარაკები!

— არა მცალა, ზაქარი.

— გამეგებაში მიღის ალბათ საქმის კაცი! — გაიცინა მაიამ. — არ დაგაგვიანდეს, მიტო, ძია თელთ სხდომას უშენოდ არ დაიწყებს.

— შენ ეი, ჰინკავ, ენა დაიმოკლე! — შეუბღვირა ზაქარომ მაიას და წამოღდა. — ხვალ ავტოკალიში არ დაგაეწყედეს, — კულუმზეზე აუკრა ხელი და დაუბატა: — თორემ გავატან ნიაცხა...

უმაღლე მის ხელზე მაიას მოქნიულმა ხელმა ტაკცანი გაღიძრა.

მაია არავის არაფერს შეარჩინდა. ბიჭებს არაფერში ჩამო-უვარდებოდა. თამაში, სწრაფი და გამჭრიახი იყო.

მაიას მიერ გარტყმული ისე მწვავე იყო, რომ ზაქარომ უნებლიედ დაიხედა ხელზე, დარტყმული გაწითლებოდა.

— მწარე! — გაიცინა მაიამ. — უფლები კი დაენანა. მაგარი მომივიდო, გვიფიქრა.

ზაქარომ ხელი გვიბეში ჩაიყო და წრიდან გავიდა.

— დაიცა, მიტო, მეც მვდივარ გამეგებაში! — დაუძახა მიტოს.

— შენღა აკლდი გამეგებას, — ცვლავ გაიცინა მაიამ, მაგრამ უტებ დადგომს მოსწყდა, ზაქაროს დაეწია და ჩურჩუ-ლოთი თუხარა: — მანკით, ზაქარი; უნებლიეთ მომხვიდა, ეგრე მწარედ არ მინდოდა...

ზაქაროს კოლმეურნეობის ბულაპტერიიდან პაპანისის, გიგია ჯამაშვილის ფული მჭონდა მისაღები და ამიტომ გა-ცვა მიტოს. როცა ისინი კანტორაში მივიდნენ, კრება ახალი დაწყებული იყო. ოთახში პაპაროსის ბოლი იდგა. ღია კარე-ბიდან მიჩინდა გრძელი მაგიდის გარშემო მსხდომი გამეგე-ბის წევრები და ბრიგადირები. მაგიდის თავში პარტორიანი-ზაციის მდივანი ვიორგი ბუბურიშვილი იდგა და მოხსენებას აკეთებდა.

— დღეს საკარმიდამო ნაკეთებზე შამანური ჯიშის ვა-ზის გაშენების საკითხი დგას გამეგებაზე, — უნურჩულა მ-იტომ ზაქაროს.

ბავშვები ფეხაკრეფით მიუახლოვდნენ კარებს და იქვე შედგნენ.

— ჩვენდა სამარცხვინოდ, — ლაპარაკობდა ვიორგი ბოხის ხმით, — დღემდე ვერ გავახორციელეთ ცენტრალური კომიტე-ტის მითითება. ჩვენს კოლმეურნეობაში უმეტესად ქიწურაა გაშენებული. ახლა ჩვენ ყველაფერი უნდა გავაკეთოთ მი-ნათვის, რომ ვაზის ეს ჯიში სრულიად ამოიძარკოს პან-დრაიში და მის ადგილზე გორული მწვანე და ჩინური გაშენ-დეს.

პაპა ტიპოთემ შეამჩნია კარებთან მდგარი ბავშვები. შე-მოდიოთ, ანიშნა თავის დაქნევით და წვერზე ჩვეულებისა-მებრ ბრტყლად დაისვა ხელი. მიტოს და ზაქაროს მოერიდათ ოთახში არ შევიდნენ, პაპა ტიპოთეს მადლობის ნიშნად გაუ-ღიძეს და იქვე მდგარ გრძელ ვიორგზე ჩაიხსდნენ.

— ჩვენი კომუნისტებმა, ბრიგადირებმა და მერგოლურებ-მა ამ საქმეში სხვებს მაგალითი უნდა მიეცეთ, — განავრთობ-და ვიორგი, — მაგრამ მარტო ჩვენ ვერ გავართმევთ თავს ამ საქმეს. სოფელში ბევრია ისეთი კოლმეურნი, რომელიც ვერ შეეღევა ამ ვაზს. ეს ვაზი ხომ ათეული წლების მანძილზე ჰქონია ჩვენს მამა-პაპას. ამ საქმეში სხვებიც უნდა დავიხმა-როთ... სოვლის საბჭო, სკოლა, კომკავშირი და ჩვენი, ნორჩი მეზალები.

მიტომ და ზაქარომ ერთმანეთს გადახედეს. ვიორგი ვერ ამჩნევდა ბავშვებს, თორემ პირდაპირ მიმართავდა მათ.

— უნდა დაუხსნათ კოლმეურნეობის, თუ რა უპირატესობა აქვს შამანური ჯიშის გორულ მწვანესა და ჩინურს. ამ ვა-ზის ყურბანში სახელმწიფო კოლოში შევიდ მანეთს უხდის კოლმეურნეს. ქიწურა კი მანეთიც არა ღირს.

— მაგ ყურბანში ევეც არაბია, — თავი ასწია კოლმეურ-ნეობის მთავარმა ბულაპტერმა ვანო რჩელიშვილმა. იგი რომელიც წაიხს ჩაკირიტებდა. არ შეეძლო ვისმისთვის მოეხსენა, თუ არამეს კი კითხულობდა, ან არ წერდა. — მე რომ მკითხო, მაგ ყურბანის დღინო არც არის დასაღვეი.

— სუფრაზე რომ არ გახსოვს ეგა და ყანწს ყანწზე სცლი ხოლმე? — მიუღო ვანოს მიტოს მამამ ნიკომ.

— სუფრაზე?.. — დაიბნა უტებ ვანო. — სუფრაზე თუ სხვა დღინო არ არის, მასპინძლის სათრით ქიწურას კი არა, შხამს დაღუვს კაცი...

ვიორგის გაეღმა, მოეწონა ბულაპტერის პარტოზი. — ქიწურა, ამხანაგებო, გარდა ამისა, მცირემოსკოლიანი და ძნელი მოსაგლედიო, რადგან დაბალია და დაბოიანი სულ მუხლით დადის მისი მოვლის დროს. ძნელია მისი გადაბარ-ვა; შეეძლება, გამოფურჩქნაც, აკვრაც და დაკრეფაც.

სამი დღე ებრძოდა ტიმოთე თემეჯღომარეს.

— წეო და მუხლი ჩენი ადარ არის მაგ ტიალის გამო, — წერზე ხელი დაისვა პაპა ტიმოთემ.

— და შენ დღემდე მაინც თავს ევლები მაგ ტიალს, — მოუჭრა სიტყვა ტიმოთეს გიორგიმ.

— ვეფლები, მა რა უნდა ვქნა, თუ გიშენია, უნდა მოუარო კიდევაც.

— მეც მაგას ვამბობ, პაპა ტიმოთე, რომ გიშენია, — მობრუნდა ტიმოთესკენ გიორგი, — პირველი ბრძოლი ხარ კოლმეურნეობაში და სირცხვილი არ არის, შენი მდგომარეობის კაცი მუხლით დადიოდა ვენახში?

— მე პირველი ამოვთხრი ჩემს ვენახს. რას იტყვი, ნიკო, ზა, — შეხედა ნიკოს ტიმოთემ.

— ვიღებ შენს გამოწვევას, პაპა ტიმოთე, — უთხრა ლიმილით ნიკომ.

— ჩვენ ყოველნაირად შევწყობთ ხელს იმათ, ვინც გორულ მწვანესა და ჩინურს ვაშენებს, — აიღო სიტყვა თავმჯდომარემ, — სხვაგან თუ ამ ჯიშების ერთ ძირ ნამკენს სამ მანეთად შეიდიან, ჩვენ ჩვენს სანერგედან მანეთად მივცემთ. მოვამარაგებთ შაბიამით, გოგირდით, კირით, სასხურებელი იარაღით, დავებმარებით ნაკეთის გადახვნაში. მეტი რა გინდათ, ხალხო?...

კრება დიხანს არ გაგრძელდებოდა.

მიტომ ზარკის დაუტევა, სანამ იგი პაპამისის ფულს აიღებდა და, როცა ბავშვები კოლმეურნეობის კანტორიდან ეწოშნო ჩამოვიდნენ, აქ აღარაინ იყო. მხოლოდ კოლმეურნეობის დარაჯი იდგა ქოშკართან.

— საღამო მშვიდობისა, ძია ზაზა, — მიესალმნენ ბავშვები.

— მშვიდობა მოგვით, შვილებო, დემირთმა! — გაუღიმა ზაზამ ბავშვებს. — თქვენც კრებაზე იყავით, ბაღლებო?

— კრებაზე ვიყავით, ძია ზაზა, — უპასუხა მიტომ.

— იქნება ახლა მაინც ამოუვარდის ძირი იმ წყურთ ქიწურა!

— ამოუვარდება, ძია ზაზა.

— მე ამ ოცი წლის წინათაც ვამბობდი, რომ ის ამოსაგდები იყო, — მიმართა ზაზამ ზაქაროს, — მაგრამ პაპაშენმა, გოგამი, უბად ამიღო. ახლა რას იზამს ნეტავი გიგია?

— რასაც სხვა იზამს, პაპა გიგიაც ისე მოიქცევა, — უთხრა ზაქაროს.

— არა, გიგიას ვატყა ეგრე ადვილი არ არის. ჯიუტი კაცია პაპაშენი, ზაქარო. წადით, წადით, შვილებო, გვიანა უკვე, — გაუღო ზაზამ ქიშკარი ბავშვებს, თან ტაპაშის ჯიბიდან ერთი მუხი კაკალი ამოიღო. — მე არ მარგია ჩემი ბებერი კბილების პატრონს.

— გამაღობთ, ძია ზაზა!

მიტომ და ზაქარომ კაკლი გამოართვეს და ორდღებში გავიდნენ. ისინი ერთ ხანს დაფიქრებულნი მიდიოდნენ. ორივე გიგიაზე ფიქრობდა.

* * *

ჯიუტი იყო ზაქაროს პაპა გიგია. სოფელში ცივ და მიუკარებელ კაცად მიჩნდა. სიყმაწვილში იგი მხიარული და სიცოცხლით სავსე ჭბუტი იყო. გულჩაოხრობილი და მიუკარებელი პირველი მსოფლიო ომიდან დაბრუნების შემდეგ გახდა.

იქ მან ცალი თვალი დაკარგა და ყუმბარის ნამსხვრევმა მარჯვენა ღრუა გაუღოჯა. ეს კრილობები ხლიდა მის სახეს მრისხანეს და ცივს. ცხოვრებაში მალე გულიც დაუტყდა. ფრონტიდან დაბრუნებულს სახლი განაჩნებულნი გაუხვდა. დედა გარდაცვლილიყო, მამა ჯერ კიდევ ხუთი წლისამ დაკარგა, ოჯახში უფროსი და ელისაბედი დაუხვდა. ის არ გათხოვილიყო, რათა მისთვის თბილი კერა დაეხვედრებინა.

არაფინ მოეჩინა ფრონტიდან დაბრუნებულ გიგიას, რომ ოჯახი ფეხზე დაეყენებინა. ყველას თავისი გაჭირება ჰქონდა და ვინ მოიცოდა მისთვის. გიგია და ელისაბედი დედ და დამეს ასწორედნენ შრომაში, გიგია ცდილობდა, დისთვის ცოტა მზითევა გაეშალებინა, ელისაბედი კი მძას ცოლის მოსაყვანად აშალებდა.

რამდენიმე წელიწადი გაატარეს ერთმანეთის ცდაში. ელისაბედი მძას აჩქარებდა, ჯერ შენ მოიყვანე ქალი, მე მერე ვავთხოვებო.

— ვინ გაჰყვება, ჩემო დაო, დასახიჩრებულ კაცს, — ეტყუა ხოლმე ქალის ნაღველით გიგია დას, — რა უნდა მოეწონოს ჩემი ვაჟს? სიმდიდრე, გარეგნობა, თუ განათლება?... — მაგრამ აღმოჩნდა ბოლოს ისეთი ქალი, რომელსაც გარეგნობაც მოეწონა მისი, აღამაინებდა და ოჯახიც.

ერთხელ გიგია ნადირობიდან ბრუნდებოდა. წელზე სამი ოდე კურდღელი და ტყის ქათამი კიდა.

მზისაგან გახურებული მინდორი ყვავილებით იყო აჭრელებული. ირგვლივ ფრინველების გალობა და ქიქკი ისმოდა. ისინი გლობდნენ და ქიქკიებდნენ ხეებზე, ბუჩქებში, ბალახებში. ამ ტკბილ და მხიარულ სმებს ათასგვარად დაკლამებული ღელის ლოკლიც უერთდებოდა.

ყოველთვის, როცა მთელ დღეს ტყე-ღრუში ხეტიალით დაქანცული გიგია ამ მინდორს მოუახლოვდებოდა, ნაზიჯს შეანებებდა, თითქოს ჩიტები ამ შუის გულზე იმისათვის იყრიდნენ თავს, რომ გიგიასათვის ეკალობათ, მისი დარდანი გულისთვის შვება მიეცათ. გიგია შეჩერდებოდა ხოლმე, დადებდა ნაწილიტებს, ჩამოჯდებოდა სუნზე, ან წამოწვებოდა ბალახში და საათობით ტუბებოდა მომხიბლავი ჰანკებით.

გიგის ერთი ადგილი ჰქონდა შერჩეული. ღელისიბრა ხეზე ბულბულის ბუდე ჰქონდათ გამართული. როცა კი ჩამოვივლიდა გიგია აქეთ, ორი ბულბულა ყოველთვის ერთად იჯდა, ერთ შერჩეულ ტოტზე, ბუდესთან ახლოს. მაღლა თავაწეულენი, პატარა ფრთების თრთოლვით თავდავიწყებით გალობდნენ. მათი ციქქნა ტანი ნეტარებით ფიქთქვდა.

გიგია შესცქერდა მომღიმარი სახით, მაგრამ ამ ღიმილში სევდაც იყო, მწუხარებაც და შურიც. „ჩიტების ბედიც

კი მშობს, — ფიქრობდა გიგია და რცხენოდა, — მათ აქვთ ულახისი, მკვთო მუხისი. მე კი, მე... არავის არ ვჭირდები, არავის შესტკივა ჩემზე გული“.

დაღლილი იყო გიგია და მანც გრძელი ნაბიჯით მიდიოდა. ემზინდა, არ შეეწყვიტათ ბუბუბულებს გალობა. გამოსცდა მეზბაკრულ მუხას, გაიარა ბუჩქები და გაცეცხული შეედა.

ჩვიდმეტ-თვრამეტ წლის გოგონა იდგა ხის ქვეშ, თავი უკან გადაქცია, გაწეწილი თმა მხრებზე და ზურგზე ეყარა. ძვილი, ლავა-ლავა ეკალ-ბარდებზე მიხეული გახუნებული ჩითის კაბა მუსულებამდე ძლივს სწევდებოდა, სახელოვანი დამოხატობა. წერწეტა, მოქნილ ტანზე კაბა ისე ჰქონდა შემოსხვილი, რომ აწველი მისახვედრი იყო, ქალიშვილი ამ კაბისათვის კარგა ხანია ვაზრდილიყო. წვივები და მკლავები დაკაწრული ჰქონდა, მზისაგან ვაშვებული სახე და ტანი ხორბლისებრად უზრწყნივდა. მარჯვნივ ხელში წალი ეძირა და ეს ხელი გულზე მიეკრა, ცალი ფეხი კობტად შერკრულ გულურაზე ედგა, თვალები ოდნავ მოუჭურტა და თავდავიწყებით უსტვენდა.

გიგამ თვალებზე ხელი მოსვდა. არა, არც სმენა ღალატობდა მას და არც თვალთ.

„რამ წამოიყვანა ასე შორს შენსაზე. სადაურია, ვისია ნეტავი?“ — გაიფიქრა გიგამ. იგი ადგილიდან არ იძრია, არ უნდოდა დაერტვია გალობა. კარგად ხედავდა ქალიშვილს. მთელი მისი სხეული სიცოცხლის სუნთქავდა. მის ხმაში მანც რაღაც ხედავდა უღერდა.

უცებ გიგას მძიმე ნაბიჯებმა და ფინის მტვრევის ხმა შემოეხსმა. იმავე წამს ღელიდან უჩარხანო, წაბლისფერი დათვი ამოვიდა. დათვი პირდაპირ გოგონასაკენ მიდიოდა. გოგონა კი ისე იყო გატაცებული სტვენით, რომ არ ხედავდა დათვს და არც მისი ნაბიჯების ხმა ესმოდა.

შეეწყვიტეს ბუბუბულებმა გალობა, აწრიალდნენ, აუფიქვდნენ.

იგრძნო გოგონამ, რომ რაღაცამ დააფრთხო ჩიტები, მოტრიალდა და ხუთოთხე ნაბიჯზე დათვის წინ აღმოჩნდა.

ეს ისე მოულოდნელი იყო გოგონასათვის, რომ იგი უცებ ვერ მიხვდა იმ საშიშროებას, რომელიც ელოდა. როცა დათვი უკანა ფეხებზე შედგა და პირი დააღო, მაშინ კი შეჰკვივლა ერთი, და ამ დროს გიგას თოფშიც დაიჭურტა.

დათვმა ერთი დაიღრიალა, ქალიშვილს ზურგი შეაქცია და გიგასკენ გაქანა. ქალიშვილი სწრაფად მოტრიალდა იქით, საიდანაც თოფი ვაკვარდა. დაიანახა საოცარი სისწრაფით უახლოვდებოდა დათვი თოფმომარკვებული კაცს.

კვლავ დაიჭურტა თოფმა. დათვი წაიქცა, მაგრამ ისევ წამოიჭრა, ერთ ადგილას შეტრიალდა და, სანამ გიგია თოფის გატენას მოასწრებდა, ზედ მიეჭრა. ამის დანახვაზე ქალიშვილმა აუწყოდ გაასახავა ხელები და გულწასული გუდურაზე დაეცა.

დათვის დაჭერება და გიგას სატევრის გაეღვება ერთი იყო. გიგია ღონიერი კაცი იყო, კამენს მოურჩებდა კისერს. მოხერხებულად ჩადემული ხანჯალი შებ გულამდე მიუწვდინდა დათვს და უშალ მოუსწრაფა სიცოცხლე. უკანა ფეხებზე შემდგარი დათვი უძრავად იყო, სანამ გიგამ ხანჯალი არ ამოძრია და ხელი არა ჰქარა.

დათვმა ზღარათნი გადაიდა მიწაზე.

გიგამ მაშინვე იქით გაიხედა, სადაც ქალიშვილი ეგულყობოდა. გოგონა გულშემოყრილი რომ დაიანახ, ვახსხლიანებული სატევარი ქარქაშში ჩააგო და მისკენ გაიქცა.

გულწასული ქალიშვილი კიდევ ფერო მომხიბლავი და ულახისი ჩანდა. გიგია დაიანახ, თავქვე ხელი ამოსდო და წამოსწია, შეეხვედრია, მაგრამ გოგონა გონზე ვერ მოვიდა. მაშინ ხელში აიყვანა ქალიშვილი და ღელისკენ გაეშურა.

ისეთი სიფრთხილი მიჰყავდა მკლავებზე გადაწვნილი, გეგონებოდა, მძინარე ბავშვი მიჰყავდა და ემზინა, არ გაეღვიძოსო. მიიყვანა ღელის პირას და ბალახზე დააწვინა. დასწვდა წყალს ბეშვით, მობრუნდა ქალიშვილისკენ, მაგრამ იგი უკვე თვალგაბილული იწვა. გიგას დანახვაზე კვლავ დასტუთავდა.

„დათვზე უფრო მგონი ჩემმა დანახვამ შენსაში“, — გულისტკივლით გაიფიქრა გიგამ. ხელი აუბრთოლოდა, წყალი მასწარის კალთებზე ჩამოედგარა. ერთ ხანს უძრავად იდგა მუსულებზე. თვალმოუშორებლად დასტკერდა ქალიშვილს და თვითონ შიშით თრთოდა. აღამაინის ფერი არ ედო.

— გაახილეთ თვალი, გოგო, — უთხრა ქალიშვილს გაუბედვარი და გაზნარული ხმით, — დათვი მოვკალი. შე ხომ აღამაინა ვერ, მე არას ვერჩივი!

ქალიშვილი წამოაჯდა, ფეხები შეიკვცა. გაცეცხული შეეხვედრდა გიგას. უფიქრად, ეს ახლანდელი ვეჯაკი რად იდგა მუსულებზე. მოეწინა ეს ქალიშვილს. გული მიეცა, გაიღმა, თითქმის მზემ გამოანათაო, თავი შეაჩრია და აწეწილი თმა უკან გადაიყარა.

— ვისი ხარ, გოგო?

— არავისი! — ქალიშვილი აქეთ-იქით აცეცხვდა ცასავით ლურჯ გრძელწამწამებთან თვალებს. დათვს ეძებდა.

— როგორ თუ არავისი ვინაა შენი ღელ-მამა?

— არა მყავს ღელ-მამა.

— აქ რა ვინდობ? რამ წამოიყვანა ამ სიშორეში მარტო?

— შენისათვის გამოგზავნეს, — უთხრა ქალიშვილმა გიგას, — სულ მარტო არ დავდვიარა! — შეხებდა გიგას ვახსხლთანებულ სატევარს. — მოკალი დათვი? — შესძახა აღტაცებით და წამოხტა.

— აი, იქა ვიდა! — ხელი გაიშვირა გიგამ დათვისკენ და თვითონაც წამოაჯდა. მუსულისთავეები დაიბერტყა.

ქალიშვილი დათვისკენ გაიქცა. ისე მიბრბოდა, თითქმის მიწას ფეხს არ აკარებდა, თავზე წამოაჯდა დათვს. სისხლის გუბე იდგა მის წინ.

— რამდენი სისხლი დაუღერია! — შეეცოდა დათვი, ხელი გადაუსვა ზურგზე, მერე გიგასაკენ მობრუნდა. — ჩემი გული-სათვის საფრთხეში ჩაიგდეთ თავი!

— შენი გულისათვის, გოგო... დათვს კი არა, ღვეს დავეცილებდი, — წალღულღულა გიგამ მისდაუხეზურად, იგრძნო ოღლი დაასხა სახეზე, გაწიოდა, შერცხვა, ეს რა წამომცდაო.

ქალიშვილმა კვლავ შეანათა თვალები, გაუღმა ისევ, კვლავ გაიღვდა თორმე კალითმა. იგივე გულისთვის დათვს კი არა, ღვეს დავეცილებდი, ეს მე მოხერია ღვესცა აჯლობებს... ცხრა თავიანს, თორმეტ თავიანს! — აღტაცებით ფიქრობდა გოგონა და თვალს ვერ აშორებდა გიგას ღონიერ მკლავებს, მის ვანიერ მხრებს, სქელ კისერს. „თვალა აღბანაღრამა, გიგა უფუფუკ... როგორ ერიდება ჩემი. ვერ ჩემთვის არავის გამოუღვია თავი, არავის უთქვამს ტკბილი სიტყვა“ უცებ ისეთი სიხარულით, ისეთი ბედნიერება იგრძნო, რომ ტრემლი მოაღდა თვალებში. შეეშინდა, არ ატირებულყოფა და გულურის ასაღებად გაემართა.

გიგია დაწინაურდა, გუდურა და წალი აიღო.

— მე წამოვადებ, — უთხრა ქალიშვილს.

— დათვი?
 — დათვი ვეღარსად წავა!
 ერთ ხანს ორივე ჩუმად მიდიოდა.
 — რა გქვია, გოგო? — დაარღვია ბოლოს სიჩუხე გიგამამ.
 — თინა?
 — თინა?
 — დედა თინას მეძახდა, — თქვა ნადვლიანად ქალიშვილი-
 მა, — დედის სიკვდილის შემდეგ... ახლა თინას მეძახიან.
 — ვინ გეძახის თინასა?
 — ყველა, ქალბატონიდან დაწყებული... მოურავიც... მეჯი-
 ნიბეც...
 — მოჯამაგირედ უდგებარ ვინმეს?
 — მესამე წელიწადია.
 კვლავ დუმული ჩამოვარდა. ისინი ისე ახლოს მიდიოდნენ
 რომ მხრებით ეხებოდნენ ერთმანეთს.
 — მაღი, თინა, ნუ წახვალ იმ შენს ქალბატონთან, —
 კარგა ხნის დუმულის შემდეგ შეაწყვეტინა ფიქრი გიგამამ.
 — არაწავიდე? — გაიციინა თინამ. — ხალ, წავიდე, აბა?!
 მე ხომ არავინ არა მყავს.
 — ჩემთან წამოდი.

—ჩემი გულისთვის საფრთხეში ჩაგდებ თავი!

თინა შედგა, შეხედა გიგამას, მოჯადოებული წმისი წრფე-
 ნული სიტყვებით, დატყვევებული მისი ვაჟკაცური ძალით, დაბ-
 ნეული და გულაჩვილებული ღიღიანს ვერ იტყობდა მხას.
 — შენთან თინას არ დამიძახებენ? — ჰკითხა ნადვლიანად
 გიგამას და თან შიშით შეხედა.
 — არა, თინა, ჩემთან შენ... თუ ჩემისთანა გონჯს არ დი-
 წუნებ... ნუ წახვალ შენს ქალბატონთან...
 გიგამა ისე ახლოს იდგა, რომ თინას ესმოდა მისი სუნთქვა.
 ჩამავალი მუის სხივები ანათებდა თინას გაფრთხილებულ სა-
 ხეს, განსუცდელი შიშით აფორიაქებულ, მის მსხვილსა და
 მოგზაო თვალებს. ბავშვური მოლოდინით შემყურებდა გი-
 გამას.

ღიღიანს არ გაგრძელებულა გიგამას ბედნიერება: თინას
 ბიჭის შეშინება მაკარამ თვითონ მშობიარობას გადაჰყავა. მწუ-
 ხარეზამ გონება წარსთვა გიგამას. მომაკვდავი თინა ხედავდა,
 როგორ დნებოდა მის წინ გიგამა. იცოდა, რა ძნელი ასატანი
 იქნებოდა გიგამასთვის მისი სიკვდილი.

— შევილი გრჩება, გიგამა... ის მე შემსჯავსება, ჩვენ ყვე-
 ლა დედას ვგავდით. მე ვიცო, შენ ის იმე ვეყვარება, რო-
 გორც მე ვიყვარვარ... რას დაარქმევ ჩემს ბიჭს, გიგამა?
 გიგამას დანა პირს არ უხსნიდა.

— ჩემთან წამოდი, თინა! — შეესმა ისევ გიგამას ხმა. არა-
 ფერი უშასუხა თინამ, მოლოდინ ორი ბრლოვიით კრიალა
 ცრემლი ჩამოუვარდა ლოყებზე.
 — წამოვალ, — წარმოთქვა მან თითქმის ტირილით.
 მთის იქით მზე სწრაფად ჩადიოდა, მისი მკრთალი, ალის-
 ფერი სხივები სახეში სცემდა თინას და გიგამას. თინა ოდნავ
 წინ მიდიოდა, ათასგვარი ფიქრები უტრიალებდა თავში. გი-
 გამა თინას გვერდით საღამოს ბინდში უფრო მაღალი და ახო-
 ვანი მიიწინადა. ის იმდენად ბედნიერი იყო, რომ არც კი
 გრძნობდა მხარზე გადებულ გულურას.

— ჩემი უფროსი ძმის სახელი შეარქვი, გიგამა, ქელხოზარი.
 იგი ომში მოკლეს. ის იყო ჩემი დედა, მამა... მან გამწარდა...
 ჩემი ბიჭიც მასხაით გულკეთილი იქნება... არა, უფრო გულ-
 კეთილი, შენსავით...

სამი დღე და სამი ღამე არ მოშორებია გიგამა თინას სა-
 წლოს. არ ჰქმნდა, არ სვამდა და არ ძინძა. როცა თინამ
 გრძნობა დაკარგა, მაშინ გიგამა ოთახიდან გავიდა და აღარ
 შემომბრუნებულა. არ შეეძლო ენახა თინა მკვდარი, არ შეეძ-
 ლო წარმოედგინა მისი ვაცებულები ძანი.

ასე გაიარეს მთელი გზა, სოფელი. ეწოში ელისაბედი შე-
 იგებებოდა. მან ერთი შეხედა მას და ყველაფერს მიხვდა.
 სიხარულით ცას ეწია, დიდი ხნის ნაცნობი ვადებეხია თი-
 ნას, შემდეგ გიგამა გადაკოცნა და მიულოცა.
 ქორწილმა ორ დღე-ღამეს გასტანა.

მეორე ოთახიდან ბავშვის ტირილი ესმოდა. ესმოდა თავი-
 სი სისხლისა და ხორცის ხმა. არ შეეძლო მისი გაგონება.
 „მან მოკლა თინა. მას გადაჰყავა თინა“, ფიქრობდა ძრწოლ-
 ებით და სიუფროთებით. არც დაუხსენებს შვილისათვის, ეწი-
 ნებოდა, მსუფთა. ყურბზე ხელები აიფარა, თვალები დახუჭა.
 არ იცოდა, რამდენი ხანი იჯდა ასე ვაოგნებული. ბოლოს
 გაისმა ელისაბედის შევიკლება და ყველფერი გათავდა გი-
 გამასთვის.

გაასკეცებულო მონდომებით და ენერგიით ტრიალებდა
 გიგამა ოჯახში. გაიღო მისი ეწო-კარი მეზობელ-ნათესავისა-
 თვის. გიგამა თავს ევლებოდა თინას. თინას ბედნიერებას საზ-
 დვარი არა ჰქონდა. დაქვლდა, გამშენიერდა და გალა-
 მასდა.

* * *

თინა სახლში გულხელდაკრეფილი არ იჯდა. მას უყვარ-
 ლა შრომა. აქამდე სხვისთვის მუშაობდა, ახლა კი—თავისთვის,
 თავისი მეუღლისათვის, თავისი ოჯახისათვის. მისი ხელიდან
 წვდა სკდებოდა.

მეუღლის დამარხვის დღიდან გიგამამ კვლავ ტყე-ღრეს
 მიაშურა. ელისაბედს ეუბნებოდა, სანადიროდ დავდივარო,
 მაგრამ მთელი კვირის ხეტიალის შემდეგ იგი ხელცარიელი
 ბრუნდებოდა შინ.

ოჯახს დიდი-ღვე ემატებოდა ზვავი და ბარაკა. გიგამას
 ბალი არა ჰქონდა. თინამ ხეხალოც ქაქერცინა და ვენახიც
 გააშენეს. მამაკაცივით უღვა მხარში მუშაობდა.

ელისაბედმა იცოდა, რომ გიგამა არ ნადირობდა. თოფი
 სოფლის დასანახავად დაჰქონდა, თორემ სად ჰქონდა ნადირო-
 ბის გული. მიუღ დღეს იმ ხის ქვეშ ატარებდა, სადაც თინას
 შეხვდა. არ იცოდა იგივე ბულბულები გალობდნენ ახლაც იმ

ხეზე, რომლებიც მამონი, თუ სხვა ბულბულები იყვნენ, ხმები კი ერთი იყო.

თინა ვერსადეს ვერ მოვიდოდა აქ, ვერ ნახავდა ამ ბულბულებს, ვერ დაუხვდებოდა მათთან ერთად. ბულბულები ყოველ წლიურად მოფრინდებოდა. ეს ხე იდგება ახე, ეს ბუჩქებიც ასევე იშრიალებენ, თინა კი ვერსადეს; ვერსადეს ვერ ნახავს ამას.

გიგია ბავშვის არ ეკარებოდა. ოჯახზე გული აუტრუვდა. ელისაბედი ტრიალებდა შინ და გარეთ. ის შემოიხიდა ყანაშიც, ბაღშიც და ვენახშიც, ის უფლავდა სახელებს, ბოსტანს. ბავშვზე ხომ ზედღადაგებული იყო. აღარ ფექრობდა გათხოვებზე, „ელოზბარმა ჩემი შვილი. მისთვის ვიცოცხლებ. აი, ელოზბარი აიღვამს ფეხს, აიღვამს ენას და გიგიას გული მოუტრუნვდა. მართალი თქვა უბედურმა თინამ; ბავშვი დღი-რიდღ დედას ემიჯავებდა. საკმარისა ერთი შეხედვის გიგია და იდეა დაუბრუნდებოდა სიცოცხლეს!“ — ფექრობდა ელისაბედი.

დაღვა ელისაბედის სანატრილი დღე.

ერთი საღამოს ელისაბედი ძროხას წვედავდა. საბანში გახვეული ელოზბარი იქვე მოღზე იწვა და მოვარეს შესციროდა. უტეხი ორღოზეში ძაღლები აუფედნენ. დაფრხაძე ძროხას, რძით სავსე ქოთანში წაუქცია ელისაბედს და ქიშკარში გაიქცა. ელისაბედი ძროხას გამოუღვა. შეშინებულმა ელოზბარმა ტრილილი მორთო.

ამ დროს ელოზბარი გიგია შემოვიდა. იგი მთელი ორი დღე არ ყუფილა შინ. დაღლილი იყო, ჩვეულებრივად მოღმუსული, პირქუში. ის იყო ბავშვისათვის გვერდით უნდა აეყრა, შუამინდა, რომ არც სახლში და არც ელოზბარი არავინ იყო. გულანძობდნენ ელოზბარი კი მთელი ხმით ტროვდა.

სხვა გზა არ ჰქონდა გიგიას, მივიდა ბავშვთან და ხელში აიყვანა. ბავშვი მასწინე გაჩუმდა, ცრემლებით აკრიალებული თვალები და სხე გაუბრწყინდა. გაკვირვებით შეაქცურდა წყურბაბურწყნულ და პირქუშ უცნობ სახეს, წვერზე ვარდისფრად აღაუღაბებული მსუქანი ხელები მოუთათუნა და გაუღიმა.

გიგია თვალი ვეღარ მოაშორა ბავშვს. გახვეებული იდგა შუა ელოზში. ორღოზეში ძაღლების ყეფა და ელისაბედის ხმა ისმოდა, მაგრამ გიგიას არაფერი გაეგებოდა. „როგორა ჰგავს თინას... მისი დიმილი, მისი თვალები, მისი შემოსელება. თინა!“ ვერ შეიკვია თვალზე მომდგარი ცრემლები. ელოზბარი ფრთხილად მიიკრა გულზე.

გიგია ამ დღიდან შვილს არ მოშორებია. მთელი დღე მასთან ტრიალებდა, თავს ევებებოდა, თვითონ აწვევდა აკანაში, თვითონ აბევიდა და ასმევიდა დედა ვერ მოუვლიდა ისე ბავშვს, როგორც გიგია უვლიდა.

რაც უფრო იზრდებოდა ელოზბარი, მით უფრო ემსახურებოდა დედას. სოფელში მეორეს ვერ ნახავდით ელოზბარისთან გულკეთილს, თავდაბალს, შრომაში დაუხვდარებელს და მისივეყარულ ბავშვს. იგი უყვარდა ყველას — დედას და პატარას. გიგია ზედ გადაუყოლილი იყო. მისთვის შვილისა და მისი ელოზბარის მტრე ქვეყნად არაფერი არსებობდა.

ამიტომ იყო, რამ არ იქნა და არა მისი კოლმურწინაობა შესვლა. გიგია არც ავი იცოდა და არც კარგი კოლმურწინაობა. ყველას კარგად ესმოდა, თუ რატომ არ შედიოდა იგი კოლმურწინაობაში და ამიტომ არავინ აჩქარებდა. „წამოეჩრდილება ელოზბარი, ის ააცილის გულზე ოლღს და გამოიყვანს საღმრთო“, — ამბობდნენ მეზობლებში.

ახეც მონდა. თექვსმეტი წლის ელოზბარს ისე უგონებდა, როგორც პატარა უფრონებს ხოლმე უფროსს. შვილის ყოველ

ჩრევას და თხოვნას უყოყმანოდ ასრულებდა. როცა შეეგო, რომ ელოზბარი ძლიერ წუხდა მამამისის კოლმურწინაობაში შეუხვდლობას, თვითონ უთხრა, განცხადება დამწერიყო ერთი მწვერიერ დღეს, ყველას გასაოცრად, იმ რისა-ასლუნში გამოეწყო, რომელიც თინას სიკვდილის შემდეგ არ ცნა, კოლმურწინაობის კანტარში მივიდა და განცხადება შეიტანა წვერად მიღების შესახებ.

გიგია კოლმურწინაობაში დიდი გულდადებით და მონღომებით მოუშობდა. მის გაკეთებულ საქმეს წუხს ვერ დასდებოდა. ეს გიგია ჯანაშვილის ნამუშევრის ჰგავსო, იტოვდნენ სოფელში კარგად ვაგებებულ საქმეზე.

ელოზბარმა სკოლა დაამთავრა თუ არა, გიგია იგი იმავე წელიწადს თბილისში გაგზავნა სწავლის გასაგრძელებლად. ელოზბარმა იცნა, რომ მამას მარტო ცხოვრება არ შეეძლო, თვითონაც ქვეყანას ერჩია მამა. ამიტომ უნივერსიტეტი დაამთავრა თუ არა, ჭანდრიანში ჩამოვიდა და საშუალო სკოლაში დაიწყო მუშაობა.

ერთი წლის შემდეგ ელოზბარი სკოლის დირექტორად დანიშნეს. შერთო ცოლი. გიგიას ფრთები შეეხსა. ვეღარ ნახავდა გულჩახვეულს, ენა აიღვა და სხვებისთვისაც გახსნა გული. მაგრამ უბედურ კაცს ჰქონდა ყუფელ ნაბავშვი ჰქავს საფარბული. მალე ჩაუტყდა კიბე.

ფსიხიკურ გერმანიასთან ომის დაწყების პირველ დღესვე ელოზბარი სამხედრო კომისიარტი გამოცხადდა და ფრონტზე გაგზავნა ითხოვა. გიგია ამ კარგად იცოდა, თუ ელოზბარს რა ვერა მტერთან ექნებოდა საქმე. გიგია თვითონ ებრძოდა მათ პირველი მსოფლიო ომის დროს. იქ დაკარგა თვალი. დაუმახსოვდა სახე. იქ მოკლეს თინას ძმა. გიგია თითქმის წინასწარ გრძნობდა კარზე მომდგარ ჰერს. ელოზბარის ჯარში წასვლის შემდეგ არც დღეს იყო მისთვის და არც ღამე.

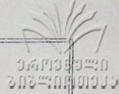
ერთი თვის შემდეგ გიგიას რძალს თალიკოს ბივი შეეძინა გიგიას ერთი წელი სიცოცხლე შემატა ამან. მაგრამ ჯვარი ვერ იქნა, ვერ გადაიყარა. შიში ღრწინა და მოხუცს, გული გულის ადგომას ვერ დაღლი. მისი შიში და ჯვარი მამე ახდა, ერთი წლის შემდეგ ელოზბარი გმირულად დაეცა ბრძოლაში.

არავის ეგონა, თუ გიგია ამ უბედურებასაც გადაიტანდა. მაგრამ მას, თითქმის გული ამოცატალეს. ერთი დღე არ გადმოვარდნა თვალდიან. დიდმა ჯვარმა გააკაჟა. ტკივილისა და მუშუარების გრძნობა ჩაუხოშო. არ გეჭირება ტყე-ღერეში, არ აცურავებია გული საქმეზე. ერთი დღე არ გაუცდებია კოლმურწინაობაში. იცოდა, მხოლოდ კარგი მუშაობით შეეძლო მტრისთვის სანაპირო მიეწლო. გიგია არ ფექრობდა ამანე, არ დაუდგია არავითარი ფცივი და პირობა. როგორღაც ქვეცნობიერად გაუმართა მტრის ბრძოლა ჭანდრიანის მიწებზე, და გაფრთხილებით და თავდავიწყებით ებრძოდა.

დაამთავრა ომი. დაბრუნდნენ ფრონტიდან ჭანდრიანის მკვიდრნი, — ზოგი დაჭრილი, ზოგი ჯანმრთელი, გამარჯვებული, ჯილდოებითა და სახელით.

— მამა როდის დაბრუნდება, პაპა? — დაბრ იეს არ გავიდავდა, არ შეჭკობებოდა საშუაოდან — დაბრუნებულ გიგიას პატარა ზაქრო. იგი ქიშკართან დაუხვდებოდა სოფელ საყვარელ პაპას. იქ რომ ჩააღებდა ხელს მისი კალთაში, დაინებებდა არ მოშორებოდა.

ერთხელ აივანზე პაპა და შვილიშვილი მარტო ისხდნენ. მთვარიანი ღამე იყო. სოფლის მჭედურებას ნელი და გაუბედავი სიმღერის ხმა არდევდა. სიმღერა მეზობელ სახლიდან

თოვლი მოდის

შვილის დაღუპვის შემდეგ უფრო ჩაეხვია გული გივიას.

ისმობდა; გაუბედავი იმიტომ იყო, რომ გივიასი ერიდებოდათ, იცოდნენ, რა ცეცხლი ტრიალებდა მოხუცის გულში.

გივიას კარის მეზობელს, ილი თარალაშვილს, ვაჟი დაუბრუნდა ომიდან და განხარებულ ოჯახს წვეულება მქონდა. ილიმ ვაჟი სანდრო ელიზბართან ერთად წავიდა ჯარში. ისინი ტოლები იყვნენ, ერთად იზრდებოდნენ, ერთად სწავლობდნენ. „სანდრო დაბრუნდა... ელიზბარი კი...“ გივია ცრემლით სავსე თვალებით შემუყურებდა შვილიშვილს, რომელიც მუხლზე ეჯდა.

ბავშვს არ ესმოდა, რად იყო პაპა დაწუხებული, რად ედგა ცრემლი თვალებში, რად იყო კრიჟაშეკრული, მაგრამ თითქოს გაუმნით გრძობდა გივიას დარდას და ვარამს.

— პაპა, მამაც ხომ დაბრუნდება ომიდან? — ჰკითხა ჯაქარომ გივიას და კისერზე ხელი მოხვია, თამაქოს კვამლის სუნით გაქვდნობილ წვერზე ხელი ჩამოუსვა. ლოყა მიაღო პაპას ლოყას.

— არ დაბრუნდება, შვილო, მამა, — წაილულულა გივიამ და თვალბუნი მკლავი მოისვა.

— სანდრო-ძია თუ დაბრუნდა, მამა რატომ არ დაბრუნდება, პაპა? — ჯაქარომ ორივე ხელი მოხვია პაპას სახეზე და თავისკენ მოაბრუნა. — მითხარი, პაპა, მამა რატომ არ დაბრუნდება? — ბავშვი ფიქტად ჩასტკეროდა პაპას თვალებში.

— მამა... მამა იქ შორს... საზღვარზე წევს მიწაში... — რატომ წევს მამა მიწაში, პაპა?!

გივიას ცრემლი აღჩრია. იგი მარტო იყო, არავინ უყურებდა, შეეძლო ეტირა, ვერავინ დაინახავდა და ტიროდა.

— იმიტომ წევს... რომ მტერმა არასოდეს არ შემოიღვას ფეხი ჩვენს მიწაზე.

— რა არის მტერი, პაპა?

— მტერი?! — გივია გაჩუმდა, გულზე მიიკრა ბავშვი, მოიწმინდა ცრემლი. — მტერმა მოგაკლა, შვილო მამა. მას ჩვენი მოკლავდ უნდოდა, შენი, დედასი, ჩემი... ჩვენი სახლის დაწვა, მაგრამ მამამ არ გამოუშვა აქეთ...

შვილის დაღუპვის შემდეგ უფრო ჩაეხვია გული გივიას. არავის ეკარებოდა. ხალხში არ გამოდიოდა. არავისი ნახვა არ უნდოდა. ერთადერთი კაცი, რომელთანაც გივია ძველებურად მეგობრობდა, მისი კარის მეზობელი — ილი თარალაშვილი იყო.

(ბაბრქელეზა იძნეზა)

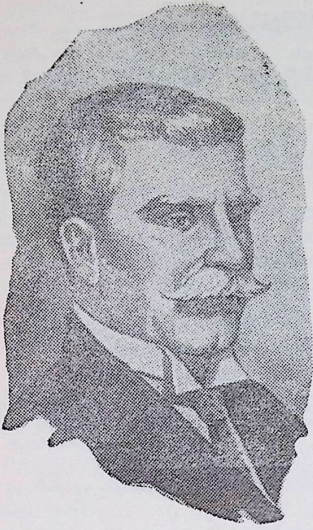
ზეცამ კალთა დაიბერტყა, აფარფატდნენ პეპლები, განა მართლა პეპლები — გაზაფხულის მხლგლები, თეთრი თოვლის ფიფქები, პეპლებს სადარებლები, ახალი წლის მხლგლებია, გულის გამახარებლები. თოვლი შრიალ-შრიალით და სისხარულის თოვითა მოვიდა დიდ სამშობლოში და სამგორშიც მოვიდა.

ველარა სცნობს თოვლი მიწას — შეცვლილს შუქმომფინარეს, სოფელიც რომ გაჩენილა, მომიღერის მდინარეც. რა ნოყურულად ეგებება ველი ნაქარბუქარი, შორს ცაშივე იგრძნო თოვლმა სუნთქვა ახალ ბუხარის. მოფერინავენ ფანტელები შარიშურით უჩვევით, გაათეთრეს დედამიწა, ეზოები, ქუჩები.

მოფერინავენ, მაგრამ მარტო მიწა როგორ დაიტეკს, — ნორჩ ნერგებზე შემოსკუბდნენ, შეაფრინდნენ კრამიტებს. მერე ფანჯრის მინებზედაც შექენეს ერთი ფუსფუსი, სახლმა ზამთარს გაუღინა თბილი ბუხრის გუზგუზით. ახალ სამგორს ახალი წლის დილა ლენით ეწვია.

ქარს აგქარს და დაუდგარს ერთთები დაუქეცია. ხმატკვილიად რეკს კარი-კარი სიმღერები ლამაზი, ატყდა ერთი ჟრიანული, ციკაობა, თამაში. თითქოს ფანჯრებს აღებენო თოვლიანი ხელებით, ბავშვებს სახლში გვეძახიან მწვანე ნაძვის ხეები.

ივანე ვაზოვის ლექსები

✱

ბულგარელი ხალხის უდიდესი პოეტი ივანე ვაზოვი დაიბადა 1850 წელს, ვაზოვის მთელი ცხოვრება და შემოქმედება მჭიდროდ იყო დაკავშირებული ბულგარელი ხალხის ეროვნულ-გამათავისუფლებელ მოძრაობასთან. იგი ახალგაზრდობიდანვე ჩაება ამ მოძრაობაში და თავისი ხანგრძლივი ცხოვრება და შეხანიშნავი შემოქმედება მოახმარა ბულგარელი ხალხის გათავისუფლებას თურქ დამპყრობთა უღლისაგან. ვაზოვმა არაერთი აღფრთოვანებული ლექსი უძღვნა ბულგარელი ხალხის აჯანყებას თურქეთის წინააღმდეგ, ამ აჯანყების გმირ ხელმძღვანელებს, თავისუფლებისათვის მებრძოლ ბულგარელ მშრომელებს.

პოეტმა დიდი გულწრფელობით დაიტირა უთანაწორო ბრძოლაში დამარცხებული გმირები. იგი აღტაცებით მიეხალმა რუსეთის არმიას, რომელმაც თურქთა უღლისაგან გაათავისუფლა თხი მრავალტანჯული სამშობლო.

✱

ღ რ მ ა

ოი, მწებანე ტყე, ბნელი, უკუნი,
ტყეში სიმღერის ისმის გუგუნი.

ისმის ფრთოსნების გალობა ცაშა,
ისინიც გვირებს ხედლებიან ტაშით.

ვლესავთ იარაღს ხმლებზე დაკრულნი,
ყველგან სიმღერა ისმის ლაშქრული.

დგება დიდი ხნის დღე საოცნებო,
უხდა გავიდთ საოპრად ძმებო.

ძვირფასო, ნუ ხარ დაღონებული,
მივდივარ, მაგრამ აქ მჩრება გული.

გულს აქ დატოვებ, თავს და მარჯვენას
დავებდ სამშობლოს გადასარჩენად.

მაგრამ ჯერ ვიდრე აქ ვარ, შენს გვერდით,
გთხოვ: საასოვარი მომიძღვენ ერთი.

თან გამატანე ისეთი რაბე,
რომ ჩემთან იყოს სულ. დღე და დამე

მარად უჭკობა ყვავილი მინდა —
საბრძოლო დროშა მომეცი წმინდა.

საბრძოლო დროშა მომეცი ფარჩის,
წინ რომ გაგვიძღვეს მთასა და ბარში.

ზედ ამოქარგე ნაზი თითებით
ლოში, ნიშნის ძალის, დიდების.

ღე, ჩვენც გვიძღოდეს სამშობლოს მხსნელად,
როგორც წინაპრებს უძღოდა ძველად.

ღე, ქარი ლომის ფაფარს წეწვავდეს,
თვალეზის ცეცხლი მისწვდეს ზეცამღე.

პირიდან რისხვს სდიოდეს ალი,
იბრძოდეს, როგორც სისხლისგან მთვრალი.

ზედ წააწერე სიტყვა მჭეძარის:
ძმებო, სიპართლე ჩვენს მხარეს არის!

ღე წინ გვიძღოდეს დროშა ფრიალით,
რომ ძირს დავამხოთ მტერი ტიალი.

ჩემო სამშობლომ,
რა კარგი ხარ, რა დიდებული!
რა ღამაზია
შენი ლურჯი ზეცა უძირო!
თვალს ვერ ვაშორებ შენს სიტურფეს,
სულ მსურს ვუცქირო,
და როცა გიტყვრ,
საოცარი ძალით ძეგრს გული:
აქეთ ბარია,
იქით — მთები ცაღწვდილები,
ცას ვარსკვლავები ამშვენებენ,
ველს — ყვავილები...

ჩემო სამშობლომ,
რა კარგი ხარ, რა დიდებული
განა ამ ქვეყნად
არის მხარე შენებრ მდიდარი?
ყველა სიკეთით მოკაზმული
ხარ დეოფალი,
შენს ბაღებს ხილია რ ელექვა,
ყანებს ხორბალი,
ავერ ღვინო სჩქექს,
ავერ ფარჩა ბრწყინავს მშის დარი,
რა ვარდები გაქვს,
რა ტყეები ხშირი, უდრანი!
ბედნიერების ცრემლით ბრწყინავს
თვალთა გუგანი...
განა ამ ქვეყნად
არის მხარე შენებრ მდიდარი?

განა, შენ დიდი სიყვარულის
არა ხარ ღირსი?
რით ხარ ღარიბი,
რა სიკეთე არ გაბადია?
ვერ დაგვიწყებს
ის, ვინც ერთხელ აქ გაათია,
შენი მშვენება ელანდება
ღამით და დღისით.
ღმერთს რომ ექებნა
სამოთხისთვის ტურფა ადგილი,
არ იქნებოდა
შენზე კარგის პოვნა ადგილი.
განა, შენ დიდი სიყვარულის
არა ხარ ღირსი?
შენ სამოთხე ხარ,

მაგრამ ფასი ვინ იცის შენი?
საქმე გვეგონია თვით შენ შვილთაც
ღასადრებელი,
ზოგჯერ ამაყად რომ ვახსენოთ
შენი სახელი.
იქნებ შენს დიდ განძს
ვერა ფლობენ შენივე ძენი?
იქნებ ეგ მთები არ იციან,
ან ეს ველები,
სავსე სიმდიდრით,
სიტურფით და საკვირველებით?
შენ სამოთხე ხარ,
მაგრამ ფასი ვინ იცის შენი?
პოი სამშობლოვ,
ჩვენ აქ ვცხოვრობთ, ვით უცხოება,
შენი მშვენება არ გგაუღლებს.
სულ არ გვაკვირვებს,
უფერხარ, ალბათ, ჩვენზე მეტად
მთებში ნადირებს,
ჩიტეც გადიდებს,
ჩვენ კი ვღუშვართ, ვით უხმოები.
ჩვენ ვერც ვარდს ვამჩნევთ,
ვერც ცის ლაქვარდს,
აღვსილი შურით,
ჩვენ შენადვ გვინდა
მხოლოდ ბინა და მხოლოდ ბური...
ჩვენ აქ მოვეკვდებით,
პე მამული, ვით უცხოები.

« რ ა დ ე ტ კ ი »*

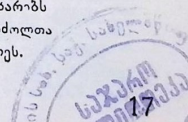
დიდი ღუნაის ლურჯ ტალღებს
ხმაური გააქვთ მედგარი,
შორიდან მოჩანს «რადეტკი» —
გემი ზვირთებზე შემდგარი.
ხედავ? ახლოა ნაპირი,
და რაზმიც ფეხზე დამდგარა,
გემზე გაისმა ყოჩინა,
დაპყრეს ბუკი და ნალარა.
ისმენენ იუნაკები,
დაჭიმული აქვთ კუნთები,
დაგანან თვალცეცხლოვანები,
ლომდახატული ქულებით.
ყველა მეთაურს შეპყრებს,
პის თვალებს, შუქით მღიმართა,
ძან სატევარი შიშვლა,
გემის კაპიტანს მიპართა:
— მისინე, ბულგარელების
ვარ ერთი მხედართმთავარი,
ბრძოლის ევლისკენ ვიჩქარობი,
უნდა გადავვლოთ მთაბარი.

მ.არის შესახებდრად ვისწრაფით,
ვით შევარდენთა გუზდები,
სამოთხის უნდა ვუშველოთ,
დავლევოთ მისი ხუზდები.
მე გემე ნაპირს უსწორო,
თუნდაც გზა გვეონდეს სხვადასხვა,

ეს ჩემი რაზმი მებრძოლთა
ნაპირს უნდა გადასახა —
გემის ცვლა არ სურს გერმანელს,
იქნებ ჰკონია მკვებარა,
ზოტეც მგლისფერი დაელო,
მრისხანდ ვარბი შეპყრათ:
— აკი გიბრძანე! იცვალე
გეზი, თუ არ გსურს გაგვხარდე.
ღლეს მე ვარ აქ კაპიტანი,
თქვენ ჩემს ტყვეება გაცხადებთ
ხალხი მტერს ებრძვის, ჩვენც ხალხის
ხელი გვსურს გავიზაროთ,
ახლავ უბრძანე მესაქვს,
ნაპირისაკენ იაროსი —
სღუმს მეთაური მრისხანე.
კაპიტანს უტყვრს თავნებას,
რალა გზა ჰკონდა გერმანელს,
მესაქვს მისცა ბრძანება.
ხომალდმა გეზი იცვალა,
გამონდა მხარე მშობელი,
ისმის ღუნაის ტალღების
სიმღერა დამატკობელი.
ქარი ჰქრის, ზვროთი მხაურობს,
თითქო ზვირთებსაც ახარბოს
სამშობლოსათვის მებრძოლთა
გემით მიყვანა ამ მხარეს.

* სახელწოდება ავსტრიის გემისა, რომელითაც ბულგარეთის ცნობილი პოეტი, რევოლუციონერ-დემოკრატი ხრისტო ბოტევი აჯანყებულთა რაზმით გადავიდა ბულგარეთის ნაპირზე 1876 წელს.

რაზმელნი გმირულ სიმღერას
 მღერაან ღროგამოშვებით,
 და ფრიალებენ დროშები,
 ლომანატული დროშები.
 უახლოდება ხომალდი
 მშობელი ქვეყნის ნაპირებს,
 კრძალვით ქუდს იხდის ბოტყევი,
 მხედრულ სიტყვის თქმას აპირებს.
 — სამშობლოს მიწას ვემთხებით,
 წინ ბრძოლა გველის, ქიდილი,
 მოგვედეთ ამავე მიწაზე,
 თუ გვიწერია სიკვდილი...

მუხლმოყურელი არ დარჩა
 არცერთი რაზმელთაგანი,
 ემთხვიენ, როგორც სალოცავს,
 მშობელ მიწას სიტყ თაყვანი.
 — ძმებო — გაისმა ბოტყევის
 ხმა ვაჟკაცური, ძლიერი, —
 ჩვენს ხალხთან ერთად, სულ მალე,
 მტერზე მივიტანი იერიშს.
 ვარს შესძარავს ჩვენი გუგუნი,
 მთებზე ყივიით ავივლით,
 თურქ დამპყრობთ გასათქვრავდ
 დავეჯახებით ზეგვივით.

თუმცა ჩვენ რიცხვით ცოტა ვართ,
 არც ბრძოლაში ვართ წროთობილ,
 მაგრამ გულს გვინთებს რისხვა და
 სიმაართლე კეთილშობილი.
 დავლუწათ, რაკი „შეგებებით,
 მტერს სულიც ამოხდომია,
 ჩვენი ფრია სიმაართლე,
 ჩვენი მეგზური ლომია —
 ვინ ფიცი ესმის ქვეყნას,
 მეომრის ფიცი განთქმული,
 — წინ, ძმებო, ბულგარეთისთვის!
 — წინ, მტერებზე, ვისნამთ მამული!

ბ უ ლ გ ა რ მ თ ი ს ძ ე ბ ლ ე ბ ი

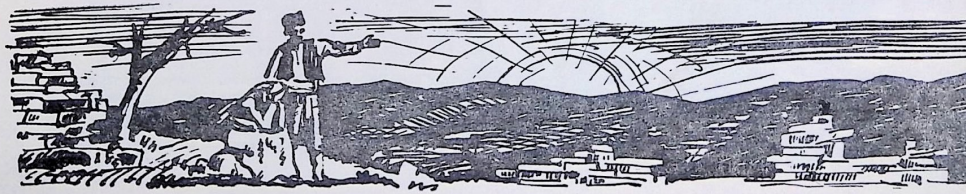
ო, ბულგარეთო, ყოველი
 სიკეთითა ხარ მდიდარი,
 მაგრამ წარსულის ძეგლები
 აღარ გაქვს არავითარი.
 იარ ბარად, არც მაღალ მთებში,
 კლდენი რომ დგანან შიშველი,
 აღარსად კვალი აღარ ჩანს
 წარსულისა და სიძველის.
 სასტუმროს გაქრალან
 ყველაფერს ფარავს შამხნარი,
 განვლილის მოწმედ მინდვრებზე
 ერთი საპარხიც არ არი.
 აღარ ჩანს, კვალი წაშლილა
 შენი წარსული დიდების
 და ზინდი ჰყარავს ყველაფერს
 გაქრობის, გადაჯიშების.
 ამოდ ექვებთ, ყველაფერს
 სიბნელე გააძაფუნია,
 აღარ ჩანს, როგორ ჰყავდა
 მშობელი ხალხის გენია.
 არ შენახულა ქმნილება
 უკვდავი შემოქმედების
 და თუ რამ დარჩა წარსულის —
 მხოლოდ დაშლილი კედლები.
 შენი წარსულის მოთხრობის
 ბნელ ბუკარებს ბინდი ახურავს,

* შიკი — უღელტეხილი ბალკანებზე,
 რომლისთვისაც რამდენჯერმე მოხდა სა-
 სტიკო ბრძოლა რუსეთსა და თურქეთის
 არმიებს შორის (1877-78 წ. წ.)
 ** ბატაკი — სოფელი სამხრეთ ბულგა-
 რეთში, რომლის მოსახლეობა 1876 წლის
 აჯანყებაში მონაწილეობისათვის თურ-
 კებმა დახოცეს და გაქლიტეს.

ამ ბუკარებს შორის ვეითხულობთ
 ცოცხლებისადმი სამღერას.
 იგი სისხლის ღვრას აგვიწერს,
 საევის მარცხით და ზიანით,
 ხან ქვეყნის მმართველ ამტყუნებს
 მისი ხმა სამართლიანი, —
 მათ, ვინც არ მოკვდა გმირულად,
 ვინც არ შეაკვდა ჯალათებს,
 ვისი ანდრძიცი, შეილთათვის,
 სამშობლოს ცას არ ანათებს.
 ასე გამოვლენ გრძელი გზა
 სიბნელით, ხანდა ნათებით,
 გაპარტახებულს, არ მოგვცა
 ძველი დიდების ნაშთები.
 დამოცემვადაც არ დაგრჩა
 რაც კარგის იყავ მნახველი,
 შავი დღეების ხსოვნაღა
 შემოგორჩა სახე ნალველით.
 შენ მაინც ხარ და იქნები
 ჩემი ლამაზი ოცნება,
 ვარდის და დაუნის გვირგვინი
 მერს შენი გასწიონება.
 თავდავიწყებით მიყვარხარ,
 სამშობლოც, ჩემო ცისკარო,
 ბედგროლო, ბედით ჩაგროლო,
 სიტუროთი ეღმის დარო.
 შენ მზრდიდი, ჩემზე ზრუნავდი,
 სამშობლოც, გენაცვალები,
 მზისათვის, სიყვარულისთვის
 შენ ამიხილე თვალები.
 მე ვეჩვენდი მწარე ბედს,
 ყველგან, სად ვიყავ, სად არა,
 ბრძოლისთვის ვემზადებოდი,
 ჯურ კიდეც ვიყავ პატარა,
 ჩემს შთაგონებას, სიმღერას,
 სევდა რომ სდევდა მამულის,

შენსავე ტანჯულ ყოფაში
 ჰქონდა ფესვები გაღმებული.
 უძღვური ხარ, მაგრამ თვით
 ტალახშიც მოჩანს ნათელი —
 ეგ შენი შუბლი მაღალი,
 სიწმინდის გამომხატველი.
 ჩემო ჩაგროლო სამშობლოც,
 ჩემო ტანჯული მამული,
 დამპყრობელ მტრებთან მხალდახმალ
 სამშობლოც, ომში ჩაბმული.
 ათასჯერ გამოისყიდ
 შეილების დანაშაული.
 ავლის მშვენებით, ტანჯული
 აღდგეცი, ვით სასწაული,
 თავგანწირულად იბრძოდი
 თუნიცგი მტრების მსახვრელი,
 შორს ისმის შენი შიკის * და
 შენი ბატაკის ** სახელი.
 ის შენი პანთონია
 და კოლიზეი ახალი,
 ცად აზიდულან ამაყად
 მათი სევტები მაღალი.
 წლების სიმძიმე ვერ გასტყვის,
 მათ ვერ დამაშობს ვერაგინ,
 და იცოცხლებენ მარადის,
 დროთაგან გაუთქვრავი.
 ეს ქმნილებანი შენ შეილთა,
 ურდვეცი, მტკიცე რამ არი,
 სისხლით და ცრემლით ნაგები,
 განანტიჟ უფრო მაგარი.
 ნუ დარდობ, ჩემო სამშობლოც,
 შენ აღარ გატყალდები,
 ცას გინათებენ, შორეულს,
 მომავლის განთიადები.

თარგმნა გრიგოლ ჯაბაშვიცი

პირველი განკრძალი

პატარა ქალაქში ოთხთავალი შევიდა. კოფოზე ისხდნენ კაცი, ქალი და ექვსიოდე წლის ბიჭუნა. დანჯღრეული ოთხთავალი, რომელსაც ჩარდანად დიდი ბრუხენტი ჰქონდა გადაჭიმული, საესე იყო თანაგვარი საოჯახო ხარა-ხურით — ქონებით, ქვაბებით, ყუთებით, საკაბებით, სახენებით... ხოლო ორი ბუე-შეი — თურთმეტი წლის ბიჭი და ცხრა წლის გოგონა — უკან ჩამოსხდარიყვნენ და გამტყვინანებელი შიშველა ფეხები გადმოკიდიათ. ქანცაწყვეტილი ცხენები ძლივმოცილობით მი-ლასლასებდნენ.

ქალაქში ერთადერთი გრძელი და მტკრიანი ქუჩა გა-დიოდა, რომელიც ახლა, შუადღის პაპანებაში, დაცარიელებ-ბულიყო; მხოლოდ რესტორანის შესასვლელთან მოჩანდა რამდენიმე დაბნული ცხენი.

— მწუჟრია, — განაცხადა ბიჭუნამ.
— უნდა ჩავიდეთ, მართა! — თქვა კაცმა.
მართა მოიკმუნხა.

— ეს ხომ რესტორანია!
— ერთი ბიჭა ცივი წყალი როგორ არ ეწებება, — მხრე-ბი აჩჩეჩა კაცმა, — აფერ წყლის გეჯაც დას; დაქანტული ცხე-ნები წყალთან ისე როგორ გაჯატარო, რომ არ დავაღვივო.
— აგრე იყო, — დაეთანხმა მართა.

მოკარეს თუ არა თვალი ცხენებმა წყალს, ფეხი აჩქა-რეს, გეჯას მიადგნენ და გამტყვინანებული ქვიჭვირები წყალ-ში ჩაუშვეს. კაცმა ძლივმოცილობით მიხარა გაბეჭვნილი ფე-ხები და ოთხთავალან ჩამოვიდა; გაიხმორა, თავი გაუკლია, ოთხთავალს შემოუარა და ბაეშეები გააფრთხილა, ძირს არ ჩამოხვიდეთო. მთვრე ცხენებთან მიბრუნდა და კისერზე გა-დაუსვა ხელი. ქვამა აღერსით შეხედა ქმარს. კაცმა პასუხად გაუღიმა და უთხრა:

— აქამდე ბედი არა გეწყალობდა, მართა, ვინ იცის იქნებ ამ ადგილამდე ყველაფერი შეიცვალოს.

— წყალი მოიტანე, ჯიმი.
რესტორანს რომ მიადგა ჯიმი, კარები გაიღო და ორი კაცი გამოვიდა: ერთი დაბალი, ფეხებმონგრეული, მეორე — უფრო მაღალი და ჩასკვნილი. დატვირთული ოთხთავალი რომ დაინახეს, დიკუყანდნენ.

— ჰყიდით ხარა-ხურას, თუ ყიდულხობთ? — მიმართა ფეხებმონგრეულმა.

ქალს სახე დაეკიმა, ბაგე მოკუმბა.

— მისტერ, — განაგრძო დაბალმა, — თქვენი ჯახარაკები სულ დააშრობენ წყალს.

— პირველად მესმის, რომ ცხენებისათვის წყალი დანა-ნებოლით, — წყაილდურმა ჯიმიმა.

— იქნებ ჩვენ მართლაც გვენანება, — თქვა მაღალმა, — იქნებ არც ისე მოგვიხარბო თვალში, რომ ბევრი წილადო-ბილა დაგიოწყათო. იქნებ ეს კუთხე მეჯოგეებისა იყოს და გა-დატაკებული გლენებისთვის ადგილი აღარ გეკონდეს.

მართამ შენიშნა, როგორ მომეჯილა ჯიმიმა ხელები და საჩქაროდ გასახა:

— წავიდეთ, ჯიმი!
— ახლავი, ბაეშეებს წყალს მოვუტან, — წყნარად უპა-სუხა ჯიმიმა და ხის კიბეზე აჯყა. იმ ორმა თვალი გააყოლა, მერე მობრუნდნენ და რესტორანში შეაჭყენნენ.

მართა უდგოდა. ასე ეგონა მთელი საუკუნე გავიდაო, თუმცა სინამდვილემი ოთხი-ხუთი წუთიც არ გასულა. ვეღარ

ისვენებდა. ქუჩის მეორე მხარეს, პირდაპირ, აბრა იყო გამო-კრული — „სოლოვე-სიტი ექსპრესი“ — რედაქცია და სტამბა. სტამბიდან გამოვიდა დაბალი ჩაუსუქებული კაცი, რომელსაც მარტო ყილეტი ეცვა, უპიჯავო იყო. მან თვალი მიმოთვლო ქუჩას, ოთხთავალს გახედა და ქალის თვალებს რომ შეხედა, მეგონად გაუღიმა.

— მწუჟრია, — გაუმეორა ბიჭუნამ.
უტვებ მართას რესტორანიდან ხმაური შემოესმა. ქმრის ხმა იცო.

— იფქვი და აქედან ფეხი არ მოვიცვლო! — უთხრა ქალ-მა ბაეშეს და ჩამოტრა.

ხმაური თანდათან მატლუობდა. მართამ გაბედულად შეა-ლო რესტორნის კარი. ქმარი დახლთან იდგა. იქვე მახლობ-ლად განლაგებულიყო მთელი კომპანია, ათი-თორმეტი კაცი. ყველას იწრაღი ჰქონდა ასხმული. ეტყობოდათ, რომ შრო-მით პურის მოპოებას არ იყვნენ ჩვეულები. არც გლეხები იყვნენ არც მეჯოგეები.

— ერთი ბიჭა წყლისათვის მოვიდი! — ჯიუტად გაიმეო-რა ჯიმიმა.

მიკითხი გუზლოდგინედ სწემენდა კიბეებს და ჯიმს ყუ-რადლებასაც არ აქცევდა.

— ჯიმი, წავიდეთ! — უთხრა მართამ.

ქალი რომ დაინახეს, ერთმა შესძახა:
— აქ მიდი, დაიცო, დაგლიოთ!

ჯიმიმა იმ კუთხეზე წარსდგა ბიჯი და მრისხანედ უთხრა:
— ეს ჩემი ცოლია!
— მეფე რა, იყოს! — ჩაიფრუტუნა კაცმა. — უნდა გავუ-მასპინძლო, ჰეი, აქ მო, ლამაზო!

მართამ შენიშნა, როგორი მრისხანებით აენთო თვალე-ბი ჯიმი. იგი გაიწია და მესიყე ის, მეორე, იატაკზე გაიშ-ხლართა. სკამი და მაგილა გადაყიროაშდა. მართამ შეტკიოლა. იატაკზე გაშხლართულმა რეუოლევირამ აშიოლო და გაისროლა. ჯიმი მიმძიდ გადაწვა დახლზე. სხეები დამშვიდებით შეკუ-რებდნენ.

მართა ქმარს მივარდა და ხელი სტაცა.

— წავიდეთ, მე გიმეფლი, — შესძახა მან, — შეგძლია სიარული?

ჯიმიმა თავი დაუქნია. იგი ცოლს ეყრდნობდა და მიმძიდ მიდიოდა. ქალმა მხრით გაალო კარი და პარმალებ გამოსვლა უშველა.

ქმნისათ, რესტორნის წინ, ხალხი შგროვოვიყო. შიში-საგან თვალბდაყვეტილი ბაეშეები ოთხთავალში იდგნენ. დედ-მამა რომ დაინახა, გოგონამ ტირილი მორთო.

— მომეხმარეთ ვინმე! — დაიცროა ქალმა, რადგან იგრნო, რომ დაჭარბლ ქმარს კიბეებზე მარტოკა ვერ ჩამოიყვავდა.

მაგრამ არავინ დაძრულა ადგილიდან. მართამ გაიგონა, როგორ გაიღო პურგესუან კარები: რესტორნიდან ვილაც გამოვიდა.

მერე ცნობისმოყვარე ბრბოს ვილაც გამოვიდა და ქალთან მივიდა. ეს იყო ჩაუსუქებული კაცი, სტამბიდან რომ გამოვი-და. ამ კაცს კრინტიც არ დაძრავს, ჯიმიმ მხრებზე მოხეცა ხელი და კიბეზე დაუშვენი. ხალხმა გზა დაუთმო.

— ოთხთავალში აყვანა გაგებინდებდა, ქალბატონო, — ჯობს ჩემთან შეეყვანათო.

— დაჯექით, — მიმართა მან ქალს, — დაისვენეთ. თქვენ დასვენება გჭირდებათ. ახლავე ყავას მოგიმზადებთ.

— გმადლობთ, — წაიჩურჩულა ქალმა.

ლუმენი საყვედ იდგა. ჩასუქებულმა კაცმა ფინჯანში ჩაასხა ყავა და წინ დაუდგა მართას.

— გმადლობთ. თქვენ დიდი სიყვით გამოიჩინეთ.

მან ერთჯერ მისვა ყავა და ფინჯანი ისევ დადგა.

— რატომ ვისროლეს? ხომ შეიძლება მივთქვათ...

— ისინი უხადამ ასე ისვრიან ხოლმე, ქალბატონო. ხალხს ძარცვებენ, ხოცავენ.

— რატომ?

— ბანდიტები არიან. ძალა მათ ხელშია. ჩვენში კი ძალა მფეობს. რადგან არ არსებობს სხვა კანონი, გარდა ძლიერის უფლებისა. ხელისუფლება მათია. ისინი ამ ქალაქის ბატონ-ბატონები არიან.

— ნოთუ პატიოსანი ხალხი არ არის ამ ქალაქში.

— არის, — მიუთო ჩასუქებულმა კაცმა, — ხოჯჯერ მეცა ვარ პატიოსანი. აგერ ვემიცი, გლახები, ღარიბი მეფეოგები. მაგრამ დამფრთხალნი არიან. ჩვენ ყველანი დამფრთხალნი ვართ. ხომ დიანახეთ, ისიც კი ვერ გახედეს, რომ მოგმეფელებოდნენ.

— თქვენ არ შეგვიმინდათ? — თქვა ქალმა.

— არა... — კაცი მობრუნდა და ქერს დააშტურდა, — მე არც ცოლი მეყავს, არც შვილი. ადაფერს ვკარგავ. ვხედავ როგორ მიდის საქმე და გული მიკვდება. ვაი, რომ მოვხვდები... მაგრამ გახეთით მაინც ვიბრძოლებ. თქვენ რომ მეტყუადეთ, ვინ ესროლა თქვენს ქმარს...

— არ იცი, რა ჰქვია.

— ხომ დიანახეთ; იქნებ ამიწეროთ.

ქალი მაგადას მოშორდა. დიდი ღურჯი თვალები პირ-დაპირ ლაგენს შეჭყურებდნენ.

— ისინი ბავშვის მოტაცებით დამემუქრნენ, — თქვა ქალმა, — სამი ბავშვი მყავს, ქმარი დაქრილი...

— გეშინიათ?

— ბევრი უბედურება გამოვიარეთ!

პირველი მოგვიკვდა... ვალებში ჩაგვარდით და ფერმა წაგვარდით. ძენელი დანჯღრეული ურმით უცნობ ადგილებში წაწალო; არ იცი ბავშვებს რა აჯამო, არ იცი სად გამოძებნო ისეთი ადგილი, სადაც დასახლება შეიძლებოდა...

— მაგრამ თქვენ თვითონვე ხედავთ, რაცა ხდება, — შეაწყვეტინა ჩასუქებულმა კაცმა, — თუ არ ვებრძოლეთ ამას, ვინ იცის სადამდე მივა საქმე. ჩემი გახეთის ძლიერებით თავს არ ვიტყუილებ, მაგრამ, ასეა თუ ისე, გახეთს ვუშვებ, და მას მოსახლეობა კითხულობა. მე შემეძლო გამომავკარაგებინა, ვინ ესროლა თქვენს ქმარს; ამით იქნებ პიტე მიხმეცა...

ქალმა თავი გააქნია.

— ამით ჩემს შვილს მოვკვდი. მეყვარა მწუხარება. მოსვენება მინდა, მინდა მშვიდობიანად გაგვარდო ბავშვები.

ისევ სტამბაში დაბრუნდნენ. ჯიმი იწვა, თვალები დახუჭული ჰქონდა. იქვე

იდგნენ უფროსი ბავშვები. ექიმი პიჯაკს იცვამდა. მართა რომ დიანახა, თქვა:

— თქვენი ქმარი მორჩება, ოღონდ ლოგინში უნდა ჩააწვიოთ — აქ დატოვება არ შეიძლება. ტერილობა საშინო არ არის, მაგრამ მაინც ადვილად შეიძლება გართულდეს. რას იტყვით, ჩემთან რომ გადავიყვანო, საბლში? ჯდები და მემზარება.

— თქვენ იმდენი რამ გააკეთებ ჩვენთვის! — თქვა მართამ.

— ჯერ არაფერიც არ გაგიკეთებია, — უთხრა ექიმმა, — აქ იჯექი, ჩვენ ახლავე დაებრუნდებით.

ქმარი რომ გაიყვანდა, დაქანცული მართა სკამზე დეგნვა, საბეჭდი მანქანის მახლობლად. ბიჭი და გოგო მასთან მივიდნენ და მიეკრუნ. დედამ გულში ჩაიხუტა.

— ბილი სადღა?

— კოფოზე იჯდა, ალბათ ჩაქმინა.

ქალი კუჩაში გაფარდა; ბავშვები გაჰყვნენ. კოფო ცარიელი დახედა. მართას თვალი დაუნეწლდა, რამდენჯერმე შემოუარა ურემს, შიგ შეიხედა, ბრუნებრივ წამოსწია.

— ბილი, ბილი! — ყვიროდა იგი.

— აქ იჯდა, კოფოზე, — თქვა შემინებულმა გოგომ და კვლავ სატირლად მოემზადა. დედამ სტამბისკენ მიუთითა.

— თქვენ იქ წადით! — უთხრა მან ბავშვებს, — ესლა მაკლია ახლა, რომ თქვენც რაიმე შეგმთხეთ.

— ბილი სად არის?

— ვგ თქვენი საქმე არ არის! წადით!

შევიდნენ თუ არა ბავშვები სტამბაში, ქალმა კოფოს ქვემოლან ორულულონი სანადირო თოფი გამოაძრო. თოფი მძიმე იყო, ქალმა ღლიც ასწია. რესტორანს რომ მიუახლოვდა ორივე ჩახმახი შეაყენა. პარბლზე რამდენიმე კაცი იდგა.

— ფრთხილად, დიკო, სად მივაქვს ეს სატაცუნა! — თქვა ერთმა.

იატაკზე გახლართულმა რევოლვერი ამოიღო და გაისროლა. ჯიმი მიმეღვ გადაწვა დახლზე.

მეორე ხარხარს მოჰყვა, მაგრამ სიცილი ყელში გაჩნდნია. მართამ მხარით შეაღო კარი, წვიდა და ზურგიით მიეყარნო კედელს. დახლოან ხალხი შეგროვებულყო, დახლს იქით კარტს თამაშობდნენ. მიკიტანი ჭიკჭიბსა სწუმენდა, ქალი რომ დანახა უფრო ნელა განაგრძო საქმე. თანდათანობით ყველამ შეაჩერა სმა, კარტის თამაში და თოფს დააშტერდნენ.

— რა ამბავია, დედაკაცების თავდასნაჲ? — იკითხა ერთმა. ფეხებმონგრეულმა გაიცინა, მაგრამ ისევ მალე შეაცივდა სიცილი სახეზე.

— თქვენ ბავშვი მომტაცეთ! მე ახლა ბავშვის წასაყვანად მოვედი.

— არავისაც არ მოუტაცნია თქვენი ბავშვი, — თქვა მიკიტანმა, ისე რომ თოფისთვის თვალი არ მოუშორებია, — თვალითაც კი არავის უნახავს! თქვენ აქ არაფერი გესაქმებთ, ჯობს უკანვე გაბრუნდეთ, ვიდრე თოფი გაგივარდებოდეთ!

— მე მოვედი ჩემი ბავშვის წასაყვანად! ორ წუთს კიდევ დაგიცდით! გამოიყვანეთ ბავშვი!

— თქვენი ბავშვი აქ არ არის! — თავისსა გაიძახოდა მიკიტანი.

კაცი, რომელმაც ქმარი დაუტრა, ახლა ქალს დააშტერდა, მხრები აიჩნა და ფეხებმონგრეულს რაღაც გადაუჩურჩულა. ფეხებმონგრეული უკანა კარებიდან გავიდა.

თოფი თანდათან მძიმდებოდა. მართა შიშმა შეიპყრო ერთბაშად: კიდევ ერთი წუთი და ხელიდან გაუვარდებოდა ფეხმონგრეული შემობრუნდა და ბილი შემოიყვანა. ბავშვი ტირილა.

— ნუ ღრილებ, — უთხრა დედამ.

ქალმა თოფი დაუშვა. მიკიტანმა შეგბით ამოისუნთქა და ქილები დალაგა.

მართამ ხელი მოჰკიდა ბავშვს და გარეთ გამოიყვანა.

— მე მოვედი ჩემი ბავშვის წასაყვანად! ორ წუთს კიდევ დაგიცდით! გამოიყვანეთ ბავშვი!

ჩასუქებული კაცი და ექიმი სტამბაში დაუხვდა. თოფი აიტაკებ დაეადო, ჩამოჯდა და ბილი გულში ჩაიკრა.

ჩასუქებული კაცი ბავშვრებით შესცქეროდა, ექიმმა თოფი აიღო.

— არაფერია! — წაიბუტბუტა ქალმა. — თოფი გატენილი არ არის.

— ბავშვი მოტაცეს? — ჰკითხა ჩასუქებულმა კაცმა.

— სცადეს.

— წაართვი?

— ჰო.

მცირე ღუმილის შემდეგ ლოგენმა ჰკითხა:

— ახლა მაინც მითხარით, ვინ დასტრა თქვენი ქმარი?

— გეტყვით, — თქვა მართამ და იმ კაცის გარეგნობა აუწყრა, რომელმაც ქმარი დაუტრა.

— როკლი! ფეხებმონგრეული კი — კრინი! მე მათ ნილადს ჩამოვხდი! მთელს ოლქში გამოვკარავ გახეთებს! ახლავ დავებუდევ სასწრაფო გამოიყვანს!

— არ დაგაუბებენ, — უთხრა ექიმმა. — მოვლენ და ხელს შეგწოლიან.

— მაშინ შეგებრძოლებით! დროა ბოლო მოვლეს ამ თავაშეგებულობას!

— ვინ შეგებრძოლებია! — ჰკითხა ექიმმა. — ყველა დამფრთხალია.

— დაუშახე დონს, ფრიბისს, ენგლის, ფორტერს. იქნებ კლემენსი და ენგლასიც მოიყვანა. კენლისა და სტივენსაც შეატყობინე!.. მატრა უიტს და ჯიმ სმითს გადასახე!.. და შაკმარისიც იქნება.

— აკი გეუბნები, ეშინიათ-მეთქი!

— მეც მეშინიდა. მოუყვენი ამ ქალის ამბავი! უთხარი როგორ შეაშინა ისინი ქალმა გაუტენავი თოფით. ლაჩრები ყოფილან! როგორც ჩანს, ბავშუმკოვადებით.

— კარგი, ეუამბობ, — თქვა ექიმმა და გავიდა.

მართამ ბავშვები გვერდზე მოისვა. ლოგენი გააფორებით შეუღდა მუშაობას საამწყებო უჯრასთან. ბინდებოდა. მალე დადამდა.

ერთი საათის შემდეგ სტამბაში შეიარაღებულმა ხალხმა იწყო თავის მოყრა — ესინენ გლენებს და მეჯოგები. მათი იახნები მრისხანებეს გამოხატავდა. ლოგენს ეჩურჩულებოდნენ, ხელში მაგრად ეჭირათ თოფები.

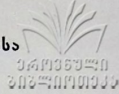
— ახლა ადვილი იქნება თქვენთვის, ბავშვები ჩემს სახლში გადაიყვანოთ, — თქვა ოთანში შემოსულმა ექიმმა.

მან თავის სახლამდე მიაცილა ქალი და ბავშვები. ოთხთვალა უყვე იქ იდგა.

— დამე მშვიდობისა, — გამოეთხოვა ექიმი და უკანვე გამობრუნდა.

კარებს რომ ჰქეტავდა, მართამ აშკარად გაიგონა პირველი გასროლა, რომელსაც მალე მოჰყვა ხშირი სროლა.

თარგმანი ვახტანგ ჰაღლიძემ

მ რ ე ყ ე ზ ი

ქალაქის გარეუბანში, დიდი ავტობაზის მახლობლად, რამდენიმე ბაღიანი სახლია. ერთ-ერთი სახლის ოთახში, რომელიც უკვე ხალხის ბნელთ იცხებოდა, ვახშად ისხდნენ. მამაკაცები ეს-ის იყო მოვიდნენ სამუშაოდან და ნელა შექცევოდნენ კარტოფილის სუბს, რასაც წვირილად დატბილ მუკადს აყოლებდნენ.

მაგიდის თავში მოხუცი ფერენც კირია იჯდა. იგი ორ-მოდლათქცხვით წლისა იყო, მაგრამ შესახედავად სამოცი წლისაზე მეტს ჰგავდა. ბოლო ხანებში კირია მეტისმეტად მოტყდა. მისი შესახედაობით შეუწებული ცოლი სულ იმის გამოკითხვაში იყო, ავად ხომ არ ხარო. არა, იგი ავად არ არის, ის ხომ არასოდეს ყოფილა ავად; უბრალოდ, ახლა ომია—სამუშაო ბევრია, ხოლო ომის დროს ღრმა ზურგში მყოფ კაცს არა მარტო ბევრი შრომა უწევს, არამედ ომში-ლიც. ეს არის და ეს.

„არა, იგი უთუოდ ავად არის“. გადაწყვიტა ქალმა, რადგან ხედავდა, რომ მოხუცს ქამის მალაც დაეკარგა.

— რატომ არა სკამზე სუბი თუა უგემური და არ მოგწონს?—ჰკითხა ცოლმა ქმარს.—რა გქნა აღარ ვიცო. ცხობი მეზობლებშიც არავის აქვს.—ნაღვლიანად წარმოთქვა მან და ატრეხდა.

ვაჟიშვილები ხარბად სკამდენ სუბს. მათ რომ შეხედა, მამამაც მოსალოა კოვსს ზეიო. დედა დამწებდა და ქმარს უხმოდ დაუწყო თვალთერება. ოთახში გაშვებულ სიჩუქში მხოლოდ კოვსების ჩხარუნდა ისმოდა. როცა ყუცლამ ივასუ მია, დედა თევზები მოაგროვა, სუფრა აიღო და სამზარეულოში გავიდა ჭურჭლის გასარცხად.

მარტლად დარჩენილ მამაკაცებს თავისუფლად შეეძლოთ ფიქრისა და ექვის, გულისწყრომისა და სასოწარკვეთილების ერთმანეთისათვის უგაზარება, დედის თანდასწრებით კი ეს არ შეიძლებოდა.

არ, უკვე რამდენიმე დედა, რაც ოჯახის მამაკაცებს ფარული მდგომარეობა აწუხებდათ. ერთხელ, მუშაობის შემდეგ, როცა მუშები გარკვეულ ჰემორიდან გამოვლიდნენ, ერთმა ნაცნობმა შოფერმა კარბთან მდგომ შეიარაღებულ ჯარისკაცებს გვერდი აუარა და ძია კირაისთან მივიდა. შოფერმა კირის სადაფებოდა უთხო, რომ მთებში, ზე-ზეცის საჭურჭელში მომინათონ, მივილი ოლქის მუშები და ხის მჭერლები—უნგრელები და იმიერკარპატული უკრაინელები—უკვე რამდენიმე დედა, უნდადარმებს ებრძვიან.

— ენაკაივო?—გაკვირვა კირიამ.—რატომ? რა მოხდა?

— გასჭურჭებული არაფერი. თითქმის ერთი თვის წინ ვიდაცამ სრამში გადაჩეხა საომარი საჭურჭელი დატვირთული მატარებელი. გასულ კვირას იმავე ხაზზე ხიდი აფეთქეს, როცა ზედ ლისათ-სანოვაგოთ დატვირთული მატარებელი გაიღოდა.

— ამის შესახებ მეც გავიგონე, მაგრამ რა კავშირში არიან ამ ამბავთან ხის მჭერლები და ამის გამო რატომ ებრძვიან ისინი უნდადარმებს?

— იმიტომ რომ, მათ აღნაშაულებენ ამ აფეთქებებში.
— და ისინიც არ ტყულობენ?

— რა თქმა უნდა, არ ტყულობენ—გაეღიმა შოფერს.— მაგრამ უნდადარმებს არა სჯერათ მათი. მეამბიხეთა წინააღმდეგ მთებში მივლი ასუფილი იქნა გავაგანლიო, მაგრამ დაუბატი-უბებულ ტყემრებს ქვებით, მორებით და იარაღის ცეცხლითაც კი დაუხვდნენ.

მოხუცმა ფერენცმა მხრები აიჩეხა და წასვლა დააპირა, მაგრამ შოფერმა შეაჩერა და ხმადაბლა უთხრა:

— კირია, ტყეში მეგრად მუშეხსა და გლუხებს მიკლო-ში უღდას სათავეში.

— მიკლოში? რომელი მიკლოში?—გაკვირვებით იკითხა კირიამ.

— მიკლოში კირია, თქვენი ვაჟი...
— ჩემი ვაჟი? მოხუცი გაფითრდა.—ეს... ეს შეუძლებელია!

— არა, შესაძლებელია,—შოფერი მოხუცსაკენ დაიხარა და წასწარმოდა:—მე თვითონ ველაპარაკ მას...

— ის რომ უკვე ორი წლია, რაც ამერიკაშია თუ სად-ღაც სხვადა.

— იგი ამერიკაში კი არა, აი თქვარის,—და შოფერმა ხელი გაიშვირა მდინარისაკენ, რომლის უკან, ცადაზიდულ ბესილის მთის თხემებზე ჯერ კიდევ წითლად ბრწყინავდა ჩაბავალი მშის სხვიები.

სახლში, ვიდრე ცოლი ვახშამს ამზადებდა, მოხუცმა ახალი ამბავი ვაჟიშვილებს უთხრა. ამ ცნობამ შვილებს თავ-ზარი დასცა; ისინი გულშემოყრილი ისხდნენ და მხას არ იღებდნენ. მდგომარეობიდან პირველიად უძვიროსი ვაჟი—ოცი წლის დიური გამოტრკვა.

— მიკლოში? დღერთა ჩემი!—წაიხურჩლა მას. —ძლიერი მღვდვარებასგან ტრუფი უთრთოდა.—რა გვეშვილება ახლა ჩვენ? ყუფილიყო წყნარად, თავისთვის... ცხვირი არ შეეყო თქ, სადაც მისი საქმე არ არის. მიკლოში დაიღუპება! იგი ჭკუაზე გადაიღია დაბს, დაბს, შეიშალა საშინელება... აქ რომ გაიგონ, რა გვეშვილება ჩვენ? დავაგაპატიმრებენ. უეჭველად დავაგაპატიმრებენ მისი გულისთვის.

შეუწებულმა მამამ სახეში შეხედა შვიოს, რომელსაც შიშისაგან მიწისფერი დასდებოდა. ვინ უმეკვიდრა ბიჭს სადო სულმოკლეობა? მშობლები ასეთი არასოდეს ყოფილან! იგი გავიწავა ასეთი სიმძლედ და, რაც მთავარია, ყველაზე უწინ მხოლოდ თავის თავზე ფიქრი? უფროსი მშის მიკლო-ში შესახებ დიური ყუფილითვის რადაცნაირი სიძულვილი ლაპარაკობდა. უთუოდ იმიტომ, რომ ის სულ სხვაგვარი, სულ სხვა ხასიათის კაცი იყო. მთავარი მიწეში მაინც ის იყო, რომ მიკლოში მოავან წვიდა. „რატომ წვიდა მიკლოში? მას ხომ შეეძლო სახლში დარჩენილიყო? აქ, ავტობაზის, მისთვისაც მოიძებნებოდა სამუშაო და ოჯახის შემოსავალიც მოიმატებოდა...“ უძვიროსი მშის დიურის სწორადის უკანასკნელი მოხაზ-რება აფიქრებდა ყველაზე მეტად. იგი მხოლოდ იმაზე ფიქრობდა, რომ როგორღე ფული გადაეხა, შეეგროვებინა და ხსნიდ ყეიდა... მიკლოში კი სულ სხვა იყო, სრულიად სხვა. მან გაბედულად გადაწყვიტა და გაემგზავრა კიდევ.

მის შემდეგ თითქმის ორი წელი გვიდა. საით წვიდა მიკლოში—ზუსტად არავინ იცოდა. ბევრი იმასაც ამბობდა, რომ იგი რუსეთში იყო. მოხუცი კირია ამაოდ ჩაგუნებდა

* იბეჭედა შემოკლებით.

— კირია, ტყეში მებრძოლ მუშებსა და გლეხებს მიკლოში უღდას სათავეში.

ისინი უკვე აღარ ლაპარაკობდნენ, აღარც მიკლოშიც აღარც ხის მჭერლებზე; გულის სიღრმეში კითხვით მათგანი იმედოვნებდა, რომ ხმები ტყეში გაშვებულა.

მაგრამ მხოლოდ დღეს ქალაქის გარეგნული გადაიყვანეს საბრძოლო მზადყოფნაში და ავტობაზის და საწყობების რაიონში გააორკვეცეს საფუშავოები. ამასობაში ხალხი ალაპარაკდა, ტყეში თავსუფარებულმა მემათეებმა მათ წინააღმდეგ გაგზავნილი ჟანდარმების ოცეული მთლიანად ამოწყვეტესო.

ახალმა ცნობამ თავზარი დასცა მოხუც კარას და მის ორ ვაჟს შორის. სასიკვდილოდ განწირულივით ელოდნენ ისინი თავიანთ დელუბრას, „როდესაც გამოირკვევა, რომ მეამაზოხეთა ბელადი მიკლოშია—ჩვენი ოჯახის წევრი—ალსასრულიც მაშინ დადგება.“—ფიქრობდა თითოეული მათგანი.

მოსუცი ზანტად წამოდგა და სამწარეულოში გავიდა. ქურაზე უკვე წყლით სავსე დიდი ქვაბი იდგა, საღამოობით სამუშაოდან მოსვლიას ისინი თბილი წყლით იბანდნენ ხოლმე ტანს. კირია ცოლს მიუახლოვდა და უსიტყვოდ დაუწყო თვალთერება. ქალი მოუსვენრად ფუსფუსებდა. კირიამ ცოლს უნებურად დაადო თავზე ხელი და თმები აღერხით გაღვწია, თითქოს მის დამშვიდებლას ცდილობსო. ცოლმა შეწყვიტა ქურტლის რეცხვა და გაკვირვებით შეხედა ქმარს თვალბუბოში.

— რა იყო? რა მოგივიდა? — ჰკითხა ქალმა.— ხომ არაფერი მოხსნარა?

— არა, რას ამბობ, რა უნდა მომხდარიყო? — უპასუხა შემკრთალმა კირიამ.

ფანჯრებს ექით ჩქარი ნაბიჯების ხმა გაისმა. მოხუცმა შიშით მიუგვლო უფრო და სწრაფად გარბუნდა თოახისკენ. როცა კარები თოახის კარი შეიღო, მაგოდასთან უკვე იდგა გერმანელი ოფიცერი, ობერ-ლეიტენანტის ჩინით და გარაჟის უფროსი. კარებში ფილადის მუზარადიანი ორი შეიარაღებული ჯარისკაცი გაშეშულიყო.

მოხუცი კირია მიესალმა მათ. გარაჟის უფროსმა გერმანელი ოფიცერს განუხარტა, რომ კირია და მისი ვაჟიშვილები გარაჟის საუკეთესო შოფერებია და არა მარტო გარაჟის, არამედ თბილი ლექსისაც და რომ მათ საუკეთესო ხუთი თითოეული იციან გზები ხე ტყის საჭრელი კომბინატისაკენ.

ოფიცერი ცნობისმოყვარეობით ათვალთერებდა მოხუცსა და მის ვაჟიშვილებს. შემდეგ მოხუცისაკენ შემობრუნდა და ჰკითხა:

— დიდი ხანია შოფრად მუშაობ?

— უკვე ოცდაათშობეტი წელია.

— ერთი სიტყვით შოფრის ოჯახია?

— დიხს, მე შევასწავლე ეს პროფესია ჩემს ვაჟიშვილებს. დეე დადაფსონ, ვფიქრობდი იგი, ის საშუაო, რომელიც მე...

— მიმწოდებ, მომწოდებ, — თბილი დაიქნია ოფიცერიმა. მაგრამ ახლა... გვითხარი, შენ და შენმა ვაჟიშვილებმა ნამდვილად კარვად იცით ყველა გზები ხე-ტყის საჭრელი კომბინატისკენ?

მოხუც ფერი ეცვალა. მას მოაგონდა თავისი მეამაზოხე შვილი. და იმდენად არა როგორც მეამაზოხე, არამედ, როგორც მისი ყველაზე საყვარელი ვაჟიშვილი. მიკლოში ალბათ ამ ობერ-ლეიტენანტის ტოლია, რომელიც ასე უცერემბოზოდ, ყველგვარი ნებათთვის გარეშე, მას მოხუც ადამიანს, შენობით მიმართავს.

— რაშია საქმე? რატომ სდუმხარ? — ჰკითხა ოფიცერიმა და გარაჟის უფროსს მოუბრუნდა. — თუოღად ამათ არც თუ ისე კარვად იციან გზები?

— არა, ვიცით, — ცივად უპასუხა ფერინც კირიამ, რო-

ხალხს ამერიკიდან გამოგზავნილ წერილებს. ეს არავის სჯეროდა.

„კარგი, ჰქვიანი ყმაწვილია ჩემი მიკლოში; თუმცა ცოტა ფიცხიც არის. შუათანა მისი ძლიერ ცოტათი ჰგავს მიკლოშს. მისი წყნარი, სერიოზული, აუჩქარებელი ყმაწვილია.“ აი, ახლაც, დაუცვალა, ვიდრე დიუბრიმ თავისი წყწუნი არ მოათავსა შემდეგ კი წყნარად წარმოთქვა:

— შენ რაღაც მეტისმეტს ყებდობი მიკლოში—ჩვენი ძმბა და წესიერი ადამიანია. და თუ ის იქ არის, მიეზში, და ხელმძღვანელობს ის...

— არეულობას,— ვერ შეიკავა თავი დიუბრიმ.

— კარგი, იყოს უნებურად—არეულობას. მაგრამ მე ვფიქრობ, რომ ისინი არეულობის მონაწილენი კი არ არიან, როგორც ეს შენა გგონია, არამედ კეთილშობილი. დიუბრის მქონე ადამიანები თორემ ისინი თავიანთ სიცოცხლეს არ გასწირავდნენ.

— ახლავე გაკმინდე ხმა! — დაუყვარა მისიამ ძმას, რომელიც ცდილობდა სიტყვა გაეწყვეტილებინა მისთვის.

— ერთი სიტყვით, თუკი ის ხალხი თავიანთ ბელადად მიკლოშს აღიარებს, ჩვენ ისღა დაგვჩინებია, რომ ვიამაყთ ასეთი ძმბით.

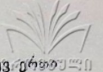
— აღიარებს რაღაც ბანდა...

— ჰკუას ნუ იჩიებ,— დინჯად შეაჩერა მისიამ უმცროსი ძმბა, რომელიც მზად იყო ხელალო დანძღვას მოწყობოდა. — „ბანდა“ შედეგბა ისეთი ადამიანებისგან, რომელთაც უშეერთებოდა ყოველი წესიერი ადამიანი. ისინი აუჯანყდნენ გერმანელ ფაშისტებს და მათ სამსახურში მყოფ უნგრელ ზღადაზმედეგებს.

— საკუთარ სამშობლოს წინააღმდეგ! — ჩაურთო დიუბრიმ.

— ამაზე კი უკაცრავად! — გაცხარდა მისიამ და მივლიდა მუშტი დაჭკია.

— წყნარად! — ჩაერია მოხუცო, — რომელმაც ბოლო მოუღო მათ დავას.

მელამაც ათროლებული ხელი შუბლზე გადაისვა და შეკადრებული თმები გაისწორა.

— სწინაზე დადებ, როცა ოფიცერს ელაპარაკები!—მოულოდნელად დაიღრიალა ობერ ლეიტენანტმა.—შენ სალდაიო ხარ მიუხედავად იმისა, რომ სამოქალაქო ტანსაცმელი გაცვია. აქ ყველა სალდათია.

მისუცმა უკან დაიწია და გაკვირვებით შეხედა თავსუსლ ბიჭ-ბიჭებს.

— ოცდახუთი წლის წინათ,—წყნარად დიწყო მან,—როცა მე დროსტზე უკვე მეორე ჭროლია მივიღე, თქვენ მაშინ...—კირის უნდოდა ეთქვა: კივეყანაზე არც კი იყავით!— მაგრამ მან ვერ მოასწრო თავისი სიტყვის დაბოლოება, რადგან ოფიცერმა ერთი ხელი საკინძემში წაავლო, ხოლო მეორეთი მუშტი სხმლიშა სახეში.

მისუცი დაბარბაცდა. შვილები მამას მისცივდნენ. მკვდარიც გაფითრებული დედა კარებში იდგა. გარაჟის უფროსი შემინებული თვალებით შესცქეროდა გააფრთხებულ ოფიცერს.

— თუ თქვენთვის ჯერ არ უსწავლებიათ, მაშინ მე ჩქარა გასწავლთ. როგორ უნდა ელაპარაკოთ უფროსებს. ოფიცერმა პაპაროსი გააბოლოა, ძმებისკენ მობარუნდა და ხმაძალდა წარმოთქვა: ორი საათის შემდეგ აქედან გავდევართ. გავემგზავრებით ხე-ტყის სახერხი კომინიანისკენ... მიიმე ტვირთით, თქვენ ორთავენი წამოსვალთ.

— როგორი ტვირთით?—გაუხედავად იკითხა უმცროსმა დიურიმ. ოფიცერმა დიურის მისისხანედ ახედ-დახედა.

გარაჟის უფროსმა მლიქვნელურად განუმარტა ოფიცერს, რომ შოფერი კითხვობის ტვირთის შესახებ მხოლოდ იმეტიპო, რომ ამაზე რეამოკიდებული მოძრაობის სისწრაფე.

— აა, რაში ყოფილა საქმე! მაშ კარგი, მისმინეთ,— ობერ-ლეიტენანტი მებთან მივიდა,—ტვირთი ჯარისკაცებია. გავემგზავრებით ხე-ტყის კომინიანისკენ, მაგრამ არა ახსლო, არამედ ძველი გზით, რომ მეამბოხეთა ზურგში მოვცდეთ. გავემგზავრებით ორი საათის შემდეგ. ამ ხნის განმავლობაში არანა და არ წახვიდეთ და სახლშიც არაფერ შემოუშვათ! მაშ, ახე, ორი საათის შემდეგ!

იგი შემობარუნდა და უსიტყვოდ გავიდა გარეთ. დედა ხმაძალდა ატირდა. ვაჟიშვილები, თითქოს ვინმემ უბრძანათო, მამასთან მივიდნენ და გვერდში ამოუდგნენ. მისუცმა ნაღვლიანი თვლები შვილებს მოავლო და ფანჯარასთან მივიდა.

— იჩქარეთ, ბიჭებო. ორი საათი ხელთა გაირბნეს.

— მე არ წამოვალ,—წარმოთქვა მისამი.

— როგორ თუ არ წამოხვალ? ბრძანებას თუ არ შეასრულებ, დაგხვრეტენ,—ურდულ უთხრა დიურიმ მისხის.

— შო და დამხვრიტონ. სჯობს დამხვრიტონ ვიდრე...— მას მიკლიოის სახელის ხსენება უნდოდა, მაგრამ კარებთან მდგომ მტარალ დედას რომ შეხედა, გაჩუმდა.

— დაგხვრეტენ,—გაიმეორა დიურიმ.—ბრძანება ბრძანებაა. აქ უკვე ვეღარას გახლები. მამა ყურადღებით აკვირდებოდა მოდავე ვაჟიშვილებს და, როცა გაცხარებული დედა მიწელდა, ის მიხვდა, რომ ახლა ჯერი მასზე დადგა: შვილები რჩევასა და დაწვევებით მისგან ელოდნენ.

— ორში ერთია,—მღელვარებით წარმოთქვა მისუცმა,—ან შევასრულებთ ბრძანებას, ანდა უარს განვცხადებთ...

— მე თუ არ წავიყვან მანქანას,—ენის ბოროტიოთი შეაწყვეტინა დიურიმ მამას,—ისინი საუკეთესო სხვას დასვამენ. ამით მე ვერაფერს გავხვდები, ხოლო ბრძანების შეუსრულებლობისთვის კი დაგხვრეტენ.

— არის, უფრო სწორად შეიტკბება იყო, კიდევ ერთი უკეთესი გამოსავალი, კიდევ ერთი გაუწყვეტილება,—წყნარად დაიწყო მისამი და სამხარულოში გამავალი კარი მაგრად გამოხურა, რომ დედას მათი ლაპარაკი არ გაეცუნა. შემდეგ შემობრუნდა, მამას შეხედა და წარმოთქვა:

— ისე უნდა გავაკეთოთ, რომ ისინი აქ არ მოგუშვებთ... — ეს შესუბრალებული წამოიძახა დიურიმ.

— არა, შესაძლებელია!

მისამ კვლავ შეხედა მამას. მისუცი ყურადღებით უხსენდა შვილების დავას. მან ქარხანა ცოლად გაუთხო და ერთმანეთისაგან განსხვავებული ხასიათები თავისი შვილებიძისა.

— ჩემო ბიჭო,—ოდნავ გაიღმა მისუცს,—შენ როგორ ფიქრობ აქ საქმეში ხელის შეშლას?

— არ მესმის!—შეშუბრებით ჩაილაპარაკა დიურიმ.

— ხე-ტყის სახერხამდე ჩამოიცი კლომეტრია... ახველა გზაზე შეგერი რამ შეიძლება მოხდეს...—ხმაძალდა წარმოთქვა მისამი და თვლით მამას მიაშტერა.

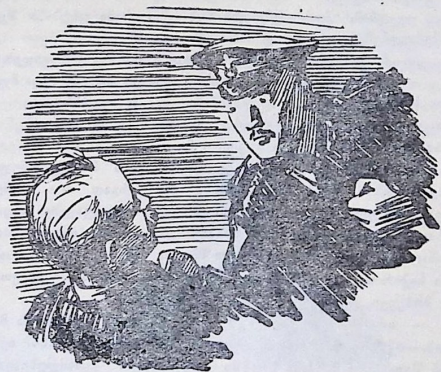
მისუცი შეერთა. იგი მიხვდა: ზაზი მართლაც ბებერი რამ შეიტკბა მოხდეს!, რასაკვირვებია, ისეც გამოსავალია, მაგრამ ნეტავ რა მოიფიქრა მან?

— მაშ ახე... მიღსიათი გახსნათ, დაბანეთ,—სევდიანი დიმილთ წარმოთქვა მისუცმა და სამხარულოში გავიდა.

მისუცმა ტაშტი სკაპზე დადგა, ქურაზე წყალი თავგამებრებით დღვდა. ბიჭები სამხარულოში შევიდნენ და წელამდე გაიხადეს, ტაშტთან დიური მივიდა პირველი. მამამ ქურიდან უშვედებელი ქვაბი გადმოიღო. მისი დაღლილი თვალებს გამოხედვა წუთით შვილის სახეზე შეჩერდა. შემდეგ... უთუოდ ყველაფრის მიზეზი ცხელი ორთქლი იყო... მისუცი თავისი მიიმე ტვირთით ბრძანავით ბარბაცით წავიდა; როდესაც შვილს გაუსწორდა, ფეხი წაჰკრა—და დიურის ტიტველ მკერდთან მღუღარე წყლით სავსე ქვაბი გადმოაპირქვათა.

საშინელი ტვიცილისაგან დიურიმ ხმაძალდა იშპყვირა.

— მე... მე დევი წამოვცარი, შვილო,—თავს იმართლებდა მისუცი. კომპარის დადებმა საჭირო, ყიორის ხსნარს დაუამებს. აღდღებულნი ლაპარაკობდა მისუცი, რომელმაც ქვაბი ია-

ოფიცერმა ერთი ხელი საკინძემში წაავლო.

მან ყურადღებით აკვირდებოდა მოდავე ვაჟიშვილებს.

ტაკე დადგა და აკანკალებული ხელებით, — თითქმის პატივბას სისხფო, შვილს თაჟზე ხელი წაწაღ დადაუსხვა.

— მასპატიე დიური, ნუ გაჯავრდები, მალე მოგვშეშელებ.

— არაფერი... არაფერი... — ბუტბუტებდა ტაკეოლებისაგან სახედამაიხივებელი დიური.

— ასეთ მდღეობარეობაში, შვილო, შენ ვერ შესძლებ იმ ძნელ გზაზე გამგზავრებას, მაგრამ ნუ სწუხარ, ბრძანება შესრულებული იქნება. შენს მაგივრად მე წავალ...

— შენ? — გაიკვირვა დიური, იგი გაღიმებას შეეცადა, თუმცა გულმკერდი და ხელები საშინლად ეწოდა.

— შენ? ან მძიმე გზას ვერ გაუძლებ?

— მე? — აბა, შემომხედ, რა ყოჩაღად ვარ! — უბასუსხა მოხუცმა, რომელმაც სასწრაფოდ ხალათი გაიძრო. ტაშტზე წყალი დაასხა და სადღესასწაულთა მზადებაში მყოფი კაცი-ცივი გულმოადგინებ შეუდგა ბანას. ვიდრე მოხუცი დაიბანდა, მიხამი წვერი გაიპარსა.

მოხუცმა მზადებას დაუჭარა.

დიური საწოლ ოთახში გაიყვანეს და ლოგინში ჩააწვიეს.

— მაშ ასე, მივდივართ ხე-ტყის სახერხი კომბინატისაკენ? — იკითხა მიხამი.

— დიხს, იქეთ, — უბასუსხა მოხუცმა. ისინი დიდხანს შესტკიროდნენ თვალეში ერთმანეთს.

— მივდივართ, რომ ჩვენს მაგივრად არავინ წავიდეს.

— დიხს, შენ მართალი ხარ, — უბასუსხა მოხუცმა და მთელი სახე მკრთალმა, ნაღვლიანმა დიშოლმა გაუბრწყინა, — მე ვიცო ის ძველი გზა, როგორც საკუთარი ხუთი თითი. შენ იმ გზაზე თითქმის არც კი გვივალა. მე ძველი გზით ათი წელი მაინც ვიარე. მთავრ ახლისას არავფრია მოსალოდნელი იხეთი გზა, რომ, მოსახვევები თუ კარგად იცო, თუნდა თვალმავრებულმა მართე მანქანა. მხოლოდ მწვერვალზე, სადაც ერთ მხარეს სრამია... იქ გადადვარდნივ არ არის აწელი. ხედავანაც საშინოა. ერთი სიტყვით მალდა ოთხი თვალის გამომბა საჭირო. იქ კი, შვილო, გააკეთე ხს, რაც მე გააკეთეთ: მე მომიყვო, ყველაფერში მე მომბაძე.

— არა, სულმოლოდ ავრე არა! — სიტყვა შეუბრუნა მიხამი. — იქ წვეთი, ხედავან არის შენს აზრით საშინო? იქნადა შეიძლება მანქანა სრამში გადავარდნის? შესაძლებელია. მაგრამ თუ ყველაფერს დროულად გათვალისწინებ, შეიძლება დროზე გამოხებე მანქანიდან, მაგრამ ისე კი უნდა გადამოხებ, რომ მეორე მანქანის ბორბლების ქვეშ არ მომიყვე.

გადარჩენა შეიძლება... ერთი სიტყვით პირველ მანქანაზე ვგვლები მე.

— ნუ უბედობ. ჩემი ადგილი პირველ მანქანაშია!

— არა, მამა. პირველში მე ვიქნები!

მოხუცს უნდალა პასუხი გაეცა, მაგრამ კარები გაიღო და ზღურბლზე კვლავ გამოჩნდა გერმანელი ოფიცერი. მოხუცმა, რომელსაც ხელში სამართებელი ეტორა, საჩქაროდ მოასხნა ობერლიტენანტს იმ უბედურების შესახებ, რომელიც დიურის შეემთხვა და ავრთვე იმის შესახებ, რომ იგი თვითონ წავა ვაჟიშვილის მაგივრად. უფროს ლიტენანტს გაეცინა.

— აი, ეს მიყვარს მოხუცო. ეს უკვე მოვალეობის შეგნებას ნიშნავს. და მან მფარველობით მოხუცს ბუქეზზე ხელი მოუთათუნა.

როცა ფერენც კირაიზ ჩაიცვა, ცოლთან მივიდა, გადაეხედა და აკოცა. ქალი ატირდა, მაგრამ იმავე წელს გაკვირვებულმა ქმარს შეხედა. უცნაურად და არაჩვეულებრივად ჩნებდა ქმრის სინაზე ატე ხარბად გამოვლადენებული ამ დღეს.

ქალს ქვითინი აღრიზობდა.

— წავიდეთ, წავიდეთ, — აჩქარება ოფიცერი. მოხუცი უმცროს ვაჟთან მივიდა და თავზე ხელი გადაუსვა.

— მასპატიე, რომ ასეთი წვადება შეგამთხვიე, — წყნარად წარმოთქვა მან, — გაანმრთელად იყავი, შვილო, ლედას გაუფრთხილდი.

— მამა... — შიშით წარმოთქვა დიური, მაგრამ მოხუცი მტკიცე ნაბიჯით გადიდა უკვე ოთახიდან. მას მიხაიცი მოსევა, რომელიც კართან შეჩერდა, რომ ერთხელ კიდევ დენეია ხელი დიდხანს და მძისავის, მაგრამ ოფიცერმა დაუშვერდა და გასასვლელისაკენ უბიძგა.

ბნელი დაბე იყო. ცაზე არცერთი ვარსკვლავი არა ჩანდა. ენოში ორი უბარბაზო მანქანა იდგა. მანქანების ძარბო ერთმანეთთან მჭიდროდ მიკრული თვალის მუშაობადიანი ჯარისკაცები ისხდნენ, ერთ-ერთი მანქანის კაბინაში ფეხდღებელი იჯდა. ეს იყო დიდათა ახმასი — წინ წამოწული ნიკაბით, უფროსი თვალეობითა და მხეცური გამომეტყველებით. მიხაი დავთრებით დაატყრდა მას და მეორე მანქანისაკენ გასწია, მაგრამ წინა მანქანის კაბინაში უკვე იჯდა მოხუცი.

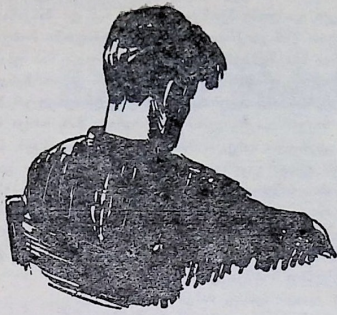
— ჩემო ბიჭო, — მოუბრუნდა მოხუცი მიხაის, ხმა ოღნავ უთრთოდა, — მე გამისწორდი, ყოველთვის მხოლოდ მე, და მაშინ ყველაფერი რიგზე იქნება, — იგი დაიბარა და ვაჟიშვილს მხარეზე ხელი დაკარა.

— ადგილებზე! სწრაფად! — გაისმა ამ დროს ოფიცრის ხმა.

მიხაი შეეყვანდა, მაგრამ უკვე გვიან იყო. მამის გვერდით ობერლიტენანტი ადგა.

ცოცხა ხნის შემდეგ გზატკეცილზე გავიდნენ. აქ უკვე შეიძლება და სწრაფად სვლა. აღმართი იგრძნობოდა, მაგრამ გზა ისარჩევ სწორი იყო. როცა მიხეველ-მიხეველი გზა დაიწყო, მოხუცმა საუბრე ორივე ხელი მიმოკლა, ხანდახან მკერდიოთაც კი ეყრდნობოდა მას. უფროსი ლიტენანტი კმაყოფილებით აწვედა თავს.

მიხევი ჩამოშვებული იყო და კაბინაში მთის სუფთა ჰაერი შემოდიოდა. ღამის მყუდროებას მხოლოდ მოტორების ხმაური არღვევდა. გზატკეცილიდან რომ გადაუხვიეს, მოხუცმა სვლა შეაჩერა. თანდათან ვიწროვდებოდა გზა, უფსკრულის პირს მიყვებოდა, მოტორები ძლიერად გრუბუნებდნენ, ხოლო მიხევი მრავალხანიანი ენითი მასსუბოდნენ

— მე არ წამოვალ,—წარმოთქვა მიხაიმი.

კირაის გადავიწყდა კიდევ თავისი მგზავრები. მის წინ წაწყვეტა-წაწყვეტდა გაიფიქრა მთელმა მისმა ცხოვრებამ.

მოხუცმა უცტრად ობერლიტენანტს მოავლო თვალი, რომელიც მის გვერდით იჯდა და პაპირისს ახოლებდა. უფრო იმთავით. მისი მანქანის უკან თანაბარი სვლით მიხაის მანქანაც მოდიოდა.

ფერენც კირაიმ ამოიხსრა. მას თვალწინ დაუდგა შვილის შერკრალი სახე, რომელსაც პირველ მანქანაში უნდოდა ჩაჯდომა. „მას იმითომ უნდოდა პირველ მანქანაში ჩაჯდომა, რომ უბედურების შემთხვევაში იგი უფრო შორს გადახტება და ამით მოყოლილი მანქანის ბორბლებს მამამისზე ადვილად აიძვრებს. უკანა მანქანას შეუძლია წინა მანქანიდან გადმოხტარი კაცი გაიტანოს. მაგრამ შესაძლებელია კი საიროთად ეს გადაარჩინა?“

მოხუცი შეკრთა. მანქანები ტყის გასვლენე. გზა გველივით იქალაქებოდა... ახლა, როდის თვალის გამოშვება? იყო საჭირო. მანქანა ექვსასი მეტრის სიმაღლეს მიაღწია. კირაის ახსოვდა, რომ სახასი მეტრით მაღლა მისი მდინარეზე ხიდი იყო. ხილს შემდეგ იყო დალბა უყვებოდა. ხილამდე კი ნახევარი საათი სავალია იყო.

„მაგრამ არსებობს კი ხიდი?—გაუფიქრა უცტე,—მოსალოდნელია, რომ მემამბოხებმა იგი ააფეთქეს. ეს, რა კარგი იქნებოდა, თუ ხიდი არ არის წინ წასვლა შეუძლებელი იქნებოდა! ზოდა, მაშინ უკანვე, სახლისკენ?... მას გადოლია. უეცრად მოფიქრებამ იგი ისე გაიტაცა, რომ მზად იყო ეყვირა, ემხიარულა...“

— ბატონო ობერლიტენანტო, — მშვიდად წარმოთქვა მან, — ხომ შეგიძლია ხიდი უკე ააფეთქებულია.

— რა თქვი? ააფეთქებული? ვისგან? — მშფოთდა ობერლიტენანტი.

— მე ასე ვფიქრობ. მოსალოდნელია, რომ მემამბოხებმა იგი ააფეთქეს, — უპასუხა მოხუცმა. ოფიცერი წელში გასწორდა. წინ გაიხედა და შემდეგ მოხუცს მხარზე ხელი დაჰკრა.

— კარგი, მოხუციო, ამისთვის შენ ჯილდოს მიიღებ. მე ამის შესახებ არც კი მიფიქრია. ზო და... კარგი. რა გაეწყობა მწერვალამდე მივიდეთ და იქ ვნახოთ. ხილზე წინაწარ მწვერავებს გავგზავნი.

მაღელ მოხუცმა რამდენიმე გამაფრთხილებელი საყვირი მისცა მიხაის და სვლა შეანელა. მანქანები გაჩერდნენ. უფროსი ლიტენანტი მანქანიდან გადმოხტა. ღამის სიბნელეში ბრძანება გაისმა და ჯარისკაცებმა სხაურით იწყეს მანქანიდან ხტომა.

მოხუცი გადმოვიდა და კაბინასთან გაჩერდა. გაშეშებული ხელ-ფეხი გაშალა და სმენად იქცა. ჯარისკაცები სიბნელეში გაუჩინარდნენ. მათი ფეხის ხმა აღარ ისმოდა. მოხუცმა მიხაის მანქანისკენ გასწია, მაგრამ უფროსი ლიტენანტი დაეწია. „იქვე აიღო ძალში დასწყევლოს ემშაქა შენი თავი!“

მოხუცი უსმოდ ათვლიერებდა შვილის სახეს.

ნაბიჯების ხმა მოისმა. წინ გაგზავნილი მწვერავები დაბრუნდნენ. უფროსმა ლიტენანტმა მიიჩინა მათთან. ფერენც კირაი არ განძრეულა. მისგან ოცი ნაბიჯის დაშორებით ერთ-ერთმა მწვერავმა ობერლიტენანტს მოახსენა: ყველაფერი რიგზეა, ხიდი მთელია და ირგვლივ სულიერი არავინ არის.

— წავიდეთ! — მხიარულად შესძახა ობერლიტენანტმა, — ყველაფერი რიგზეა.

— რიგზეა! — ითხოვა მოხუცმა. კეთილი, თუ კი ყველაფერი რიგზეა!

— წავიდეთ, წავიდეთ! — შეუყვარა ოფიცერმა მოხუცს — მისმის! — უპასუხა კირაიმ და მიხაის კაბინის კარები გამოაღო. — შევიღო მე მინდა მოვაგონო... იგი შეჩერდა. — შევიღო, სულ მუდამ მე მოაყვები...

— ზო მტკიცედ უპასუხა ახალგაზრდა კაცმა. მოხუცმა სახელურის ხელი უშვა. კირაი მიხსურა, მაგრამ არ ჩაიკეტა. კირაი თავის მანქანაში დაბრუნდა. საჩქაროდ კაბინაში შევიდა და საქვსთან დაეწია. როცა მოხერხებულად დაჯდა, კარს ქუხილი მიჰკრია, რომ მაგრად არ ჩაიკეტოდა, და მოტორის გაზი მისცა. მის კვალდაკვალ ნელა დიძრა მიხაის მანქანაც. დარჩენილი იყო მხოლოდ ორი მოსახვევით. შემდეგ ას მეტრზე გზის სწორი მიწაყვეთი და ხიდიც. პირველ მოსახვევეზე კირაის უტროსი ვაჟის დამხდურული ხელები და მკერდი მოაგონდა.

„საწყალო ბებიე ერთ თვეს ვეღარ იმუშავებს, მაგრამ არა უშუას... ერთი თვის შემდეგ გაჯანსაღდება. იგი კარგი მუშაა და არასად დაიკარგება, დედასაც არ მიატოვებს. კირაის ახლა ცოლის სახე დიდუღა თვალწინ. მისი ცხოვრების ერთგული და კარგი თანამგზავნი იყო იგი ოცდასუთი წლის მანძილზე. შემოლოდამაზე უნდა ყუფილიყო მათი ვერცხლის ქორწილი. აი უკვე დიდხანა სწუხდნენ იმაზე, რომ მეოთხედი საუკუნის ერთად ცხოვრების აღსანიშნავ. ოჯახის ამ დღესასწაულზე მიკლოში არ იქნებოდა მათ შორის. მიკლოში თავს ვიწროდ გრძობდა ოჯახში და ამ პატარა ქალაქში; იგი ფართო ასპარეზისკენ ისწრაფოდა. სამწუხაროდ, მამამ ვერ გაუგო თავის უფროს შვილს ისე, როგორც ეს საჭირო იყო. რა უნდოდა მიკლოში ესაბენენ? იგი იბრძოდა იქ, სიკვდილი სდარაჯობდა მას იქ ყუფილ ნაბიჯზე, მაგრამ ის ხომ თავისი სურვილით წავიდა, იმუშებოთ არავის გაუგზავნიდა. მაშინ ის ფარამტე წლისაც არ იყო. მან ფეხით გადალახა მთები და

— როგორ თუ არ წამოხვალ? ბრძანებას თუ არ შეასრულებ, დაგვერტენ.

ტუტები და ფარულად მიაღწია საოცნებო ქვეყანას. ესპანეთი-დან გამოგზავნილ წერილში იწერებოდა, რომ იგი ესპანელი ხალხის თავისუფლებისათვის იბრძვის—სხვა ხალხისათვის, იპათთვის, ვინც წინათ არასოდეს უნახავს და რომელთა ენა-ზეც ორი სიტყვის გაღამაც არ შეეძლო... „დიდი სული აქვს მიკლოუსს, დიდი...“ აი, იმას კი ვერაფერს ვაბრალებდი უდანა-შაულოდ სახეში?

კირაიმ მძულვარებით გადახედა ობერლეიტენანტს. მი-სმინეთ, — ბოში სმით დაიწყო მოხუცმა, — თქვენ იცით ვის წინააღმდეგ მიდისხართ?

— რა გინდა? — ოფიცერი დაიხარა მოხუცისაკენ, მან კარგად ვერ გაიგონა მისი სიტყვები.

— მე ვითხოვლობ, ვინ არიან ის შეამბოხებენ-მეთქი?

— ღორები.

— ღორები?

— რა, შენა გგონია, რომ ისინი წესიერი ხალხია? იქ უნგრელებს გარდა იმერკარპატელი უკრაინელები და კიდევ ზევით სხვებიც არიან. ისინი პარაშუტებით ჩამოსვეს იქ.

— სხვებიც? მერე რა! ისინი უნგრელი ხალხის თავისუფ-ლებებისათვის საბრძოლველად მოვიდნენ ისევე, როგორც თა-ვის დროზე მიკლოუსი იბრძოდა ესპანეთში.

— რას უბნობ, მოხუცო, ხომ არ გაგაფიქრი?

ფერენც კირაიმ ამოიოხრა. ისინი მოსახვევს გახედნენ და სწორ გზაზე გავიდნენ. „მიკი... შვილო ჩემო, მიკლოუსი ნათუ შენ ხიდი დაგავიწყდა?“

მოხუცი ძლიერად დააწვა სახებს და მარცხენა ფეხით კარს გაღება დაუწყა.

— მიხია, მომეფევი სულ მუდამ მხოლოდ მე მომეცი-რა? — დაიწყო ლონე ჰქონდა გასძახა მან და მანქანა ძლიერი სისწრაფით წინ გააქროლა. მანქანის სმაურში მახსუს მახსის დასტურის ხმა შემოესმა. მოხუცს უხაროდა. მას უხაროდა ის, რომ სწორედ ისინი — მამა და შვილი — გადაარჩენდნენ მიკ-ლოუსს და მის ამხანაგებს მოახლოებული უბედურებისაგან.

— მიკლოუს... შვილო... — ამოიგმინა მან, როცა ხახადლე-ბულ უფსკრულს ჩახედა. მძიმე მანქანა ხიდისკენ მიჰქროდა. მარცხენა ფენის გავლით მოხუცმა კაბინის კარი გააღო.

— რას ნიშნავს ეს?... მოხუცო, რას შვრები? — მოესმა კირაის ოფიცრის შემწინებული ხმა. ვიდრე მანქანა ხიდზე გავიდა, მოხუცმა სახე შემოატრიალა და გადმოსახტომად მოეშვა, მაგრამ უზარმაზარი მანქანა სწრაფად გადაიხარა და გრუხუნით ჩაეშვა უფსკრულში.

მის ცვალს მეორე მანქანაც მიჰყვა...

მიხია ქვასავით გამოვიდა მანქანიდან და გზაზე უფს-კრულის პირას დაცვა. იგი სახით დეხალა მიწას. დაცემისა-გან დარტყანებული ერთ ხანს უმოძრაოდ ეგდო. მას თვალთ დაუბნებდა. შემდეგ ძლივს წამოაღო და ირგვლივ მიმოიხედა.

უფსკრულის თავზე ქარი ბუჩქებს აშრილებდა და გზა-ზე მოხეტიალე ყმაწვილს გაშლილ თმას უწიწავდა.

— მამა, ხედა ხარ... ჩურჩულდება იგი... — მამა, ცუცხალი ხარ?..

თარგმანა მთმარ ქმეხაქმამამ

ნორჩ ავტორთა შემოქმედება

ლენინს

დავფოლადით
კომუნიზმის გზაზე ბრძოლით,
წლებმა როგორც
ქარიშხლებმა გადაიარეს.
ოცდაათ წელს
ულენინოდ მიგდიოდით,
გამარჯვებებს
თვლიდა მარად მატიაწე.

მისი ფიცით
ვით ჯავშანით შევიმოსეთ,
მისი ცეცხლის
შუქით გვენთო მუდამ თვალი.

მიგვებოდით
კომუნიზმის დიდ მედროშეს,
მის ღირსეულ თანამებრძოლს
დიად სტალინს.

გაძლიერდა
საბჭოეთის დიდი მხარე,
ესე როგორც
დიდო ლენინ შენ გინდოდა.
მტკიცედ ვიცავთ,
როგორც ბრძენმა დაგვიბარე
ხალხთა შორის
მეგობრობას და მშვიდობას.

ჯუშუმარ ჯოჯუა
აზაშის საშ. სკოლის მოსწავლე

შაქრის ჭარხლის თავგადასავალი

1

შაქრის ჭარხლის თესლი ვიყავ
და რომ შაქრად მქცეულიყავ, —
სურდა მშრომელ კოლმეურნეს,
მშობლიურად ჩემზე მზრუნველს.

და აღრიან გაზაფხულზე
გამიტანეს მინდვრად, ხნულზე.

შავ ხნულებში მთესეს, მთესეს,
თქვეს; „აქ დიდ თავს გაიკეთებს!“
ხნულში დიდხანს ვერ გავიწერდი,
ორ კვირაში აღმოვცენდი.

მომხვდა სხვიის ნაბერწკალი,
გავახილდი მზეზე თვალი.

გავიშალე ველზე მწვანედ,
ლამაზ ბუჩქნარს დავემგვანე.

ჩემი ფოთლის საბურველით
შემიშა ქართლის ველი.

და როცა მზე მაცხუნებდა,
მაჭკნობდა და მაწყურებდა,

ქართლის ველზე გაკრილ არხით
წყალს მაწვდიდა მტკვრიდან ხალხი

და მზრუნველი მზრდიდა ხელი,
სიცხისავე ჩემი მსხენელი.

ზევრი მყავდნენ მავნე მტრები:
სარეველა ბალახები,

ჭია-ლუა ათასგვარი...
ამომყარეს მათზე ჯავრი.

კოლმეურნის მზრდიდა ხელი,
ჩემი მომვლელ-გამმარგვლელი.

მიწის პირზე ბუჩქად ვჩანდი,
მიწაში კი დიდ მსახლს ვგავდი,

და როცა ზრად დავასრულე,
გავახარე კოლმეურნი:

მივეც უხვი მოსავალი,
მოვიხადე ჩემი ვალი.

შაქრის ჭარხლის დადგა მთებია,
დაიტვირთნენ მანქანები.

და ახალი გზით მანქანამ
ქარხნისაკენ გამაქანა.

2

ქართლის ველზე ლურჯი მტკვარი
მიშუხეს და მიიჩქარეს;

ხაშურს გაცვდა, გომსაც გაცვდა,
წუთით შედგა აგარასთან,

საღაც გრილი სით დაქარის
და ქარხანა არის შაქრის.

შენ გინახავს-საღმე, განა,
ჯერ ქარხანა იმისთანა?

გაგაოცებს როცა ნახავ —
შაქრად აქცევს შაქრის ჭარხალს.

აი, იქ, იმ ქარხნის გვერდით,
დიდი ორმო არის ერთი

და სასურაჲოდ მეც მანქანამ
იმ ორმოსთან მიმაქანა.

შიგ ჩამაგდეს, მრეცხეს დიდხანს,
მერე როგორ, არ იკითხავ?!

იმ ორმოში ზევრი რეცხვით
ისე გავხდი, როგორც ვერცხლი.

შემდეგ სწრაჲად მოძრავ კიბით
ამიტანეს საღლაც შიგნით,

დამკეცეს და დამჭერს ასე —
მთლად ვერმიშეღს დამამსგავსეს.

ცხელი ორთქლით გამასურეს,
ტკბილი წვენი გამოაწურეს.

ნახზე როგორ გარდვიქმენი:
ცალკე—ჩენით, ცალკე—წვენი.

ჩენით როდღე დაიკარგა,
პირუტყვისთვის საზრდოდ ვარგა;

წვენად ჩაველ ერთ დიდ ქვაში,
ფაფად ვიქცე ბევრი ხარშვით.

განა მარტო ხარშვა მეყო? —
იქ ბაღავი გამომეყო.

კვლავ მიჩვენეს მე სხვა გზები,
რა მიღებო, რა ქვაბები..

შემდეგ თითქოს დაჭერეს ტაში,
გავნდი მბრუნავ ციბრტაში.

ვშრები, ვშრები! დავკრი, დავკრი!
ბოლოს ფხვნილი დავჩრი შაქრის.

ბუნკერებში გადაყარეს,
მნახეს — დიდად გაიხარეს.

თურგე-თეთრი, ტკბილზე-ტკბილი,
ვარ ქართული შაქრის ფხვნილი.

3

პატარებო, თქვენ ხომ დილით
ყველას გიყვართ ჩაი ტკბილი!

როცა ჩაის გისს.მთ დედა,
კოვნი შაქარს ეტანება;

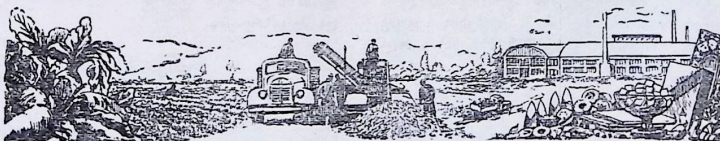
შაქარს ჩაყრი — ჩაი ტკბება,
უშაქროდ კი — რა იქნება?!

შაქარს ყველგან ნახავ ბავშვი,
ნამცხვარში თუ მურაბაში.

აი, დიდი გატრონოში!
ვინ არ არის ტკბილის მღომი?!

აქეთ — ტკბილი კონფეტები..
იქით — ტკბილი ფუნთუშები..

პატარებო, თქვენთვის ვწერდი,
ასე ტკბილად დამიბრდილი.

ვისარგებლოთ სათხილამურო სპორტით

სპორტი სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით თამაშს, გართობას ნიშნავს. მაგრამ დიდი ხანია სპორტი თამაშისა და გართობის საზღვრებს ვაცდით და ამჟამად ის ფიზკულტურის მრავალ სახეობას მოიცავს. მათ შორის სათხილამურო სპორტი მასობრივი სპორტის ერთ-ერთი გავრცელებული სახეა.

საბჭოთა სათხილამურო სპორტის მთავარი მიზანია ადამიანის ჯანმრთელობის განმტკიცება, მისი შრომისა და ბრძოლის უნარიანობის ამაღლება. თხილამურებით ვარჯიში გამოყენებულია აგრეთვე, როგორც ორგანიზმის გაწვრთვის საუკეთესო საშუალება. მრავალრიცხოვანი გამოკვლევით დამტკიცებულია სათხილამურო სპორტის დადებითი გავლენა. იგი ზამთარში აქტიური დასვენების შესანიშნავი ფორმაა. თოვლით დაფარულ მინდორზე თუ ტყეში, ბუნების წიაღში თხილამურებით სეირნობა, ამშვიდებს ნერვულ სისტემას, აჩვენებს ადამიანს მთელი სხეულის კუთვების შეთანხმებულ, სწრაფ, რიტმულ მოძრაობას, ცვალებად პირობების შეგუებას, ცოცხალ ფეხზედ აზროვნებას.

სკოლის ასაკის ბავშვებში (16-17 წ.) სათხილამურო შეჯიბრება იწვევს მძლავრ რეაქციას: მაჯის ძლიერ აჩქარებას, სისხლის წნევის დაქვეითებას და სხვ. აღნიშნულის გამო მოზარდთა სათხილამურო შეჯიბრება განსაკუთრებულ სიფრთხილს მოითხოვს. უნდა ვერიდოთ სათხილამურო სპორტით ზედმეტ გაცეცხას. სპორტის ამ სახეობაში შეჯიბრება დასაშვებია მხოლოდ საკმაო მოსამზადებელი ვარჯიშის შემდეგ, ასაკის, სქესის და ჯანმრთელობის შესაბამისად, საეკიპო შევალაქურების პირობებში.

თხილამურებით ვარჯიშის დაწყება შეიძლება 5 წლის ასაკიდან 20-40 წუთით გახვირების სახით. 9-12 წლამდე ასაკის ბავშვების გახვირება დასაშვებია 5-6 კილომეტრამდე. 14-15 წლის ასაკში კი შეიძლება გადარბენა 15-20 კილომეტრის მაძიმოს. დაუშვებელია სამთო-სათხილამურო სპორტი 11-12 წლის ასაკამდე და სათხილამურო ტობა 16 წლამდე. სათხილამურო სპორტში გოგონების ტობა დასაშვებია მხოლოდ გამოაკლის შემთხვევებში.

ვარჯიშის და შეჯიბრების დროს უზბატედ უნდა იქნას დაცული ყველა საჭირო წესი: დატვირთვის თანდათან მომატება, სპეციალური ტანსაცმლისა და ფეხსაცმლის ტარება, თხილამურების სიგრძის განსაზღვრა მეთხილამურის წონის შესაბამისად, ჯოხების სიგრძე არ უნდა აღემატებოდეს მოვარჯიშის მებრბის სიმაღლეს და სხვ.

დიდი მნიშვნელობა აქვს წესიერ სუნთქვას. როგორც წესი, შესუნთქვა თან უნდა ხედეს ჯოხების ამოღებას თოვლიდან და წელში გასწორებას, ხოლო ამოსუნთქვა ჯოხებით ბიძგს და ტანის წინ მოხრას.

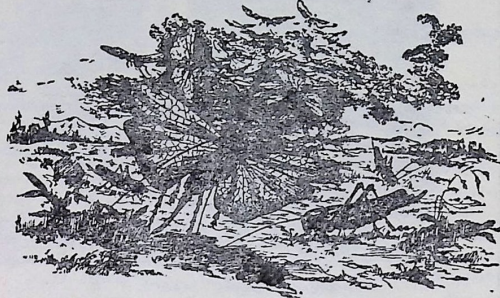
როგორც აღვნიშნეთ, სათხილამურო სპორტი ენერგიის ხარჯვის გაძლიერებას იწვევს, ამიტომ ვარჯიშის, ექსკურსიის და შეჯიბრის დროს საჭიროა დამატებითი ულუფო, უპირატესად, ცხიმებისა და შაქრების სახით. ვარჯიში ჯოხს წყლის სმის გარეშე, წყლის მიღება შეიძლება მხოლოდ დიდი ხნით დასვენების პერიოდში, ჯოხს ერთი ჩაის ჭიქა დაშაქრული ჩაი ღლით.

მეთხილამურემ უნდა იცოდეს მოყინვის თავიდან აცილების წესები (ვაჯელნის ან ცხიმის წასმა ყურებზე, ცხვირზე, ხელის და ფეხის თთებზე), მოყინვის შემთხვევაში საჭირო დახმარების აღმოჩენა თავის-თავისთვის და ამხანაგებისთვისაც (მშრალი ჩაწევა, გერ ცვი, ოთახის ტემპერატურის წყლის, შემდეგ ნელთბილი წყლის გადაცემა და სხვ). მეთხილამურეთა შორის გვხვდება ამოვარდნილობა და მოტეხილობა, რაც მოითხოვს პირველი დახმარების აღმოჩენის წესების ცოდნას, როგორცაა უძრავი ნახევრის დაღება, ხელოვნური სუნთქვა და სხვ.

თხილამურებით სიარული შეიძლება საამისოდ განკუთვნილ მოედნებზე, ქალაქის განაპირა მიდამოებში, სოფლად, ტყეში და მთა ადგილებში. ჩვენში სამთო-სათხილამურო სპორტის განვითარებისათვის მრავალი შესანიშნავი ადგილი მოიპოვება, მათ შორის განსაკუთრებით გამოირჩევა ბაკურიანი. ის ზღვის დონიდან 1600—1660 მეტრის სიმაღლეზე მდებარეობს, მაღალი მთის კლიმატური სადგურია, რომელსაც როგორც სამთო-სათხილამურო სადგურს, ყურადღება მიექცა მხოლოდ საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ. ბაკურიანის, როგორც სამთო-სათხილამურო სპორტის ბაზის, ბუნებრივი პირობები გამოავლინეს საქართველოში ამ საქმის პიონერებმა: პროფესორმა გ. ნიკოლაძემ, მ. გიორგაძემ, გ. მდებარეშვილმა და სათხილამურო სპორტის ენთუზიასტებმა გ. ბაქრაძემ, ვ. მალოვიჩკომ, შ. მაყაშვილმა, ა. გვალაძემ, დ. ფურცელაძემ, დ. მეგლაძემ და სხვ.

ამჟამად ბაკურიანი საკავშირო მნიშვნელობის სამთო-სათხილამურო ბაზაა. აქ მთელი ზამთრის განმავლობაში ფართოდ ტარდება სათხილამურო ვარჯიში და შეჯიბრებები.

ალექსი მინდაძე,
მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი.

ბ რ ძ ო ღ ა კ ა ლ ი ა ს თ ა ნ

როგორც გაზეთებში იყო აღნიშნული, ირანში კალიის წინააღმდეგ ბრძოლის საბჭოთა ავიაციის ექსპედიციამ ბევრი ირანელი საეციალისტი მოაზადა სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მაყენებლებთან ბრძოლის ავიამიური საქმეში.

კალია ყველაზე საშიშელი მტერია მახლობელი და შუაზღვის ქვეყნების სოფლის მეურნეობისათვის. კალია ამ ქვეყნებში მოფრინავს მეწამული ზღვის ორივე სანაპიროდან, ინდოეთიდან და პაკისტანიდან. უდიდესი შავი ღრუბელი კალიების, ვადალახას რა დიდ მანძილს, აღწევს ყველაზე დაცილებულ რაიონებს აზიაში, აფრიკასა და ევროპაშიც კი. მაგალითად, 1945 წელს აუარება ეს განმანადგურებელი მწერი აფრიკა დასავლეთ აფრიკის სანაპიროდან, შეუჩერებელი იფრინა 28 საათის განმავლობაში, დაჰფარა 1250 კილომეტრი და დაეცა ესპანეთისა და პორტუგალიის ბალკონებზე.

ცალკეულ წლებში კალია აღწევდა არაღლის ზღვას, კავკასიასა და ინგლისს.

კალია წარმოადგენს არაბეთის, აფრიკის, ინდოეთისა და ირანის სოფლის მეურნეობის საშიშელ უბედურებას. იქ, სადაც ეს გაუმადარი მწერი გადაიფრენს, ნადგურდება ყველაფერი. ასეთ შემთხვევებში მოსახლეობას შიმშილი ელოდება, კოლონიურ მთავრობებს კი არ შეუძლიათ და არც აქეთ სურვილი დაეხმარონ მოსახლეობას.

კალიისაგან განსაკუთრებულ გაჭირვებას განიცდის ირანი. ეს საშიშელი უბედურება

იქ მორიდება ყოველ 10 წელიწადში, ზოგჯერ კი ყოველ 4-სა და 6 წლის განმავლობაში. როგორც მთავრობა ისე ირანის მოსახლეობა უძლური იყო კალიასთან ბრძოლაში. ბრძოლის ერთადერთი, ისიც უშედეგო საშუალება ის იყო, რომ კალიის გამოჩენისთანავე მოსახლეობა აახმარებდა ყოველგვარ ჭურჭელს და გამაყრუებელ ღრინაცვლს ასტეხდა. მაგრამ ეს ხმაური კალიის ვეუბრთულა შავ ღრუბლებს ვერ აფრახობდა.

1927 წლიდან ირანის მთავრობა კალიის წინააღმდეგ ბრძოლაში რევულარულ დახმარებას იღებს საბჭოთა კავშირისაგან სწავლულების, თვითმფრინავების და ქიმიური მასალების სახით. საბჭოთა ექსპედიციები ყოველთვის აჩერებდნენ კალიების მოძრაობას და ასეულ ათასობით ჰექტარ კულტივიზირებულ მიწას უვნებელყოფდნენ ხოლმე. მაგალითად, გასულ წელს, მაისში და ივნისში, საბჭოთა ექსპედიციამ ფარსის პროვინციაში, აგრეთვე იფზდის რაიონში დაამუშავეს კალიით დასენიანებული 42 670 ჰექტარი მიწა. დამუშავებულ ფართობზე კალია მთლიანად მოსობილი იქნა.

გამოჩენილი საბოჭთა სწავლულები მუშაობენ აგრეთვე ავღანისტანში, ბელუჯისტანში და ჩინეთში. მათი გამოკვლევების საფუძველზე მეცნიერებს ხელთ ბევრი ეფექტური საშუალება კალიასთან ბრძოლისა — საშუალება, რომელიც უვნებელს ხდის მიწას და მოსავალს კალიისაგან.

უძველესი წიგნსაცავი

812 წელს — ჩვენს წელთაღრიცხვამდე ბაბილონელებმა დაიპყრეს ქალაქი ნინეფია (ძველი ასურეთის დედაქალაქი). მათ ააოხრეს ქალაქი და დასწვეს მეფის სასახლე, რომელშიაც, სხვათა შორის, მოთავსებული იყო მეფე ასურბანიპალის წიგნსაცავი.

მეფე ასურბანიპალი წერა-კითხვის მცოდნე და იმ დროისათვის კულტურული ადამიანი იყო. იგი მეზობელ ქვეყნებში აგზავნიდა გადამწერლებს, რომლებიც ექებდნენ უძველეს წარწერებს და იწერდნენ მათ შინარსს. ამის წყალობით ასურბანიპალმა დიდი რაოდენობით შეაგროვა ძვირფასი ტექსტები.

მის ბიბლიოთეკაში ნახავთ ლექსებს, იგავებს, სიმღერებს, შესანიშნავ ლეგენდებსა და თქმულებებს მსოფლიოს წარმოშობის შესახებ, პირველი ადამიანების შესახებ; აგრეთვე საცნობარო წიგნებს, გრამატიკის სახელმძღვანელოებს, ლექსიკონებს, სასამართლო კოდექსებსა და სხვ.

ას აქეთ ბიბლიოთეკას წაუციდეს ცეცხლი ბაბილონელებმა.

მაგრამ... არ გეგონოთ, რომ ასურბანიპალის ბიბლიოთეკა ცეცხლში დაიწვა. იგი გადაურჩა ცეცხლს იმის გამო, რომ იმ დროს თიხის ფირფიტაზე წერდნენ ლურსმული ანბანით (სოლის მსგავსი ნიშნებით), თიხის ფირფიტებისათვის კი, როგორც ვიცით, ცეცხლი საშიშო არ არის. უფრო მეტიც, მასზე არც ნიადაგი ლიღბანს ყოფნა მოქმედებს ცუდად. სწორედ ამიტომ იყო რომ მკვლარი ქალაქის ნინეფიას გაოხრის დროს აღმოჩენილ იქნა მეფე ასურბანიპალის კარგად შენახული ბიბლიოთეკა, რომელიც 30000 ფირფიტისაგან შედგება და 2500 წლის განმავლობაში მიწის ქვეშ იყო მოქცეული.

ბუნებრივი ადვილადნობადი ლითონებიდან ყველაზე მეტად გავრცელებულია კალა და ტყვია.

ალბათ ყველას უნსახავს სპილენძის მოკალუელი ქვაბი და მირჩილული დეტალები. მირჩილვა შესაძლებელი ხდება იმიტომ, რომ სპილენძი დნება 1085 გრადუსზე კალა კი 232 გრადუსზე, ესე იგი გამდნარი კალა რომ სპილენძის ქვაბში ჩავსახათ და ისევე უკან ვაღმოვანსათ—სპილენძის ქვაბი დაიფარება კალის თხელი ფენით. კალა რომ იმავე ტემპერატურაზე დნებოდეს რომელზეც სპილენძი დნება, ან პირიქით, მაშინ ისეთი ოპერაციის ჩატარება შეუძლებელი იქნებოდა, რადგან გამდნარი კალის ჩასხმით სპილენძის ქვაბიც დადნებოდა.

ასე ვკალავთ სპილენძის ქვაბებს; მაგრამ როგორ მოვიქცეთ მაშინ როდესაც კალიანადან დამზადებული რაიმე ნივთი—ვითქოთ კალის სათავაშო რევოლვერი — გაგვოტყდა და გვინდა მისი შეკავშირება? ასეთ შემთხვევაში დაგვეპირდება კალაზე უფრო ადვილადნობადი ლითონის ხმარება. ასეთი ლითონია ზისპუტი. მისი დნობის ტემპერატურა 271 გრადუსია. მაგრამ იგი ძალიან ძნელი მოსაპოვებელია და ამიტომ ადამიანმა დაიწყო ადვილადნობადი ლითონების ხელოვნურად შექმნა.

პირველად უნდა აღინიშნოს კალისა და ტყვიის შენადნობი, რომელშიაც ერთი ნაწილი ტყვიაა და ორი ნაწილი კალა ეს შენადნობი 183 გრადუსზე დნება.

ტექნიკის საპრობლემა მოითხოვს უფრო დაბალ ტემპერატურაზე დნობადი მასალა და ადამიანმა ტყვიის, კალისა და კადმიუმის შერევით მიიღო 100 გრადუსზე დნობ. ლი ლითონი.

თუ ასეთ შენადნობს განსაზღვრული პროპორციით ზანმუტსაც დაემატებთ, მაშინ შეიძლება 80 გრადუსზე დნობადი ლითონის მიღება. ეს შენადნობი ძალზე ძვირფასია მედიცინისათვის, ელექტროტექნიკისათვის, ზუსტი მექანიკისათვის, მაგრამ ყოველდღიურ ცხოვრებაში მისი გამოყენების სფერო ძალზე შეივსებოდა, რადგან ამ ლითონისგან დამზადებული კოფში ცხელ ჩაიშიც კი გადნებოდა.

ბ. ი. ი. ნ. ე. რ. ა. ი. 1833

შ ი ნ ა ა რ ს ი

გვ. 28

ვლადიმერ მაიაკოვსკი — კომპოზირებული (ლექსი თარგმნა ნ. გურგენიძემ) 1

ა. კონონოვი — მახათობა (მოთხრობა, თარგმნა მ. მრევლიშვილმა) 2

იოსებ ნონეშვილი — სოფელი გორკა (პოემა) 4

ალექსანდრე გომიაშვილი — მომილოცნია ახალი წელი (ლექსი) . . 6

გრიგოლ ჩიქოვანი — მერთე ოჯახი (მოთხრობა) 7

თეიმურაზ ჯანგულაშვილი — თოვლი მოდის (ლექსი) 15

ივანე ვაზოვი — დროსა; ჩემო სამშობლოვ; „რადციკი“; ბულგარეთის ძეგლები (ლექსები, თარგმნა გრ. აბაშიძემ) 16

პოუარდ ფსტერ — პირველი გასროლა (მოთხრობა თარგმნა ე. პელოძემ) 19

შანდორ გერგელი — მომყვები (მოთხრობა, თარგმნა ეთ. კეკელიძემ) 23

ჯუშუერ ჯოჯოა — ლენინს (ლექსი) 28

გორგი კალანდაძე — შაქრის ჭარხლის თევზადასავალი (ლექსი) . . 29

ალექსი მინდაძე — ვისარგებლოთ სათხილამურო სპორტით (წერილი) 30

მ. ო. კ. ლ. ე. ვ. დ. ა. ფ. რ. ზ. ე. ა) ბრძოლა კალიასთან, ბ) უძველესი წიგნთსაცავი, გ) ლითონები 31

ჭ ა დ რ ა კ ი გარეკანის... მე-3 გვ.

გარეკანის პირველ გვერდზე — „პირველი თოვლი“ — ნახატი რ. სტურუასი

გარეკანის მეორე გვერდზე — „ლენინი გინწაზივლი“ — მოქანდაკე ციგალის ნაშუქვერის ფოტორეპროდუქცია.

გარეკანის მესამე გვერდზე — „ზამთარი თბილისის გარეუბანში“ — ნახატი ალ. ზანძელაძისა.

ე. შურნალი დასურათებულია მხატვრების: რ. სტურუას, გ. ფოცხიშვილის, კ. მხარაძის, გ. თოთიბაძის, დ. ხახუტაშვილის, ალ. ზანძელაძის და ი. კალაძის მიერ.

რედაქტორი რევაზ მარგიაი. სარედაქციო კოლეჯია: რ. ელანძე, გ. ვარლამიძე, რ. თაბუკაშვილი, ბ. შელია, ვ. ქეილიძე, მ. ლენაძე (პ/მ. მდივანი), მარიჯანი, გ. ფოცხიშვილი (სამხატვრო რედაქტორი), ე. ქარლდშვილი, გ. შატერაშვილი.

რედაქციაში შემოსული მასალები ავტორებს არ უბრუნდებათ.

„ПИОНЕРИ“ Ежемесячный детский журнал Центрального Комитета ЛКСМ Грузии. Январь, № 1, 1954. Тбилиси, Лзнина, 14. რედაქციის მისამართი: თბილისი, ლენინის 14. 1 საბურთალო. ტელ. 3—81—85.

№ 00052 ტირაჟი 15.000 გამოცემა, შვედ. № 359 სტამბის შვედ. № 1505. პოლიგრაფიული კომბინატი „კომუნისტი“.

3. სისლოზი შეაძლება მ. ბოზინის მსოფლიო ჩემპიონატში

თ. ბიორბაძე
ოსტატობის კანდიდატი ჰიდრაში.

ვინ გამარჯვებს? ვისთან მოუწევს მსოფლიო ჩემპიონ მ. ბოტვინიკს თავისი საპატიო ტიტულის დაცვა? — ახეთი კითხვა არა ერთხელ დასმულა ქადაკის მუყავარულთა წინაშე. გახულ წესს, შევიცარიაში, ამ საპატიო უფლებებისათვის ერთ-მანეთს ეცილებოდნენ საქვეყნოდ ცნობილი მოქალაქეები: დავით ბრონშტეინი, რომელიც 1951 წელს მატჩში შეხვედა ბოტვინიკს და მას ბევრი „ოფიცი ალერჯენა“ ჩემპიონის სახელის შენარჩუნებისათვის, საბჭოთა კავშირის სამჯახის ჩემპიონი პაულ კერესი, ჰაბუჟო გროსმაისტერი ტიგრან პეტროსიანი, მსოფლიოს ყოფილი ჩემპიონი მოლანდელი მაქს ეივე, ამერიკელი გროსმაისტერი სამუელ რეშევსკი და ჰიდრაკის სხვა გამოჩენილი ხელოვანი.

„სისლოზიმდგროლი“ ბრძოლა ორ თვეს გაგრძელდა. ჩინებულიად თამაშობდა და პარყინავდა წარმატება მოიპოვა საპატიოთა გროსმაისტერმა ვასილ სისლოვმა, რომელმაც 28 პარტიკაში 18 ქულა მოაგროვა და პირველი ადგილი დაიკავა. მან 9 შეხვედრა მოიგო, 18 კამით დაამარჯვრა და მხოლოდ ერთ პარტიკაში (პ. კოტოვთან) განიცადა მარცხი.

გ. სისლოვი საბჭოთა საქადაკის სკოლის საუკეთესო წარმომადგენელია. მისი სპორტული ბიოგრაფია მიღწევებისა და დაოსტატების ნათელი გამოსატლებია. გ. სისლოვი დაიბადა 1921 წელს, მოსკოვში. მას მამამ ადრე ასწავლა ჰიდრაკის თამაში. სისლოვის მამა თავის დროზე კარგი მოქალაქე ყოფილა. ერთხელ კიდევაც დაუმარცხებია მსოფლიო ჩემპიონი ალიოხინი. 17 წლის სისლოვი უკვე მოსკოვის ჩემპიონი

და სპორტის ოსტატია. 20 წლისა — გროსმაისტერია. ჰაბუჟო მოქალაქე საბჭოთა და საერთაშორისო ტურნირებში თვალსაჩინო წარმატებებს აღწევს. მთავან უზარწყინკალებსა მეორე ადგილი მსოფლიო პირველობის მატჩ-ტურნირში 1948 წ. (პირველი პარტია აიღო მ. ბოტვინიკმა).

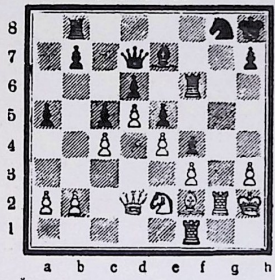
გ. სისლოვის თამაშს ახასიათებს ინიციატივა, მწვავე ბრძოლისკენ სწრაფვა, მძაფრი, ოსტატური იერიში, შეუპოვრობა დაცვსა და, რაც მთავარია, დიდი ორგანიზლობა. იგი გენიალური რუსი მოქალაქის მიხეილ ჩიგორინის ტრადიციების გაგრძობია.

შვეიცარიის ტურნირში გამარჯვებობ სისლოვმა უფლებამოიპოვა 1954 წლის 16 მარტიდან ორთა ბრძოლაში შეხვედრს ბოტვინიკს და შეეცილოს მას მსოფლიო ჩემპიონობაში. ისინი გათამაშებენ 24 პარტიკა. სისლოვი და ბოტვინიცი ჰიდრაკის დაფასთან ბევრჯერ შეხმულან. 1948 წლიდან, მას შემდეგ რაც ბოტვინიცი მსოფლიო ჩემპიონია, მათი შეხვედრების ანგარიშია 4:4.

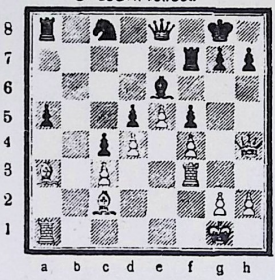
ბრონშტეინმა. კერესმა და რეშევსკიმ მეორე—მესამე—მეოთხე ადგილები გაიყვეს. მეხუთე ადგილზე გავიდა ახალგაზრდა პეტროსიანი.

ამ ტურნირში 210 სინტერესო პარტია გათამაშდა, მაგრამ, მთავან მხოლოდ სამი პარტია აღინიშნა სილამაზისათვის სპეციალური პრიზით. ქვემოთ მოვყავს ორი პრიზირებული პარტიკის ფუქტური დამოაგრება.

ა. კოტოვი

ბ. პეტროსიანი

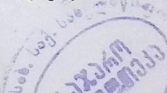

ი. ანოზაბი

კოტოვი მოულოდნელი კომპანიციით თორების მეფეს ახვევს საშაბო ქსელში 30...ლხ1-!-! 31. მეფე ხ3 ენ6 + 32. მეფე ბ6 33. მეფე მ4 7 (შავებს შეშკავი თამაშში მეორე ეტლი) 34. ენ5 (თუ 34. მ4, მაშინ ენ8 + 35. მეფე ბ6 36. მეფე მ4 37. მეფე ენ8 + 38. მეფე ენ6) 38. ენ8 + 35. მეფე მ6 36. მეფე მე8 + 37. მეფე მ6 + (დროს მოგების მიზნით შავები იმეორებენ სვლებს) 38. მეფე მ4 38. მეფე მ6 + 40. მეფე მე8 + 41. მეფე კ4 42. მეფე ე7 (შაბათის მექართი) 43. ხ3 ენ6 + 44. მეფე ხ3 45. ენ5 ენ5 + 46. მეფე მ6 47. ენ6 48. ლმ6 ენ6 49. ლხ8 + ენ8 და ავერბახსა დაიშო პარტია.

მ. ტანინგი

თორების მღვთმარობა მეტად აქტიურია. ისინი ეფექტური სვლებით აღწევენ დადამწყვეტ უპირატესობას და იმარჯვებენ: 24. ეკ4! ედ7 (არ შეიძლებოდა 24...ლდა4 25 ლმ8+გამო. არც 24...ქდ7 ვარცა 25. ენ6 გამო!) 25. ენ1 ლმ8 26. ედ7! ლმ7 (უკეთესი გაგრძელება. 26...ლმხ4 27. ენ6+ მეფე 28. ენ5 ენ7 29. ენ8 მოგებით. მაგალითად 29...ლმ8 30 ენ6 ენ7 31. ენ6 ენ6 32. დ5. იფივე გეგმა—შხედრის მოგებით—ლმ1 + -! 27. ენ6 მ4 28. ექ7 ქ1 29. ლმ5 ენ6 30. ხ4 მ6 31. ეკ3 მ8 32. ხ5 მ6 33. ლმ4 ქ1 34. ხ6 ენ6 35. ლმ6 ლმ8 36. ექ7 ლმ7 37. ენ6 +! (ფუქტური დამოაგრება კარგად გათამაშებული პარტიკის) ხგ 38. ხ7 + მეფე ხ7 39. ლმ7 + მეფე 40. მეფე 2! და მექარა ხნ1 + გამო პეტროსიანი დანებდა.

ფანო 2 მან.

7
ГОСПУБЛИЧ В.КА

